

Uttak av AFP i kommunal sektor

–

Uttak av alderspensjon for kommunalt ansatte med særaldersgrense

Rapport 2016 – 04

29.09.2016

Innhold

Sammendrag og konklusjoner	3
1 Om oppdragene	5
2 Regelverk for offentlig og privat AFP og alderspensjon fra særaldersgrense	6
2.1 Offentlig AFP	6
2.1.1 Beregning av offentlig AFP	6
2.1.2 Kvalifikasjonskrav	7
2.1.3 Administrasjon og finansiering	8
2.2 Privat AFP	8
2.2.1 Beregning av privat AFP	8
2.2.2 Kvalifikasjonskrav	9
2.2.3 Administrasjon og finansiering	10
2.3 Sammenlikning offentlig og privat AFP	10
2.4 AFP og alderspensjon for ansatte med særaldersgrense	12
3 Uttak av AFP i kommunesektoren	13
3.1 Innledning	13
3.2 Datagrunnlag	13
3.3 Alder ved uttak av AFP	16
3.4 Hvor mange har tatt ut AFP	19
3.5 Folketrygdberegnet eller tjenstepensjonsberegnet AFP ved uttak etter 65 år	20
3.6 Hvordan varierer AFP-uttaket mellom ulike yrkesgrupper	22
3.6.1 Innledning	22
3.6.2 Uttak av AFP i ulike yrkesgrupper	25
3.6.3 Lønnsnivå	27
3.6.4 Stillingsstørrelse ved uttak	29
3.6.5 Gjennomsnittlig deltid for de som har tatt ut AFP	31
3.6.6 Opptjeningstid i tjenstepensjonsordningen ved uttak av AFP	33
3.6.7 Uttaksgrad ved første AFP-uttak	35
3.6.8 Alder ved uttak av AFP	40

3.6.9	Hvor mange var delvis uføre ved uttak av AFP	41
4	Mulige konsekvenser ved overgang til privat AFP	42
4.1	Innledning	42
4.2	Metode	42
4.3	Første tillatte alder for å kunne ta ut folketrygd	44
4.4	Hvor mange ville ikke fått privat AFP fra samme alder	47
4.4.1	Muligheten til å ta ut privat AFP varierer mellom yrkesgrupper	51
4.4.2	Hva skiller de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut	52
5	Kan flere kommunalt ansatte ta ut privat AFP fra 62 år i fremtiden?	56
5.1	Innledning	56
5.2	Datagrunnlag	56
5.3	Hvor mange kunne tatt ut privat AFP fra 62 år	57
6	Uttak av alderspensjon for ansatte med særaldersgrense	61
6.1	Innledning	61
6.2	Datagrunnlag	61
6.3	Hva slags pensjon velger ansatte med særaldersgrense	62
6.3.1	Valg av pensjonstype i ulike yrkesgrupper	65
6.3.2	Status før pensjonsuttak for de som tok ut tjenestepensjon	65
6.4	Hva kjennetegner de som har valgt ulik type pensjon	67
6.4.1	Kjennetegn i ulike yrkesgrupper	70
6.5	Hvor lenge venter de med å ta ut pensjon	72
6.6	Mulige konsekvenser dersom medlemmer med særaldersgrense ikke får privat AFP i en ny offentlig tjenestepensjonsordning	74
	Vedlegg – Bakgrunnsdata for yrkesgrupper	80

Sammendrag og konklusjoner

Actecan har på oppdrag fra Pensjonskontoret utredet to ulike problemstillinger knyttet til pensjonsuttak i kommunal sektor i perioden fra og med 2011 til og med 2015. Det første oppdraget knytter seg til uttaksmønsteret for AFP, og det andre oppdraget knytter seg til uttaksmønsteret for kommunalt ansatte med særaldersgrense.

Analysene av individdata fra KLP og for lærerne i SPK viser at om lag halvparten av de som tar ut AFP tar ut pensjon fra 62 år. Om lag 25 prosent venter til etter fylte 65 år med å ta ut AFP. Det er en større andel menn enn kvinner som venter med pensjonsuttak til etter 65 år. I underkant av 50 prosent av de som har tatt ut AFP etter fylte 65 år i datauttrekket fra KLP har tatt ut tjenstepensjonsberegnet AFP. I datagrunnlaget fra SPK er tilsvarende andel i overkant av 90 prosent. Det er en klar overvekt av kvinner som har valgt folketrygdberegnet AFP også ved uttak etter 65 år. De som har tatt ut tjenstepensjonsberegnet AFP etter fylte 65 år har gjennomgående høyere opptjeningstid, høyere pensjonsgrunnlag og høyere gjennomsnittlig deltid enn de som har tatt ut folketrygdberegnet AFP etter 65 år.

Uttaket av AFP varierer mellom ulike yrkesgrupper i kommunal sektor. Dette må ses i sammenheng med at også andelen som har særaldersgrense varierer. Gjennomsnittlig lønnsnivå, stillingsandel, gjennomsnittlig deltid og opptjeningstid varierer for AFP-pensjonister i ulike yrkesgrupper, samt mellom kvinner og menn innad i yrkesgruppene. Hvordan disse kjennetegnene varierer er nærmere beskrevet i punkt 3.6.

Det er innhentet informasjon om uttaksgrad ved første AFP-uttak. Dataene viser at det har vært en viss forskjell på uttaksgraden i KLP og fra SPK. I KLP ligger gjennomsnittlig uttaksgrad på 80 prosent, mens den i SPK er 72 prosent.

En større andel kvinner enn menn har kombinert AFP med delvis uførepensjon. Samlet var 8 prosent av AFP-mottakerne i datagrunnlaget fra KLP og 13 prosent av mottakerne i datagrunnlaget fra SPK delvis uføre.

NAV har gjort beregninger for hvor stor andel av de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015 som ville hatt rett til å ta ut AFP dersom kvalifikasjonsreglene var som i privat AFP. Beregningene viser at det særlig blant kvinnelige medlemmer i datagrunnlaget fra KLP er mange som ikke ville kunne tatt ut privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP. Dette gjelder om lag halvparten av kvinnene i datagrunnlaget fra KLP (51,4 prosent). Til sammenlikning ville 88 prosent av mennene i datagrunnlaget fra KLP kunne tatt ut pensjon fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP.

Samlet sett ville henholdsvis 60 og 82 prosent av de som har tatt ut AFP i datagrunnlaget fra KLP og SPK hatt rett på privat AFP fra samme alder. Det er stor forskjell mellom de ulike yrkesgruppene med hensyn til hvor stor andel som kunne tatt ut privat AFP. I gruppene assistent, renholder og hjemmehjelp ville ikke mer enn om lag 30 prosent kunne tatt ut privat AFP, mens tilsvarende tall blant administrativt personaler, ledere og lærere ville vært over 80 prosent.

Videre er det gjort beregninger for hvor stor andel av fremtidige pensjonister fra KLP og lærerordningen i SPK som antas å kunne få rett til AFP fra 62 år dersom denne endres og får likt regelverk som privat AFP. Beregningene viser at jo yngre årskull en ser på, jo lavere blir andelen som antas ikke å ville få rett til AFP. I datagrunnlaget fra KLP vil om lag 80 prosent av de som er født i 1958 kunne ta ut privat AFP, og andelen stiger for yngre årskull frem til og med 1963. Deretter ligger andelen som kan ta ut om lag konstant på i overkant av 90 prosent. I datagrunnlaget fra SPK er andelen som kan ta ut også stigende, men her er det en langt større andel enn i datagrunnlaget fra KLP som kan ta ut også i de eldste kullene.

Også uttaksmønsteret for medlemmer med særaldersgrense som i årene fra og med 2011 til og med 2015 har hatt mulighet til å ta ut pensjon er analysert. Analysene viser at 40 prosent tok alderspensjon etter 85-årsregelen, 20 prosent ventet til aldersgrensen, og 40 prosent tok ut AFP.

Det er relativt stor variasjon mellom ulike yrkesgrupper med hensyn til valg av pensjonstype. Blant sykepleiere, brannmenn og tannleger er det klart flest som velger å ta ut tjenstepensjon etter 85-årsregelen. Også et flertall av vernepleiere/miljøterapeuter har valgt dette, men i denne gruppen er det også en stor andel som enten har tatt ut AFP eller har ventet til aldersgrensen med å ta ut pensjon. I gruppene hjemmehjelp og renholder er det derimot en svært liten andel som har tatt ut tjenstepensjon etter 85-årsregelen. I disse gruppene er det flest som har ventet til aldersgrensen med å ta ut pensjon. Fysioterapeuter er den eneste gruppen der AFP har vært det mest vanlige valget. Det er færrest brannmenn og tannleger som har valgt AFP.

I gruppen som tok ut pensjon etter 85-årsregelen, tok de fleste ut pensjon så fort de fikk mulighet til det. Gjennomsnittlig «ventetid» fra første tillatte uttak er anslått til et halvt år eller mindre for alle yrkesgrupper som inngår i analysene.

I den senere tiden har det blitt diskutert en mulig omlegging av pensjonsordningen i offentlig sektor som blant annet innebærer at dagens AFP erstattes av en AFP-ordning etter modell av privat AFP. Avslutningsvis i rapporten illustreres mulige konsekvenser for pensjonen fra 62 år for medlemmer med særaldersgrense dersom de i fremtiden ikke får pensjon fra særaldersgrensen etter dagens regler. Beregningene viser at medlemmer med full opptjening (30 år) i pensjonsordningen ved 62 år ville fått lavere pensjon fra 62 år enn i dag selv om ny AFP inkluderes. Uten ny AFP ville årlig pensjon blitt ytterligere ca. 8 prosentpoeng lavere for de eldste ansatte. Levealdersjusteringen av pensjonene fra ny ordning ville videre ført til at differansen mellom dagens pensjonsnivå ved 62 år og det nye pensjonsnivået ville blitt større og større for yngre årskull. Det er ikke gjort sammenlikninger av pensjonsnivåer i ny og gammel ordning fra 67 år.

1 Om oppdragene

Actecan har på oppdrag fra Pensjonskontoret utredet to ulike problemstillinger knyttet til pensjonsuttak i kommunal sektor i perioden fra og med 2011 til og med 2015. Det første oppdraget knytter seg til uttaksmønsteret for AFP, og det andre oppdraget knytter seg til uttaksmønsteret for kommunalt ansatte med særaldersgrense. I forbindelse med det sistnevnte oppdraget er det også analysert i hvilken grad ansatte med særaldersgrense velger AFP fremfor alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen.

Utredningen om AFP-uttak bygger på analyser av individdata innhentet fra KLP og lærerordningen i Statens pensjonskasse (SPK) for personer som i årene 2011 til og med 2015 var i en alder der de kunne tatt ut AFP. Utredningen om uttak av pensjon for ansatte med særaldersgrense bygger på analyser av individdata fra KLP for medlemmer som i 2011 til og med 2015 var i en alder der de kunne tatt ut alderspensjon fra tjenstepensjons-ordningen.

Den første delen av rapporten, kapittel 3-5, omhandler uttak av AFP. Først beskrives kjennetegn ved de som har tatt ut AFP, herunder kjønn, hvilken deltid, hvilket lønnsnivå, hvilken opptjeningstid disse hadde på pensjoneringstidspunktet m.v. Videre beskrives hvilken uttaksgrad AFP-pensjonistene har valgt, samt hvor fra hvilken alder de har tatt ut pensjonen. Det beskrives også hvordan AFP-uttaket varierer mellom ulike yrkesgrupper i kommunal sektor.

For de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015 er det analysert om de ville hatt rett på privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP. Denne analysen bygger blant annet på beregninger foretatt av NAV til dette prosjektet, som viser om medlemmene det er innhentet opplysninger for ville hatt rett på privat AFP.

Dersom dagens offentlige AFP-ordning skulle bli erstattet av en ordning lik privat AFP, ville dette ikke fått betydning for de som allerede har tatt ut pensjon. NAV har beregnet om medlemmer i KLP og lærerordningen i SPK som er født i årene 1958-1968 kan forventes å få rett til privat AFP fra 62 år.

Den andre delen av rapporten, kapittel 6, beskriver uttak av pensjon for ansatte med særaldersgrense. Ansatte i kommunal sektor med særaldersgrense kan velge å ta ut alderspensjon fra aldersgrensen, eventuelt inntil 3 år før, i stedet for å ta ut AFP. Det er med utgangspunkt i et utvalg yrkesgrupper analysert hvor stor andel av ansatte med særaldersgrense som velger ulike pensjoneringsalternativer.

Rapporten beskriver også ulike kjennetegn ved medlemmer med særaldersgrense som har valgt henholdsvis AFP og tjenstepensjon, herunder blant annet alder ved pensjonering, inntekt, kjønn, stillingsprosent og opptjeningstid. Videre er det illustrert mulige konsekvenser for medlemmer med særaldersgrensepensjon dersom en eventuell fremtidig omlegging av pensjonsordningen for offentlig ansatte skulle føre til at denne gruppen ikke får rett til en ny livsvarig AFP-ordning etter modell av den private AFP-ordningen.

2 Regelverk for offentlig og privat AFP og alderspensjon fra særaldersgrense

2.1 Offentlig AFP

Det finnes i dag flere AFP-ordninger i offentlig sektor. Ordningene er tariffavtalt i kommunal og fylkeskommunal sektor og for helseforetakene, mens AFP-ordningen i staten er lovfestet gjennom lov om avtalefestet pensjon for medlemmer av SPK, herunder kommunalt undervisningspersonale. Selv om det finnes flere AFP-ordninger, og de har noe ulik rettslig innretning, er både kvalifikasjons- og beregningsreglene i de ulike ordningene i praksis mer eller mindre identiske.

AFP i offentlig sektor er en ren førtidspensjonsordning som kan utbetales mellom 62 og 67 år dersom visse vilkår er oppfylt. Ytelsen opphører ved fylte 67 år. De som ikke tar ut AFP før fylte 67 år får ingenting fra ordningen.

Offentlig AFP kan ikke kombineres med alderspensjon fra folketrygden.

2.1.1 Beregning av offentlig AFP

I alderen 62 til 65 år beregnes offentlig AFP etter reglene i gammel alderspensjon i folketrygden, det vil si at pensjonen består av grunnpensjon, tilleggspensjon og/eller et sært tillegg. Det er de 20 beste inntektsårene som legges til grunn for beregningen. Ved beregningen medregnes pensjonspoeng til og med det 66. året. Det betyr at AFP-pensjonistene får pensjonen beregnet på grunnlag av flere opptjeningsår enn de reelt sett har hatt ved pensjonsuttak.

I tillegg utbetales det et skattepliktig AFP-tillegg på 20 400 kroner per år. Det er satt et øvre tak på pensjonsnivået på 70 prosent av tidligere inntekt.

Fra 65 år kan AFP beregnes etter reglene for alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen. Det vil si at pensjonen utgjør 66 prosent av pensjonsgrunnlaget, normalt sluttlønnen, ved full opptjeningstid. Dersom folketrygdberegnet AFP gir en høyere ytelse, har pensjonisten også etter fylte 65 år krav på å få AFP beregnet etter de samme reglene som frem til 65 år.

Uttak av offentlig AFP har også betydning for alderspensjonen fra folketrygden ettersom AFP-pensjonister i offentlig sektor får medregnet pensjonspoeng og poengår i folketrygden for årene fra 62 til og med 64 år.

Det gis ikke videre opptjening av offentlig tjenestepensjon etter uttak av AFP. Tjenestepensjonen beregnes dermed med utgangspunkt i tjenestetiden og pensjonsgrunnlaget pensjonisten hadde da AFP ble tatt ut, regulert med veksten i G fra uttakstidspunktet for AFP.

AFP i offentlig sektor kan med visse begrensninger kombineres med arbeidsinntekt. Det utbetales da en gradert AFP-ytelse. Regelen er at dersom pensjonisten har pensjongivende

inntekt, skal AFP reduseres med samme prosentandel som den nye pensjongsgivende inntekten utgjør av tidligere pensjongsgivende inntekt. Dersom en person som tidligere hadde en årlig inntekt på 300 000 kroner før uttak av AFP eksempelvis har en inntekt på 150 000 kroner, avkortes AFP med 50 prosent av full pensjon. Det gjelder likevel et toleransebeløp på 15 000 kroner, slik at AFP ikke avkortes dersom den pensjongsgivende inntekten er under 15 000 kroner.

I SPK gjelder disse avkortingsreglene i hele perioden med AFP. Innenfor KS-området er det imidlertid ingen avkortning av AFP fra 65 år dersom pensjonisten får inntekt fra en stilling som ikke gir rett til medlemskap i offentlig tjenstepensjonsordning. Dersom en AFP-mottaker i KS-området etter fylte 65 år blir ansatt i en stilling som gir rett til medlemskap, skal det gis pensjonistavlønning.

Både ansatte i full stilling og deltidsansatte kan i SPK ta ut delvis AFP så sant den gjenværende stillingen utgjør minst 60 % av full stilling (100 %).

AFP i offentlig sektor levealdersjusteres ikke. Siden offentlig tjenstepensjon levealdersjusteres fra 67 år betyr dette at om noen år vil de som tar ut AFP kunne oppleve at pensjonen blir redusert fra 67 år. Det første kullet som vil kunne oppleve dette er 1959-kullet, som er det første kullet som ikke har individuell garanti i offentlig tjenstepensjon.

2.1.2 Kvalifikasjonskrav

For å ha rett til offentlig AFP kreves det at arbeidstakeren:

- Er i lønnet arbeid på pensjoneringstidspunktet med en pensjongsgivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden, og dessuten har hatt en tilsvarende pensjongsgivende inntekt året før pensjonering
- Har hatt minst 10 år med poengopptjening i folketrygden i perioden fra og med året vedkommende fylte 50 år til og med året før uttaksåret
- I de 10 beste årene i perioden fra og med 1967 til og med året før uttak av AFP har hatt en gjennomsnittlig pensjongsgivende inntekt på minst 2 ganger folketrygdens grunnbeløp

Innenfor KS-området kreves det dessuten at arbeidstakeren de siste tre årene har vært sammenhengende ansatt i minst 20 prosent stilling, med en pensjongsgivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden hos arbeidsgiver med offentlig tjenstepensjonsordning. Tilsvarende krav om ansettelsestid gjelder ikke i SPK.

Det gjelder særlige regler for å ha rett på tjenstepensjonsberegnet AFP fra 65 år. Er ikke disse vilkårene oppfylt, ytes folketrygdberegnet AFP i stedet. I SPK er kravet at arbeidstaker har minst 10 års medlemskap i offentlige tjenstepensjonsordninger etter fylte 50 år. Innenfor KS-området kreves det at medlemmet har fratrådt med minst 10 prosent av full stilling, og enten

- a) har 10 års medlemskap i tjenstepensjonsordningen etter fylte 50 år, eller

- b) de siste tre årene har vært sammenhengende ansatt i minst 20 prosent stilling, med en pensjonsgivende inntekt som på årsbasis overstiger grunnbeløpet i folketrygden hos arbeidsgiver med offentlig tjenstepensjonsordning.

2.1.3 Administrasjon og finansiering

Tjenstepensjonsleverandørene administrerer AFP-ordningene i offentlig sektor, det vil si at det er de som behandler søknader, beregner pensjonens størrelse, innkrever engangskostnader, forvalter midlene og utbetaler pensjonene. Unntaket er at NAV utbetaler folketrygdberegnet AFP for SPK.

Hovedtariffavtalen i KS-området sier at alle kostnader knyttet til pensjonering i alderen 65–66 år skal utjevnes fullt ut i den enkelte pensjonsinnretnings fellesordning. Når det gjelder pensjonering i alderen 62–64 år, kan kommunale arbeidsgivere som har tjenstepensjonsordningen i KLP velge å delta i utlikningsordninger hvor de løpende utgiftene fordeles på de arbeidsgivere som har valgt å bli med i utlikningsfellesskapet. De fleste kommunale arbeidsgiverne har valgt å utjevne AFP-kostnadene.

AFP-ordningen for undervisningspersonale administreres av SPK. For ansatte i skoleverket er det en rekke fellesordninger for grupper av lærere som i fellesskap finansierer AFP i sitt område. I disse fellesordningene beregnes det et samlet premiebeløp for hver ordning, som fordeles på hver kommune eller virksomhet avhengig av lønnsmassen. Det er én ordning for grunnskolen, bestående av alle kommuner som er med i ordningen, og en annen ordning for videregående skole, der fylkene er med. Videre er det egne finansieringsordninger for folkehøgskolene, høyskolene, universitetene og humanitære organisasjoner.

Det gis ikke statstilskudd til AFP i offentlig sektor.

2.2 Privat AFP

Privat AFP gir fra 2011 et livsvarig tillegg til alderspensjon fra folketrygden. Det er en felles ordning for hele privat sektor.

2.2.1 Beregning av privat AFP

Privat AFP beregnes med utgangspunkt i inntekt i alle år med pensjonsgivende inntekt i folketrygden frem til fylte 62 år. AFP utgjør 0,314 prosent av pensjonsgivende inntekt opp til 7,1 G i folketrygden for alle år, uavhengig av om arbeidsgiver har vært tilsluttet ordningen for alle år. Tidligere opptjening G-reguleres for beregning av endelig pensjon.

Det er et krav om at alderspensjon fra folketrygden må tas ut samtidig for å få privat AFP. Graden av folketrygd behøver imidlertid ikke være 100 prosent, og utbetalingen kan senere stoppes.

Gitt at en person tilfredsstiller kravene for å ta ut AFP tidlig, kan vedkommende selv velge når pensjonen skal tas ut mellom 62 og 70 år. Årlig AFP-pensjon er såkalt «nøytralt utformet» i den forstand at pensjonen blir høyere jo senere den tas ut, og det som samlet sett kommer til utbetaling forventningsmessig skal bli like mye uavhengig av når pensjonen tas ut.

Dersom privat AFP tas ut før fylte 67 år er ytelsen 19 200 kroner høyere før 67 år enn etter 67 år. Dette omtales gjerne som «tonivå-uttak».

Uttak av privat AFP kan kombineres med arbeidsinntekt uten at AFP-en blir avkortet.

Pensjonen levealdersjusteres på samme måte som gammel folketrygd, det vil si at forholdstallene som gjelder for gammel folketrygden benyttes i levealdersjusteringen og til å fastsette pensjonsnivåene ved fleksibelt uttak.

Årskullene 1944-1962 får et kompensasjonstillegg til ny AFP. Størrelsen avhenger av fødselsår og fra hvilken alder pensjonen tas ut.

2.2.2 Kvalifikasjonskrav

Det er andre kvalifikasjonskrav for privat AFP enn de som gjelder for offentlig AFP. Foruten at foretaket arbeidstakeren er ansatt i må være tilknyttet AFP-ordningen, er det både krav knyttet til perioden arbeidstakeren har vært ansatt hos en arbeidsgiver tilknyttet ordningen like forut for uttaket, og det er krav til arbeidstakerens ansiennitet i ordningen de siste årene før fylte 62 år.

Videre er det et krav for å få privat AFP at vedkommende tar ut alderspensjon fra folketrygden samtidig med privat AFP. En person som ønsker å ta ut AFP fra for eksempel 62 år, må dermed ha rett til å ta ut folketrygd fra 62 år for at vedkommende skal få AFP. Det kreves imidlertid ikke at pensjonen fra folketrygden må være av en bestemt størrelse. Det vil si at det er tilstrekkelig å ta ut 20 prosent av full alderspensjon. Det er også tillatt å stoppe uttaket av pensjon fra folketrygden etter at AFP-uttaket har startet.

Krav til tilknytningsperiode

Arbeidstakeren må være ansatt og reell arbeidstaker i tilsluttet foretak på uttakstidspunktet og sammenhengende i de siste tre årene før uttak. Det godtas brudd i treårsperioden på inntil 26 uker uansett grunn.

Perioden utvides med ytterligere 26 uker når arbeidstakeren i den utvidede perioden har mottatt sykepenger, uførepensjon, tidsbegrenset uførestønad, rehabiliteringspenger, attføringspenger og/eller arbeidsavklaringspenger fra folketrygden og samtidig har arbeidet i mindre enn en femdel av full stilling. Samtidig fravikes kravet om at arbeidstakeren skal være reell arbeidstaker på uttakstidspunktet. Arbeidstakeren må imidlertid fremdeles være ansatt i foretaket på uttakstidspunktet.

Dette kravet gjelder uansett når pensjonen tas ut mellom 62 og 70 år.

Krav til ansiennitetsperiode

Ved fylte 62 år må arbeidstakeren ha vært omfattet av fellesordningen for AFP i minst syv av de siste ni årene. For arbeidstakere født i årskullene 1944-1954 er ansiennitetskravene noe lavere:

- 1944 til 1951: 3 av 5 år
- 1952: 4 av 6 år
- 1953: 5 av 7 år
- 1954: 6 av 8 år

Dersom en arbeidstaker ikke tilfredsstiller dette kravet ved 62 år, kan vedkommende *ikke* kvalifisere seg senere ved å jobbe ut over 62 år.

Arbeidstakere som i de siste tre årene før fylte 62 år har fått utbetalt pensjon (ikke uførepensjon), ventelønn eller annen ytelse fra nåværende eller tidligere arbeidsforhold uten motsvarende arbeidsplikt, og ytelsen i hvert år har vært høyere enn 1,5 G, har ikke rett til AFP. Personer som har mottatt offentlig AFP heller ikke rett til privat AFP.

Når det gjelder uførepensjon er regelen at personer som har mottatt uførepensjon fra folketrygden etter fylte 62 år ikke har krav på privat AFP. Det vil si at personer som mottar uførepensjon før fylte 62 år men ellers fyller vilkårene for AFP, må si fra seg denne uførepensjonen for å ha rett til AFP.

2.2.3 Administrasjon og finansiering

Fellesordningen for AFP administrerer den private AFP-ordningen, det vil si at den behandler søknader, innkrever premier og forvalter ordningens midler. Pensjonen beregnes og utbetales av NAV.

Arbeidsgiverne som er tilknyttet AFP-ordningen dekker kollektivt ordningens utgifter. Staten har imidlertid forpliktet seg til å gi statstilskudd til ordningen som skal dekke 1/3 av utgiftene.

2.3 Sammenlikning offentlig og privat AFP

I Tabell 1 sammenliknes de viktigste elementene i offentlig og privat AFP.

Tabell 1 Sammenlikning av offentlig og privat AFP

	Offentlig AFP		Privat AFP
	62-64 år	65-66 år	
<i>Kvalifikasjonskrav</i>	Minst 10 års opp- tjening i folketrygden etter 50 år. I tillegg sammen- hengende ansatt i minst tre år med minst 20 prosent stilling før uttak av pensjon, med en inntekt over 1 G hos offentlig arbeidsgiver	Som for 62-64 år, men i tillegg: <i>SPK:</i> Kreves minst 10 års medlemskap i offentlig tjenestepensjons- ordning etter fylte 50 år. <i>KS-området:</i> Kreves enten 10 års medlemskap som i SPK eller minst 3 års ansettelse i minst 20 prosent stilling.	Må være ansatt og reell arbeidstaker i virksomhet tilsluttet AFP-ordningen i minst 7 av de siste 9 årene før fylte 62 år Ansatt og reell arbeidstaker i tilsluttet foretak på uttakstids- punktet og de siste tre årene før uttak
<i>Opptjening av pensjonsrett mens ansatt</i>	Nei	Nei	Nei
<i>Størrelse på pensjon</i>	Som alderspensjon fra 67 år etter reglene i gammel folketrygd + kr 20 400 årlig	Som 62-64 år eller som tjenestepensjon (66 % av lønn) dersom dette gir høyere pensjon	Summen av 0,314 % av all pensjonsgivende inntekt i folketrygden opp til 7,1 G i alle år med inntekt fra 13 til og med 61 år (og G- regulert), delt på gjeldende forholdstall ved uttak. Årskullene 1944-1962 får i tillegg et kompensasjonstillegg.
<i>Regulering av pensjon under utbetaling</i>	I takt med veksten i G og fratrekkes deretter 0,75 %	I takt med veksten i G og fratrekkes deretter 0,75 %	I takt med veksten i G og fratrekkes deretter 0,75 %
<i>Utbetalingslengde</i>	Til 67 år	Til 67 år	Livsvarig
<i>Delvis uttak</i>	Ja, mulig	Ja, mulig	Kun fullt uttak

<i>AFP tillatt samtidig med arbeid</i>	Ja, men gir avkortning	Ja, men gir (som hovedregel) avkortning	Ja, ingen avkortning
<i>AFP tillatt samtidig med folketrygd</i>	Nei, ikke tillatt	Nei, ikke tillatt	Ja
<i>Levealdersjustering</i>	Nei	Som 62-64 år	Ja

2.4 AFP og alderspensjon for ansatte med særaldersgrense

Ordinær aldersgrense for ansatte i kommunal sektor er 70 år. Ansatte med slik aldersgrense kan ta ut tjenstepensjon fra 67 år. Dersom de ønsker å ta ut pensjon fra arbeidsgiver før dette må de ta ut offentlig AFP.

Det er imidlertid også en relativt stor andel av de ansatte som har lavere aldersgrenser enn den ordinære, såkalt særaldersgrense. De mest vanlige særaldersgrensene er 65 og 60 år. Det er også enkelte som har lavere aldersgrense enn 60 år.

Offentlig ansatte med særaldersgrense kan ta ut alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen ved aldersgrensen, og i utgangspunktet har de også plikt til å fratre ved denne alderen. Dersom summen av alder og tjenestetid er minst 85 år, er det videre tillatt å fratre inntil tre år før aldersgrensen (denne regelen omtales ofte som 85-årsregelen).

En ansatt som har aldersgrense 65 år, kan dermed fratre og få tjenstepensjon fra fylte 62 år etter 85-årsregelen dersom vedkommende har minst 23 års opptjening i offentlig tjenstepensjon. Den ansatte som har 23 års opptjening vil da få en pensjon tilsvarende 23/30 av full tjenstepensjon.

Ansatte med særaldersgrense kan imidlertid også velge å ta ut AFP i stedet for pensjon ved aldersgrensen dersom dette gir dem en høyere pensjon. AFP kan gi en høyere pensjon for eksempel for ansatte med kort opptjeningstid i offentlig sektor.

3 Uttak av AFP i kommunesektoren

3.1 Innledning

I dette kapittelet beskrives uttak av AFP i KLP og for lærerne i SPK i perioden 2011 til 2015. Analysene bygger på individdata fra de to selskapene over medlemmer som var i en alder der de hadde mulighet til å ta ut AFP i de aktuelle årene.

Det beskrives hvilke kjennetegn de som tok ut AFP hadde. Med kjennetegn menes her gjennomsnittlig lønnsnivå, deltid ved uttak og gjennomsnittlig stillingsandel og opptjenings-tid i tjenstepensjonsordningen ved uttak av AFP.

Videre beskrives det hvordan AFP-uttak og kjennetegnene ved de som tok ut pensjon varierer mellom ulike yrkesgrupper. I yrkesgruppene er det en varierende andel medlemmer med særaldersgrense. Det er analysert hvordan AFP-uttaket varierer mellom medlemmer med ordinær aldersgrense og medlemmer med særaldersgrense.

3.2 Datagrunnlag

Det er innhentet data på individnivå fra KLP og SPK for medlemmer som i perioden 01.01.2011 til og med 31.12.2015 hadde mulighet til å ta ut AFP. Fra SPK er det innhentet informasjon kun for kommunalt undervisningspersonale.

For å kunne si noe om hvor stor andel av de som hadde muligheten til å ta ut AFP som faktisk gjorde det, og hvorvidt disse skiller seg systematisk fra de som ikke tok ut AFP, er det innhentet data også for de som ikke tok ut AFP. I gruppen som ikke har tatt ut AFP inngår også de som har tatt ut enten full uførepensjon eller ansatte med særaldersgrense som har tatt ut alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen i den aktuelle perioden.

En del medlemmer er holdt utenfor utvalget. Dette gjelder:

- Medlemmer som allerede hadde startet uttak av AFP, helt eller delvis, før 2011.
- Medlemmer som har dødd i perioden.
- Medlemmer som er meldt ut av pensjonsordningen uten å ha tatt ut pensjon før 67 år.

Det er videre en del medlemmer som har flere samtidige ansettelsesforhold. For å unngå dobbelttelling av disse, har KLP og SPK slått sammen de ulike stillingene for disse medlemmene til ett arbeidsforhold, likevel slik at ingen har blitt registrert med mer enn 100 % stilling.

Det er innhentet data om det første registrerte uttaket av AFP. For medlemmer som har startet med en uttaksgrad, og senere endret denne, er det altså ikke innhentet informasjon om hvordan uttaksgraden har endret seg etter første uttak.

I de fem årene fra og med 2011 til og med 2015 var det totalt ni årskull, 1945-1953, som i ett eller flere år hadde mulighet til å ta ut AFP. Tabell 2 viser hvilken alder de ulike kullene hadde i ulike kalenderår i perioden. Det er kun for ett kull, 1949-kullet, dataene gjelder for

hele perioden de har hatt mulighet til å ta ut AFP. For de øvrige kullene inneholder dataene kun opplysninger for enten de siste årene før 67 år eller de første årene etter 62 år. Eksempelvis inneholder dataene kun opplysninger for eventuelle uttak fra 66 år for de som er født i 2011. Alle som har tatt ut før 66 år i dette kullet er ikke med i datagrunnlaget (utvalget).

Tabell 2 viser at det er like mange årskull med i utvalget i alle kalenderår. Videre er det like mange kull som har hatt anledning til å ta ut AFP fra henholdsvis 62 år, 63 år, osv. til og med 66 år.

Tabell 2 Årskull og mulige uttaksaldere i utvalget

Årskull	62 år	63 år	64 år	65 år	66 år
1945					2011
1946				2011	2012
1947			2011	2012	2013
1948		2011	2012	2013	2014
1949	2011	2012	2013	2014	2015
1950	2012	2013	2014	2015	
1951	2013	2014	2015		
1952	2014	2015			
1953	2015				

Utvalget inneholder kun opplysninger om medlemmer som ikke allerede hadde startet å ta ut AFP før 01.01.2011. Det er altså ikke innhentet informasjon om hvor mange som allerede hadde tatt ut AFP i årskullene der dataene ikke inneholder informasjon om alle mulige uttaksaldere (1945-1948-kullene).

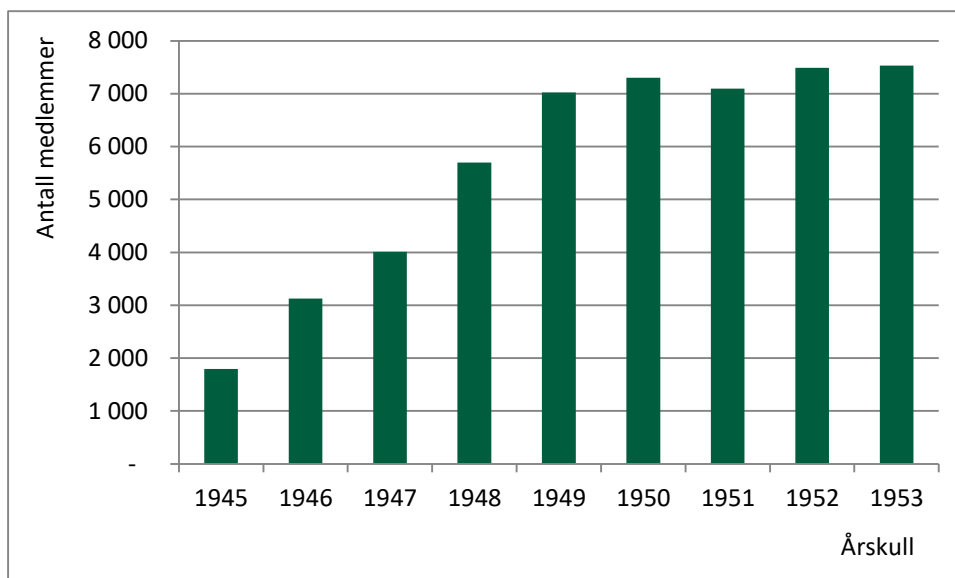
Samlet sett er det i overkant av 63 000 personer med i utvalget. Om lag 2/3 av disse er, som vist i Tabell 3, medlemmer i KLP og om lag 1/3 medlemmer i SPK. I KLP er om lag 80 prosent av medlemmene kvinner, mens det i SPK er om lag 57 prosent som er kvinner.

Tabell 3 Antall medlemmer i utvalg

	KLP	SPK
Kvinner	33 546	12 246
Menn	8 812	9 038
Totalt	42 358	21 284

Figur 1 viser hvor mange medlemmer det er fra ulike årskull i utvalget.

Figur 1 Antall medlemmer i ulike årskull i utvalget

Forutsetninger: Sum medlemmer i KLP og SPK, både medlemmer som har tatt ut AFP i 2011-2015 og medlemmer som ikke har tatt ut AFP

Det kan tenkes at resultatene som presenteres i denne rapporten kan være påvirket av sammensetningen av utvalget medlemmer som inngår i analysene. Uttaket av AFP innen et årskull er for eksempel ikke jevnt fordelt over de mulige uttaksaldrene 62-66 år (det er som vist senere i rapporten flest som tar ut ved 62 og 65 år). Det kan også være at uttaksmønstrene har endret seg vesentlig mellom årskullene som er med i datagrunnlaget, for eksempel ved at det var flere eller færre i 1945-kullet som tok ut AFP fra 62 år enn det var i 1953 (som inngår i analysen). I og med at datagrunnlaget inneholder fullstendig «AFP-historikk» for kun ett årskull har det imidlertid ikke vært mulig å kontrollere fullt ut for om det er slike «kohort-forskjeller» i utvalget.

Også ansatte med særaldersgrense har som kjent rett til å ta ut AFP. Dette kan i visse tilfeller lønne seg fremfor å ta ut alderspensjon fra særaldersgrensen, for eksempel dersom medlemmet har kort opptjeningsstid og/eller mye deltidsopptjening i den offentlige tjenestepensjonsordningen, og dermed vil få lite fra tjenestepensjonsordningen.

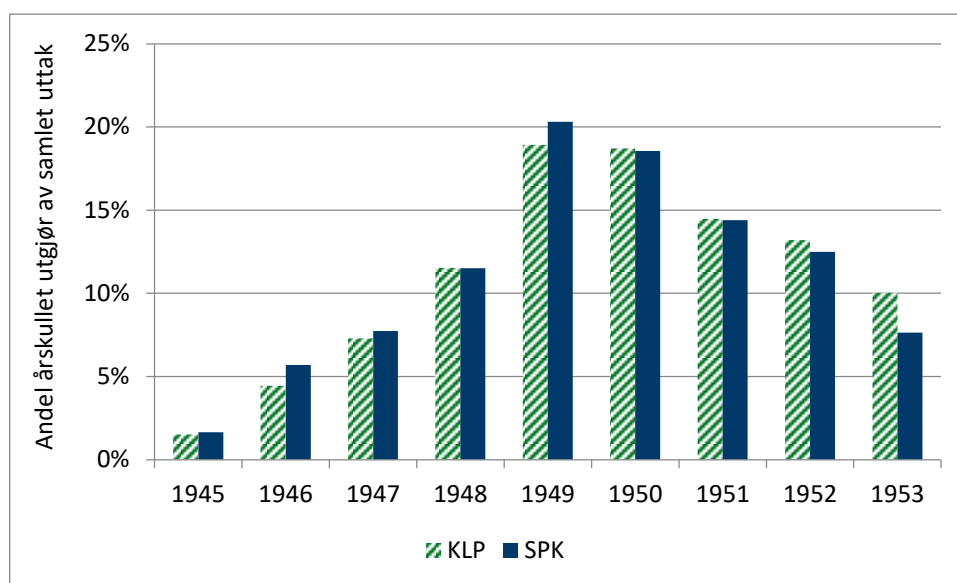
Tabell 4 viser at hele 45 prosent av kvinnene i KLP har særaldersgrense, mens det kun er 14 prosent av mennene som har det. I utdanningsgruppene i SPK er det som tabellen viser svært få som er registrert med særaldersgrense. Laveste aldersgrense i utvalget er 65 år.

Tabell 4 Antall medlemmer fordelt på aldersgrense og kjønn

	KLP			SPK		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Aldersgrense 70 år	18 377	7 470	25 847	12 200	8 965	21 165
Særaldersgrense	15 164	1 205	16 369	39	64	103
Andel med særaldersgrense	45 %	14 %	39 %	0 %	1 %	0 %

Figur 2 viser hvordan uttaket av AFP i utvalget fordeler seg på ulike årskull, altså hvor stor andel av de samlede registrerte AFP-uttakene som er gjort av medlemmer fra ulike årskull. Figuren viser at det er flest personer som har tatt ut AFP i årskullet der dataene gir informasjon om hele AFP-perioden (1949-kullet). Også de påfølgende kullene har en stor andel av de samlede uttakene. Dette henger trolig sammen med at mange som tar ut AFP velger å gjøre dette allerede fra 62 år. Se mer om observerte uttaksaldere i punkt 3.3.

Figur 2 Andel av samlet AFP-uttak fordelt på ulike årskull

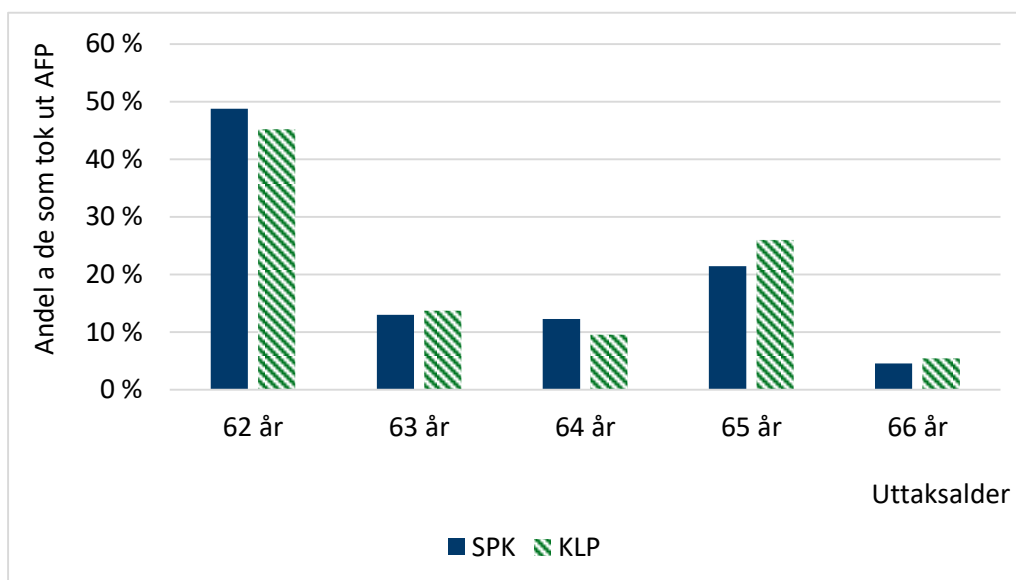
3.3 Alder ved uttak av AFP

Som omtalt over er det kun for ett kull, 1949-kullet, det er innhentet data for alle år fra 62 til og med 66 år, det vil si hele perioden medlemmene har hatt mulighet til å ta ut AFP. Det kan tenkes at uttaksprofilen for dette kullet skiller seg fra uttaksprofilen for medlemmene i hele datagrunnlaget.

Figur 3 viser hvordan uttaket av AFP fordeler seg på ulike uttaksaldere mellom 62 og 66 år i henholdsvis KLP og SPK i de fem kalenderårene 2011-2015 for medlemmer født i 1949. Det er kun de som har tatt ut AFP som inngår i figuren, det vil si at summen av henholdsvis de blå

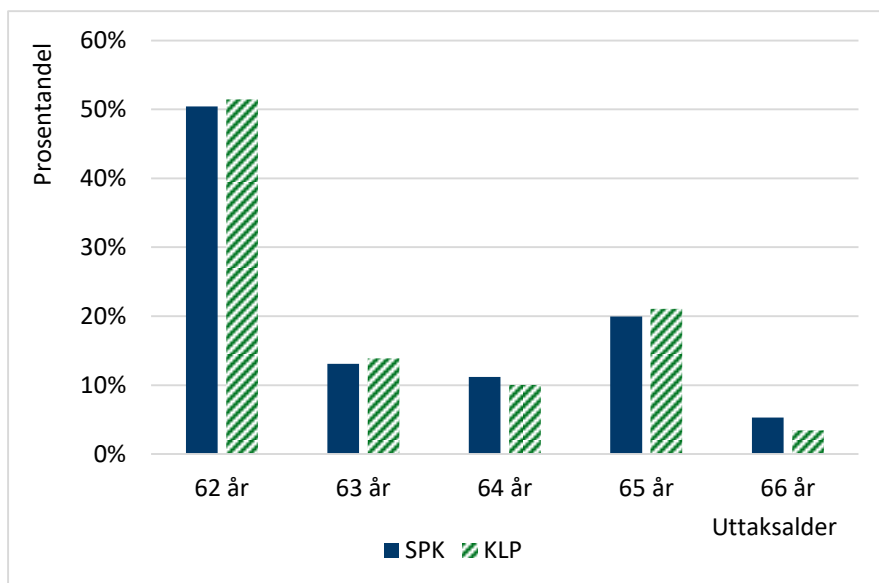
og de grønnskaverte søylene er 100 prosent. Det er tydelig fra figuren at pensjonsuttaket ser ut til være størst ved 62 og 65 år. Med andre ord ser det ut til at det er mange (om lag halvparten) som starter uttaket i det første året de kan ta ut pensjon, og at det også er relativt mange som ser ut til å vente til de fyller 65 år. Det kan tenkes at den relativt store opphopningen av uttak fra 65 år kan skyldes at det er en del som har ventet med pensjonsuttaket til de kan ta ut tjenstepensjonsberegnet AFP fra 65 år.

Figur 3 1949-kullet: Uttak av AFP ved ulike aldre, andeler av de som har tatt ut pensjon

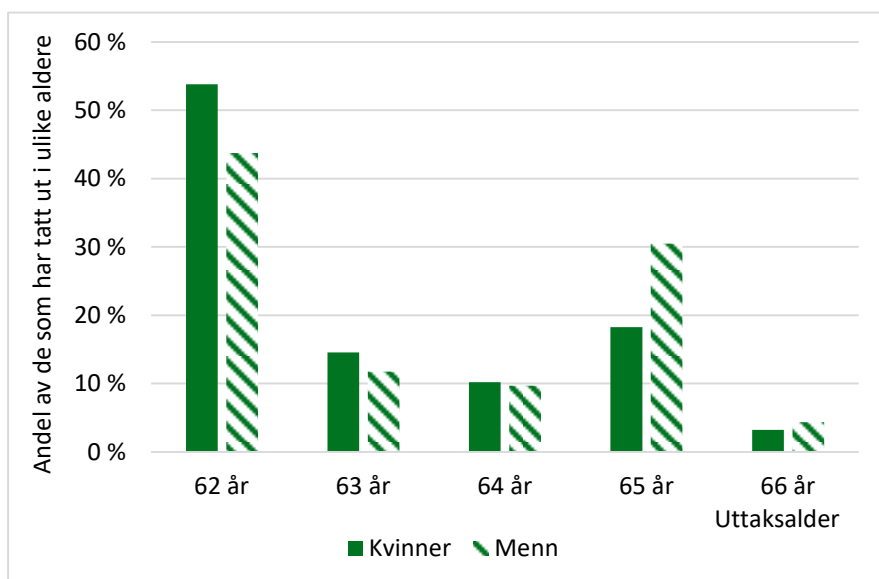
Figur 4 viser uttaksprofilen for alle som er med i datagrunnlaget. Figuren viser at det er en noe større andel som har tatt ut pensjon fra 62 år og noen flere som har tatt ut fra 65 år i hele datagrunnlaget enn for kun 1949-kullet, og særlig for medlemmer i KLP. Forskjellene er imidlertid ikke større enn at det i analysene i resten av rapporten er tatt utgangspunkt i alle medlemmer i datagrunnlaget.

Figur 4 Registrerte uttaksaldere for de som har tatt ut AFP, hele datagrunnlaget

Figur 5 og Figur 6 viser hvordan uttaksalderne varierer mellom kvinner og menn i henholdsvis KLP og SPK. Figur 5 viser at kvinner synes å ta ut pensjon tidligere enn menn i KLP. Det er om lag 10 prosentpoeng færre menn enn kvinner som har tatt ut AFP fra 62 år, mens det er over 10 prosentpoeng flere menn enn kvinner som har tatt ut AFP fra 65 år. Dette kan tyde på at medlemmene i KLP venter menn i større grad enn kvinner med å ta ut AFP til de kan ta ut tjenstepensjonsberegnet AFP fra 65 år.

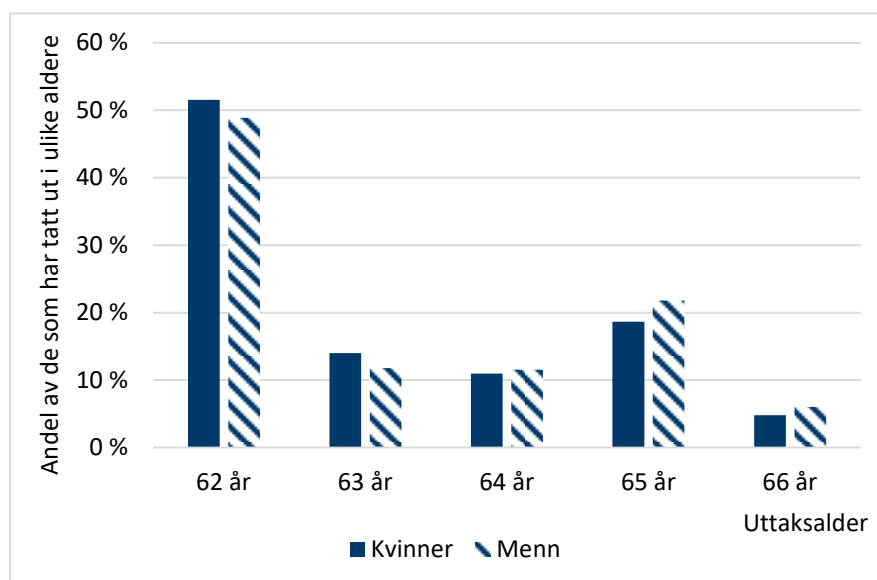
Figur 5 KLP: Registrerte uttaksaldere for de som har tatt ut AFP, kvinner og menn

For medlemmene i SPK er det ikke en like markert forskjell mellom kvinner og menn som i KLP, jf. Figur 6. Det er relativt flere kvinner enn menn som har tatt ut AFP fra 62 år, og

motsatt fra 65 år, men forskjellen mellom kjønnene er om lag halvparten av i dataene fra KLP.

Figur 6 SPK: Registrerte uttaksaldere for de som har tatt ut AFP, kvinner og menn

3.4 Hvor mange har tatt ut AFP

Tabell 5 viser hvor mange av de som var i en alder der de hadde muligheten til å ta ut AFP i 2011-2015 som tok ut AFP i henholdsvis KLP og SPK. I KLP var det 7 933 personer som tok ut AFP, noe som tilsvarer 19 prosent av de som hadde muligheten til å ta ut pensjonen. Det er en noe større andel menn enn kvinner som har tatt ut AFP, henholdsvis 21 og 18 prosent.

Det er en langt større andel som har tatt ut AFP blant undervisningspersonalet i SPK. Her har uttaket vært på 8 841 personer, tilsvarende 42 prosent av de som hadde mulighet til å ta ut AFP. I SPK var det en noe større andel kvinner enn menn som tok ut AFP, henholdsvis 43 og 40 prosent.

Tabell 5 Antall og andeler som har tatt ut AFP

	KLP			SPK		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Har tatt ut AFP	6 093	1 840	7 933	5 228	3 613	8 841
Har ikke tatt AFP	27 448	6 835	34 283	7 011	5 416	12 427
Andel som har tatt ut AFP	18 %	21 %	19 %	43 %	40 %	42 %

I Tabell 5 inngår alle medlemmer i utvalget. Det vil si at det både er ansatte med ordinær aldersgrense, 70 år, og medlemmer med særaldersgrense. Som Tabell 4 viste, har hele 39 prosent av medlemmene i KLP særaldersgrense. Blant medlemmene i SPK er det derimot

nesten ingen som har dette. Medlemmer med særaldersgrense kan, under visse forutsetninger, velge mellom å ta ut AFP og tjenestepensjon fra særaldersgrensen, eventuelt inntil tre år før særaldersgrensen dersom de tilfredsstiller den såkalte 85-årsregelen.

Det kunne tenkes at årsaken til den store forskjellen i AFP-uttak i KLP og SPK skyldtes at medlemmene med særaldersgrense i KLP har valgt tjenestepensjon i stedet for AFP. Tabell 6, som viser hvor mange som har tatt ut AFP når kun de som har ordinær aldersgrense vurderes, tyder imidlertid på at dette ikke er tilfelle. Tabellen viser at andelen som har tatt ut AFP blant de som har 70 års aldersgrense i KLP er 23 prosent, altså kun 4 prosentpoeng mer enn når også medlemmer med særaldersgrense ble inkludert.

Tabell 6 Antall og andeler som har tatt ut AFP, kun medlemmer med aldersgrense 70 år

	KLP			SPK		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Har tatt ut AFP	4 249	1 748	5 997	5 228	3 613	8 841
Har ikke tatt AFP	14 128	5 722	19 850	6 972	5 352	12 324
Andel som har tatt ut AFP	23 %	23 %	23 %	43 %	40 %	42 %

En annen mulig forklaring til forskjellen mellom KLP og SPK kan være at det er en større andel fullt uføre i KLP enn i SPK. KLP og SPK har opplyst at henholdsvis om lag 13 000 og 1 500 av de som inngår i gruppen «har ikke tatt ut AFP» i Tabell 5 i de respektive selskapene var 100 prosent uføre. Dersom disse holdes utenfor, øker de totale andelene som har tatt ut AFP i KLP og SPK til henholdsvis 27 og 45 prosent. Det er med andre ord fremdeles en forskjell i andelene som har tatt ut AFP i KLP og SPK.

3.5 Folketrygdberegnet eller tjenestepensjonsberegnet AFP ved uttak etter 65 år

Oversikten i Figur 4 som viste hvilke uttaksaldere de som tok ut AFP i årene 2011 til 2015 hadde, viste at det var en relativt stor andel som hadde ventet til de fylte 65 år med å starte uttaket av AFP. Fra 65 år kan AFP bli beregnet etter reglene i tjenestepensjonsordningen. Dette gjør at de som har tilstrekkelig opptjening i den offentlige tjenestepensjonsordningen kan få en (for mange vesentlig) høyere AFP enn før 62 år.

Spørsmålet er da om det er slik at de som ikke tok ut AFP før 65 år ventet med å ta ut AFP til de kunne ta ut tjenestepensjonsberegnet AFP.

Figur 7 viser hvordan uttaket av folketrygdberegnet og tjenestepensjonsberegnet AFP varierer mellom henholdsvis kvinner og menn i KLP og SPK for de som tok ut AFP første gang etter fylte 65 år. Figuren viser at det er store forskjeller i uttaket både mellom kvinner og menn (i KLP), og ikke minst mellom medlemmer i KLP og i SPK.

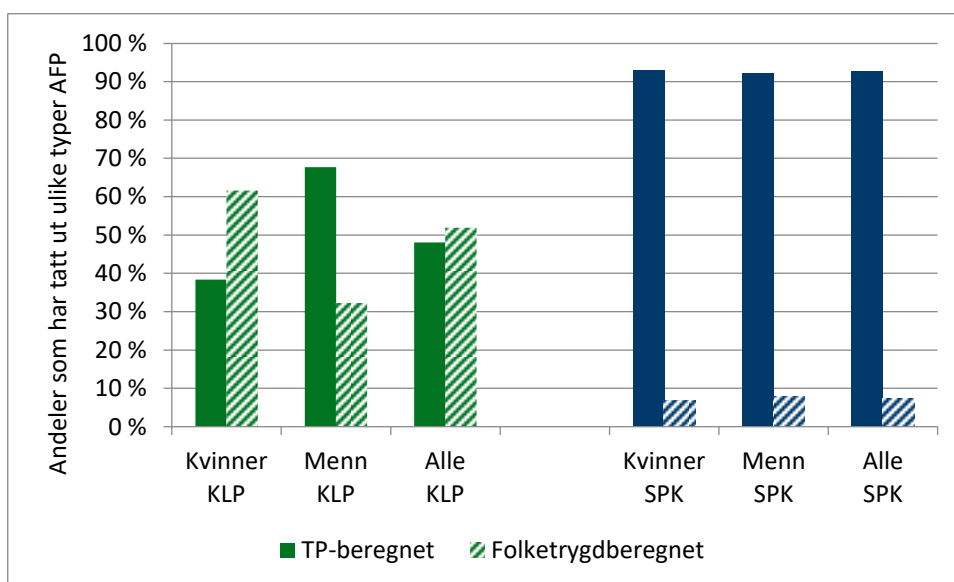
Blant medlemmene i KLP har kvinner i over 60 prosent av tilfellene tatt ut folketrygdberegnet AFP selv fra 65 år. Tilsvarende andel for menn er kun ca. 30 prosent. Dette kan

skyldes at menn i kommunal sektor gjennomgående har enten flere opptjeningsår i offentlig sektor og/eller i mindre grad enn kvinner har jobbet deltid.

Det er ikke tilsvarende forskjeller mellom kjønnene i SPK. Her er det om lag en like stor andel kvinner som menn som har tatt ut tjenstepensjonsberegnet AFP.

Det er imidlertid en veldig stor forskjell mellom KLP og SPK med hensyn til hva slags AFP som tas ut fra 65 år. Samlet sett er det ikke mer enn i underkant av 50 prosent av de som har tatt ut pensjon etter fylte 65 år blant medlemmene i KLP som har tatt ut tjenstepensjonsberegnet AFP. I SPK er tilsvarende andel i overkant av 90 prosent.

Figur 7 Type AFP ved første uttak av AFP etter fylte 65 år, fordelt på kjønn

De som har tatt ut tjenstepensjonsberegnet AFP etter fylte 65 år har som vist i Tabell 7 gjennomgående høyere opptjeningstid, pensjonsgrunnlag og deltidsandel enn de som har tatt ut folketrygdberegnet AFP. Jo høyere verdien er på alle disse tre variablene, jo mer gunstig vil det generelt sett være å ta ut tjenstepensjonsberegnet AFP.

Tabell 7 Gjennomsnittlig opptjeningstid, pensjonsgrunnlag og deltid etter type AFP fra 65 år for de som tok ut AFP første gang etter fylte 65 år

	KLP			SPK		
	<i>Tjeneste- pensjons- beregnet AFP</i>	<i>Folketrygd- beregnet AFP</i>	<i>Alle</i>	<i>Tjeneste- pensjons- beregnet AFP</i>	<i>Folketrygd- beregnet AFP</i>	<i>Alle</i>
Opptjeningstid	29,2	23,0	23,8	29,5	28,4	28,7
Pensjonsgrunnlag	6,1	4,9	5,0	6,5	6,0	6,1
Deltid	96,4	82,8	84,6	98,1	95,8	96,4

3.6 Hvordan varierer AFP-uttaket mellom ulike yrkesgrupper

3.6.1 Innledning

I dette punktet vises det hvordan AFP-uttaket varierer mellom ulike yrkesgrupper i kommunal sektor. Inndelingen av disse yrkesgruppene bygger på stillingskoder¹ innrapportert av arbeidsgiverne i KS-området (for medlemmene i KLP)², og på premiestatusgrupper³ i SPK.

Tabell 8 viser en oversikt over de største gruppene arbeidstakere i utvalget, og andel kvinner og menn i de ulike gruppene i KLP og SPK. Alle medlemmer i utvalget inngår i tabellen, det vil si at den viser både de som har tatt ut og de som ikke har tatt ut AFP. Kategorien «Andre stillinger» i KLP inneholder alle registrerte stillingskoder i utvalget som ikke er listet opp i Tabell 8, samt personer KLP ikke har registrert en stillingskode på.

¹ Med stillingskoder menes her stillingskoder som står oppført i Vedlegg 1 til Hovedtariffavtalen i KS-området.

² KLP har opplyst at det er usikkert hvor god kvaliteten på de innrapporterte stillingskodene fra KLP er. Tidligere undersøkelser foretatt av KLP skal ha vist at ikke alle arbeidsgivere er like flinke til å levere korrekte og oppdaterte opplysninger om stillingskoder. KLP opplyser at de ikke benytter opplysningene om stillingskode i sine systemer, og at de derfor ikke har sett det nødvendig å kontrollere de innrapporterte stillingskodene nærmere.

³ Det er innhentet data for to premiestatusgrupper, «grunnskole» og «videregående skole». 348 medlemmer i SPK er registrert med stilling i begge gruppene.

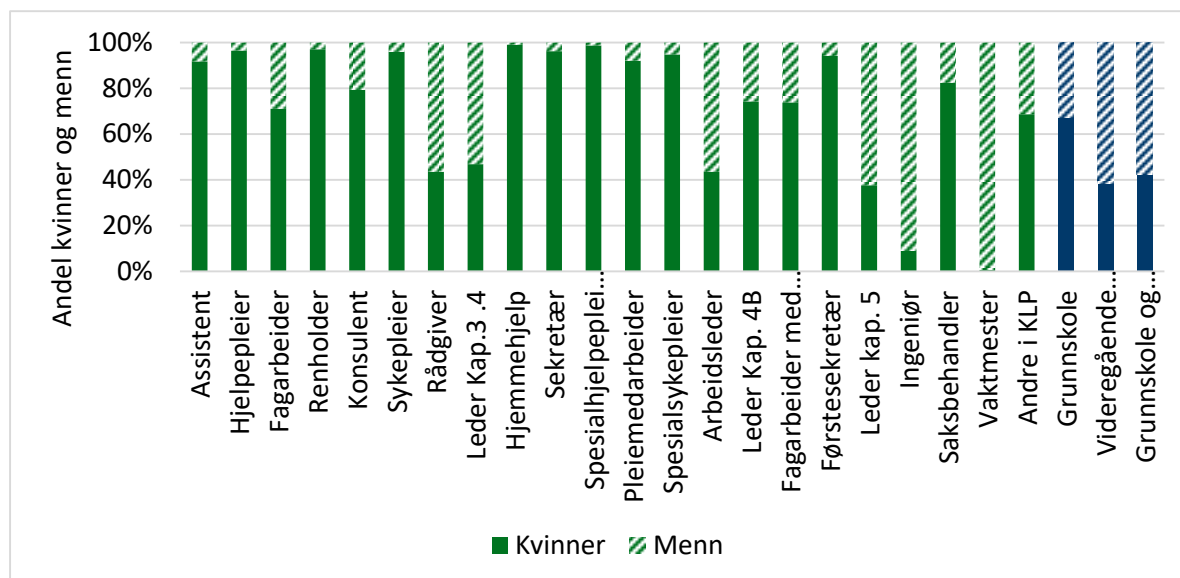
Tabell 8 Antall medlemmer og kjønnsfordeling i ulike stillingskategorier i utvalget

		Stillings- kode	Antall personer i gruppen i utvalget	Andel kvinner	Andel menn
KLP	Assistent	6572	6 342	91,8 %	8,2 %
	Hjelpepleier	7076	6 007	96,5 %	3,5 %
	Fagarbeider	7517	3 618	71,1 %	28,9 %
	Renholder	7210	2 314	97,0 %	3,0 %
	Konsulent	6559	2 076	79,3 %	20,7 %
	Sykepleier	7174	1 739	95,9 %	4,1 %
	Rådgiver	8530	1 560	43,5 %	56,5 %
	Leder kap. 3.4	9451	1 289	46,9 %	53,1 %
	Hjemmehjelp	6190	1 070	99,0 %	1,0 %
	Sekretær	6863	1 049	96,2 %	3,8 %
	Spesialhjelpepleier	7681	1 031	98,7 %	1,3 %
	Pleiemedarbeider	6583	969	92,1 %	7,9 %
	Spesialsykepleier	7523	807	94,8 %	5,2 %
	Arbeidsleder	7003	735	43,5 %	56,5 %
	Leder kap. 4B	7451	750	74,3 %	25,7 %
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	688	73,8 %	26,2 %
	Førstesekretær	7520	614	94,1 %	5,9 %
	Leder kap. 5	8451	606	37,6 %	62,4 %
	Ingeniør	8084	525	9,0 %	91,0 %
	Saksbehandler	7531	512	82,4 %	17,6 %
	Vaktmester	6541	482	0,6 %	99,4 %
	Andre stillinger		7433	68,6 %	31,4 %
SPK	Grunnskole		14 006	67,3 %	32,7 %
	Videregående skole		6 914	38,6 %	61,4 %
	Både grunnskole og videregående skole		348	42,2 %	57,8 %

Forutsetninger: Både de som har tatt ut AFP og de som ikke har tatt ut AFP er med i denne tabellen.

Figur 8 viser kjønnsfordelingen i de ulike stillingskategoriene grafisk. Figuren viser at det er en klar overvekt av kvinner i de fleste kategoriene. Menn synes å være i flertall i typiske administrative yrker, i lederstillinger og i ingeniørstillinger, i tillegg til yrkesgruppen vaktmestere.

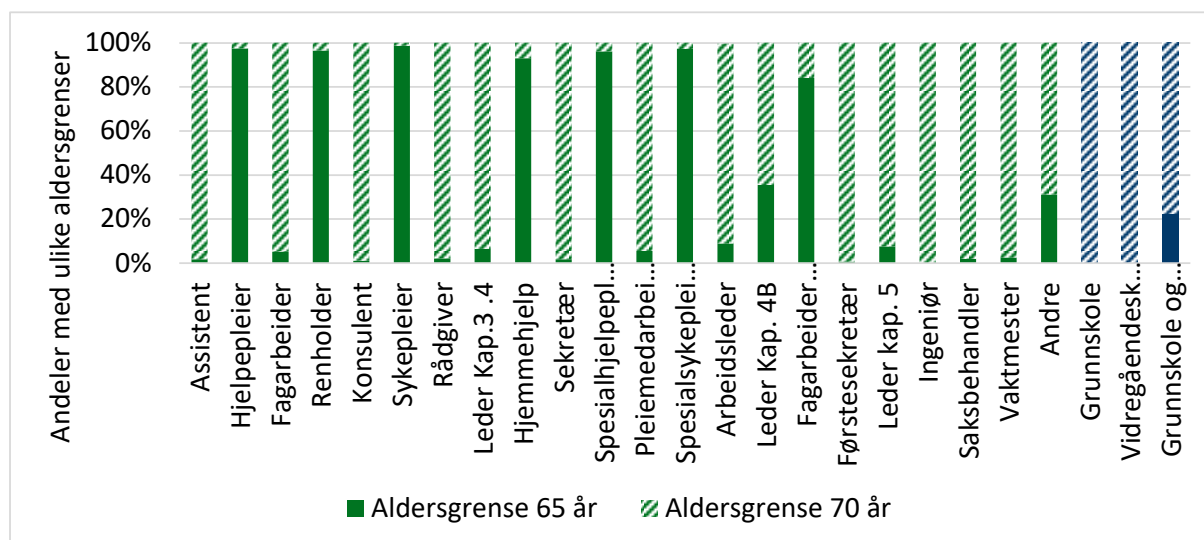
Figur 8 Kjønnsfordeling i ulike stillingskategorier

Forutsetninger: Både de som har tatt ut AFP og de som ikke har tatt ut AFP er med i denne figuren.

Figur 9 viser hvordan medlemmene i de ulike stillingskategoriene fordeler seg med hensyn til aldersgrenser. I de fleste kategoriene har de aller fleste enten særaldersgrense 65 år eller ordinær aldersgrense, 70 år.

Figur 9 Fordeling av aldersgrenser i ulike stillingskategorier

Forutsetninger: Både de som har tatt ut AFP og de som ikke har tatt ut AFP er med i denne figuren.

I resten av punktet er det for presentasjonens skyld valgt å slå sammen en del stillingskoder for å kunne konsentrere analysene rundt et mindre antall yrkesgrupper. Tabell 9 viser hvilke stillingskategorier det er valgt å fokusere på, samt hvordan ulike kategorier er slått sammen. Det er imidlertid også tatt inn tilsvarende tabeller som Tabell 8 i vedlegg for alle figurer som

vises i dette punktet slik at det er mulig å finne opplysninger om flere stillinger enn de som er vist her.

Tabell 9 Sammensetning av yrkesgrupper som benyttes i rapporten

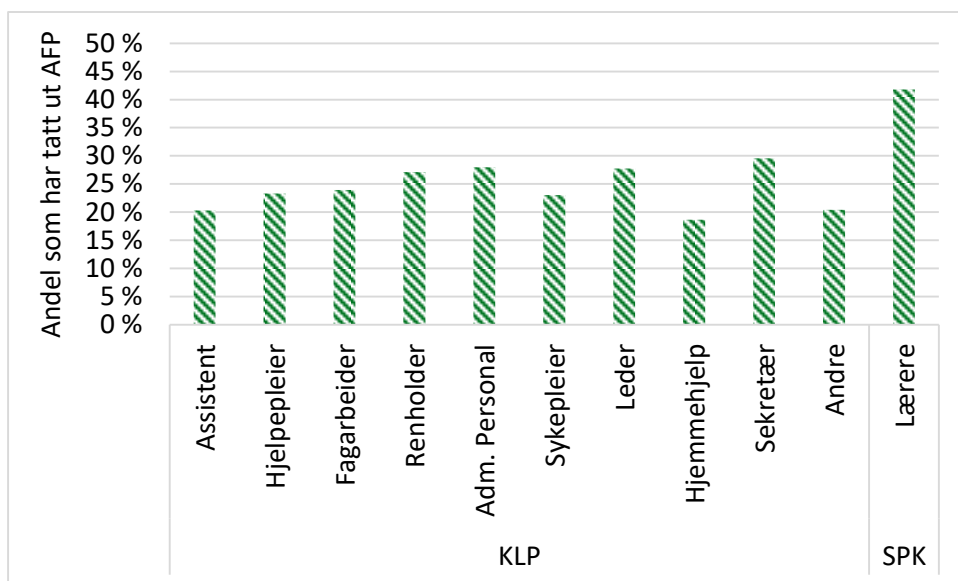
<i>Yrkesgrupper definert av Actecan</i>	<i>Stillingskoder som inngår i gruppen</i>
Assistent	6572 – Assistent
Hjelpepleier	7076 – Hjelpepleier 7681 – Spesialhjelpepleier
Fagarbeider	7517 – Fagarbeider 6986 – Fagarbeider med særaldersgrense
Renholder	7210 – Renholder
Sykepleier	7174 – Sykepleier 7523 – Spesialsykepleier 6185 – Helsesøster
Adm. personale	6559 – Konsulent 8530 – Rådgiver
Leder	9451 – Leder kap. 3.4 7451 – Leder kap. 4B 8451 – Leder kap. 5
Hjemmehjelp	6190 – Hjemmehjelp
Sekretær	6863 – Sekretær 7520 – Førstesekretær
Andre i KLP	Alle øvrige stillingskoder
Undervisningspersonell	Alle medlemmer i datagrunnlaget fra SPK

Menn er i mindretall i de aller fleste av yrkesgruppene. Gruppene der det er forholdsmessig flest menn er Fagarbeider, Adm. personale og Leder.

3.6.2 Uttak av AFP i ulike yrkesgrupper

Figur 10 viser hvor stor andel av medlemmene i de ulike yrkesgruppene som har tatt ut AFP i 2011-2015 i gruppen som har ordinær aldersgrense. Figuren viser at det er en viss variasjon mellom ulike grupper i KLP, samt at det er en langt større andel av lærerne i SPK som har tatt ut AFP enn det er i KLP.

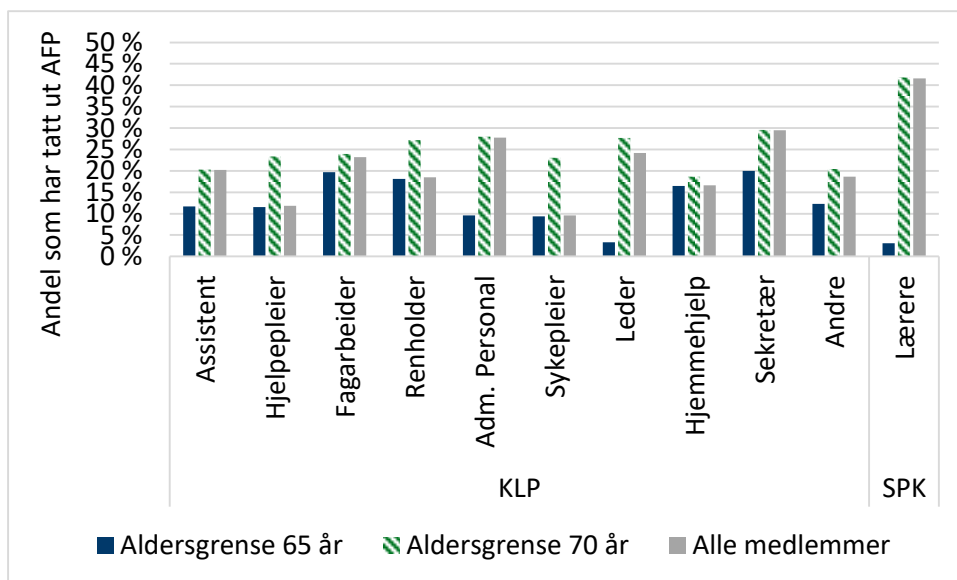
Figur 10 Andeler i ulike yrkesgrupper som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015, medlemmer med ordinær aldersgrense

Det er imidlertid ikke bare medlemmer med ordinær aldersgrense som har tatt ut AFP. Figur 11 viser hvordan uttaket varierer for henholdsvis medlemmer med ordinær aldersgrense, medlemmer med særaldersgrense og alle medlemmer innenfor de ulike yrkesgruppene.

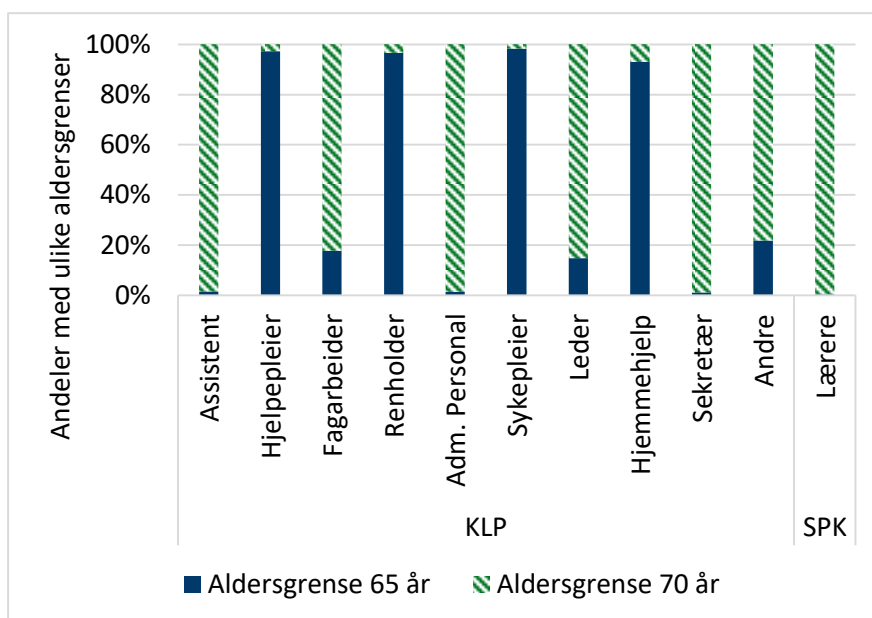
Figuren viser at uttaket av AFP har vært vesentlig høyere blant medlemmer med ordinær aldersgrense enn blant medlemmer med særaldersgrense i de aller fleste gruppene. I de fleste yrkesgruppene i KLP har imidlertid over 10 prosent av alle med særaldersgrense tatt ut AFP fremfor alderspensjon fra særaldersgrensen. Se for øvrig også punkt 6.3 der det vises mer statistikk over hva slags type pensjonsordning medlemmer med særaldersgrense har valgt.

Figur 11 Uttak av AFP for ansatte med særaldersgrense og ordinær aldersgrense

Figur 12 viser hvordan de ulike sammenslåtte gruppene i utvalget er sammensatt av medlemmer med ulike aldersgrenser. Både medlemmer som har tatt ut AFP og medlemmer som ikke har tatt ut AFP er med i figuren.

Figur 12 Fordeling av aldersgrenser i ulike grupper ansatte

Forutsetninger: Både de som har tatt ut AFP og de som ikke har tatt ut AFP er med i denne figuren.

3.6.3 Lønnsnivå

Det generelle lønnsnivået er som Tabell 10 viser høyere blant de som har tatt ut AFP i SPK enn det er for de som har tatt ut i KLP. Tabellen viser videre at det er visse forskjeller mellom

yrkesgrupper blant medlemmene i KLP, herunder at sykepleiere hadde en del høyere lønnsnivå enn medlemmer av den felleskommunale ordningen i KLP.

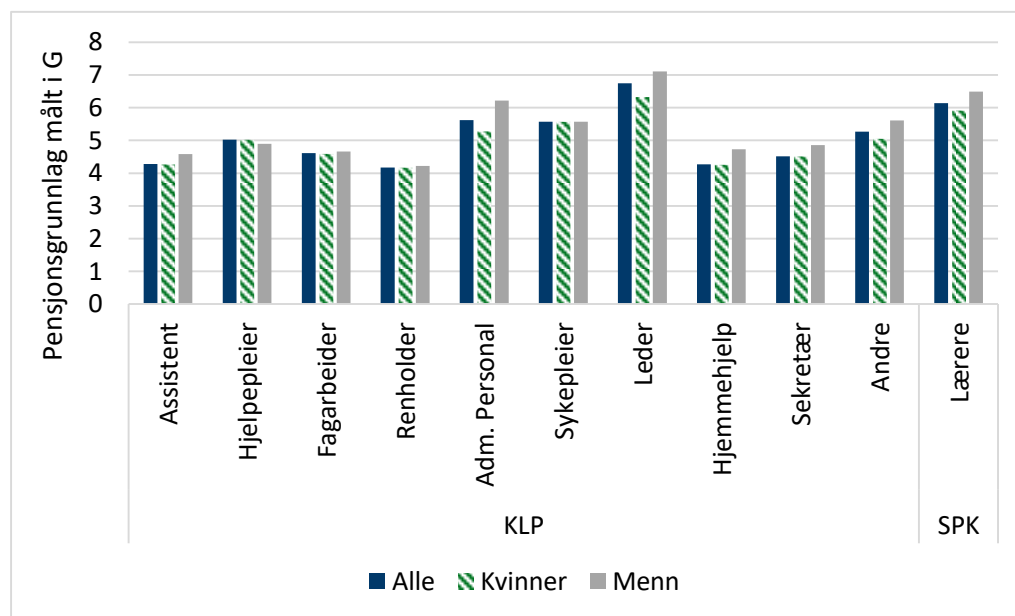
Tabell 10 Gjennomsnittlig lønnsnivå (pensjonsgrunnlag) for ulike grupper som har tatt ut AFP

	Antall	Gjennomsnittlig lønnsnivå i antall G
Alle i KLP	7 933	5,0
Alle i SPK	8 841	6,2
KLP 65 års aldersgrense	1 935	4,8
KLP 70 års aldersgrense	5 997	5,1
SPK 65 års aldersgrense	3	5,7
SPK 70 års aldersgrense	8 838	6,2
Fylkeskommuner	732	5,2
Sykepleierordningen	393	5,8
Kommuner og kommunale bedrifter	6 808	5,0

Forutsetninger: Lønnsnivå tilsvarer siste registrerte pensjonsgrunnlag i 100 prosent stilling. For medlemmer som jobber deltid er pensjonsgrunnlaget altså oppjustert til full stilling.

Figur 13 viser gjennomsnittlig lønnsnivå (i full stilling) for nye AFP-pensjonister i 2011-2015 i ulike yrkesgrupper, samt hvordan lønnsnivået innad i hver gruppe varierer mellom kvinner og menn. Figuren viser at lønnsnivået varierer fra i overkant av 4 G i gjennomsnitt for renholdere til nærmere 7 G i gjennomsnitt for ledere. Videre viser figuren at lønnsnivået var høyere for menn enn for kvinner i alle grupper bortsett fra for hjelpepleiere. Det var imidlertid svært få i gruppen hjelpepleiere som var menn.

Figur 13 Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for AFP-pensjonister i ulike grupper

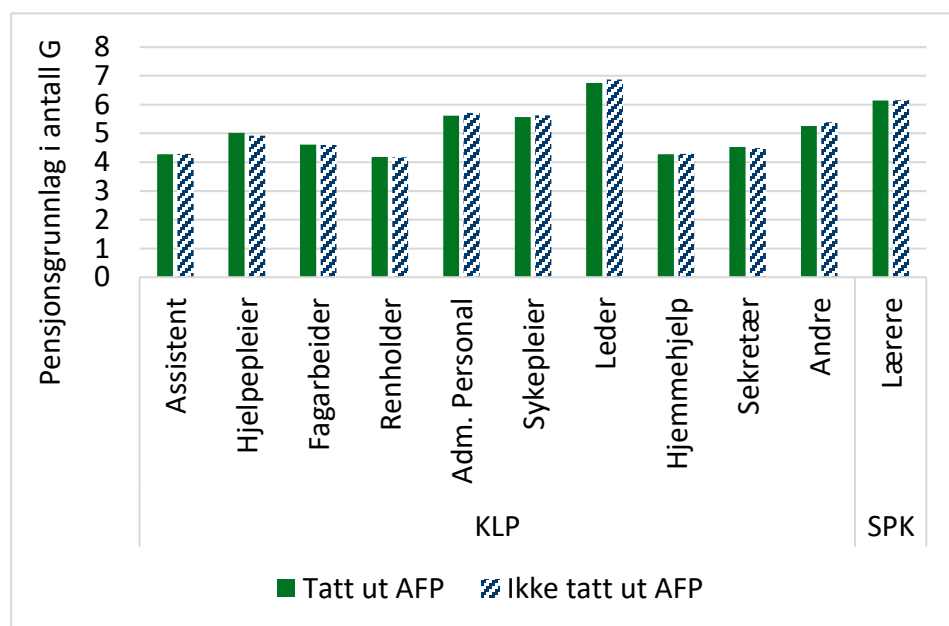
Forutsetninger: Bare de som har tatt ut AFP inngår i datagrunnlaget.

Tabell 22 i vedlegg 1 gir mer detaljert informasjon om pensjonsgrunnlag i flere yrkesgrupper i kommunal sektor.

Pensjonsgrunnlaget til de som har tatt ut AFP er også sammenliknet med pensjonsgrunnlaget for de som inngår i utvalget, men *ikke* har tatt ut AFP. Dette er gjort for å forsøke å undersøke om det kan ha vært økonomiske grunner til at en del har valgt ikke å benytte AFP-ordningen. For eksempel kunne det tenkes at de som har tatt ut AFP gjennomgående er medlemmer med relativt høy lønn i hver yrkesgruppe (fordi disse trolig vil kunne forventes å få høyere pensjon enn medlemmer med lav lønn).

Figur 14 viser imidlertid at det ikke er vesentlige forskjeller i pensjonsgrunnlag innad i yrkesgruppene mellom de som har tatt ut og de som ikke har tatt ut AFP. Det må med andre ord være andre forhold enn ulikt lønnsnivå som kan forklare hvorfor noen medlemmer har valgt å ta ut AFP og andre har latt være.

Figur 14 Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for medlemmer som har tatt ut og ikke har tatt ut AFP

3.6.4 Stillingsstørrelse ved uttak

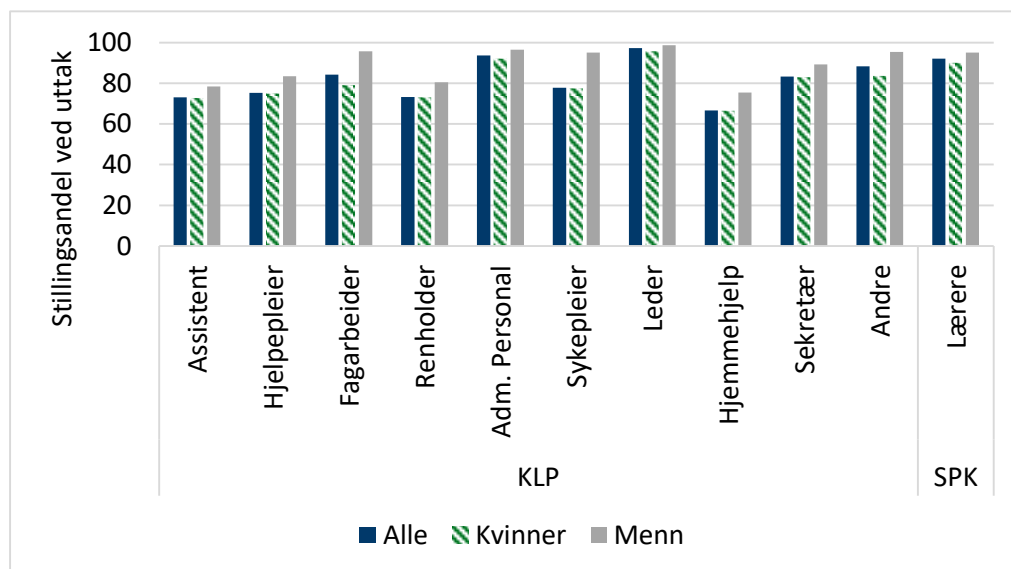
Tabell 11 viser hvordan stillingsstørrelse ved uttak av pensjon varierer mellom ulike grupper. Tabellen viser at i SPK jobbet de aller fleste heltid, mens gjennomsnittlig stillingsstørrelse i KLP var en god del lavere, med i overkant 80 prosent stillingsandel.

Tabell 11 Stillingsstørrelse ved uttak for medlemmer som har tatt ut AFP, gjennomsnitt

	Antall	Gjennomsnittlig deltidgrad ved uttak
Alle i KLP	7 933	83,4
Alle i SPK	8 841	97,1
KLP – medlemmer med 65 års aldersgrense	1 935	75,8
KLP – medlemmer med 70 års aldersgrense	5 997	85,9
SPK – medlemmer med 65 års aldersgrense	3	86,7
SPK – medlemmer med 70 års aldersgrense	8 838	96,4
Fellesordninger i KLP		
- Fylkeskommuner	732	89,2
- Sykepleierordningen	393	82,0
- Kommuner og kommunale bedrifter	6 808	82,9

Hvor mange som jobber deltid, og hvor store deltidsstillinger de som jobber deltid har, varierer både mellom yrkesgrupper og mellom kjønn innad i hver yrkesgruppe. Figur 15 viser at i mange av yrkesgruppene i KLP var gjennomsnittet nærmere 70 prosent stillingsstørrelse. Videre har menn høyere stillingsstørrelse i gjennomsnitt enn kvinner i alle yrkesgruppene.

Figur 15 Stillingsstørrelse ved uttak, gjennomsnitt i ulike grupper

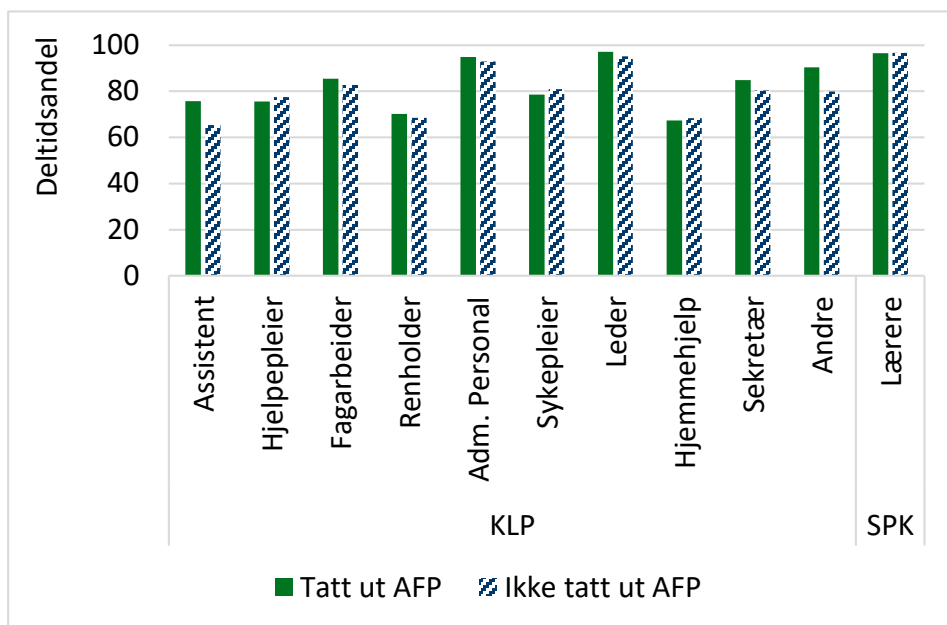

Tabell 23 i vedlegg gir mer informasjon om gjennomsnittlige stillingsstørrelser i en del flere yrkesgrupper i kommunal sektor jobbet ved uttak av AFP.

Forskjell på medlemmer som har tatt ut og medlemmer som ikke har tatt ut AFP med hensyn til hvor mye deltid de jobbet er vurdert. Figur 16 viser at det i enkelte yrkesgrupper er en viss forskjell i gjennomsnittlig stillingsstørrelse, men det varierer i hvilken retning forskjellen går.

Det virker derfor ikke som om det heller ikke er forskjellen i stillingsstørrelse som er grunnen til at noen har tatt ut AFP og andre ikke.

Figur 16 Stillingsstørrelse for de som har tatt ut og ikke har tatt ut AFP, gjennomsnitt

3.6.5 Gjennomsnittlig deltid for de som har tatt ut AFP

Tabell 12 viser hvordan den registrerte gjennomsnittlige stillingsstørrelsen i tjenestepensjonsordningen varierer mellom de som har tatt ut AFP i henholdsvis KLP og SPK, samt hvordan den varierer mellom ulike andre overordnede grupper.

Tabellen viser at i gjennomsnitt var gjennomsnittlig deltid ved uttak vesentlig lavere blant medlemmene i KLP enn i SPK. Gjennomsnittlig deltid påvirker størrelsen på tjenestepensjonsberegnet AFP fra 65 år. Forskjellen i gjennomsnittlig deltid mellom de to pensjonsleverandørene kan trolig bidra til å forklare hvorfor det var en større andel som tok tjenestepensjonsberegnet AFP fra 65 år i SPK enn i KLP.

Tabellen viser videre at medlemmene i KLP som hadde særaldersgrense 65 år, men likevel har tatt ut AFP, i gjennomsnitt hadde langt lavere gjennomsnittlig deltid enn de som hadde ordinær aldersgrense. Lav gjennomsnittlig stillingsstørrelse gir som nevnt lite i tjenestepensjon, noe som kan bidra til å forklare hvorfor relativt mange som har aldersgrense 65 år har valgt å ta ut AFP i stedet for tjenestepensjon.

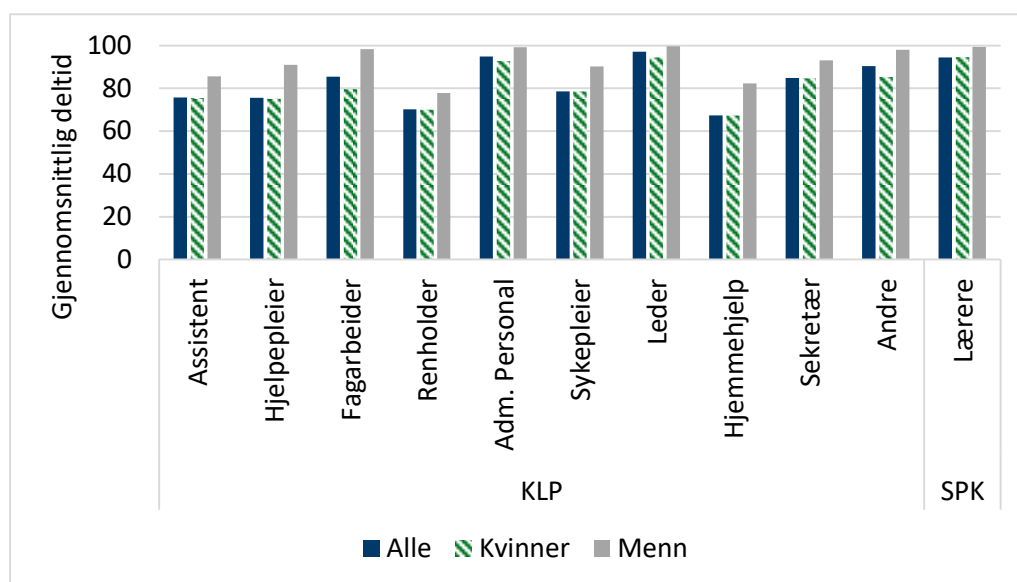
Tabell 12 Gjennomsnitt for gjennomsnittlig deltid ved uttak av AFP for medlemmer som har tatt ut pensjon

	Antall	Gjennomsnittlig deltid
Alle i KLP	7 933	84,6
Alle i SPK	8 841	96,4
KLP – medlemmer med 65 års aldersgrense	1 935	75,0
KLP – medlemmer med 70 års aldersgrense	5 997	87,7
SPK – medlemmer med 65 års aldersgrense	3	94,4
SPK – medlemmer med 70 års aldersgrense	8 838	96,4
Fellesordninger i KLP		
- Fylkeskommuner	732	89,5
- Sykepleierordningen	393	82,8
- Kommuner og kommunale bedrifter	6 808	84,2

Figur 17 viser hvordan gjennomsnittet for gjennomsnittlig deltid varierer mellom ulike yrkesgrupper og mellom kjønn innad i hver gruppe. Figuren viser de to gruppene som hadde lavest gjennomsnittlig lønn, renholder og hjemmehjelp, også er gruppene som har hatt lavest gjennomsnittlig deltid.

Samtidig viser figuren at menn som har tatt ut AFP gjennomgående har hatt høyere gjennomsnittlig deltid enn kvinner.

Figur 17 Gjennomsnittlig deltid i ulike grupper

Tabell 24 i vedlegg 1 gir mer informasjon om gjennomsnittet for gjennomsnittlig deltid i ulike stillingskategorier i kommunal sektor.

3.6.6 Opptjeningstid i tjenstepensjonsordningen ved uttak av AFP

Opptjeningstiden den enkelte har i den offentlige tjenstepensjonsordningen ved uttak av AFP har i utgangspunktet ikke betydning for de som vil ta ut folketrygdberegnet AFP. Hverken muligheten til å ta ut slik AFP, eller størrelsen på pensjonen påvirkes av den enkeltes tjenestetid. Tjenestetiden kan imidlertid påvirke om det er mulig å få høyere pensjon fra 65 år, det vil si når pensjonen kan beregnes etter reglene for alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen.

Dataene inneholder opplysninger om hvor mange opptjeningsår de som har tatt ut AFP hadde da de tok ut AFP. For medlemmer som hadde mer en 30 års opptjening, altså mer enn nødvendig antall år for å få full tjenstepensjon, inneholder dataene imidlertid kun informasjon om at de har minst 30 års opptjening. Det vil si at alle disse er registrert med 30 opptjeningsår. Dermed inngår alle med over 30 års opptjening med kun 30 år i beregningen av den gjennomsnittlige opptjeningstiden i ulike grupper. Som følge av dette underestimerer de gjennomsnittlige opptjeningstidene i tjenstepensjonsordningen for ulike grupper som presenteres i Tabell 13 hvor mange opptjeningsår medlemmene hadde.

Tabellen viser også hvor stor andel av AFP-pensjonistene som hadde minst 30 års opptjening ved pensjonsuttak. På dette området er det som det fremgår av tabellen stor forskjell på medlemmene som har tatt ut i henholdsvis KLP og SPK, ved at andelen som hadde full opptjening var mer enn dobbelt så høy i SPK sammenliknet med KLP. Dette betyr trolig at forskjellen på gjennomsnittlig opptjeningstid mellom KLP og SPK er vesentlig større enn tabellen viser.

Forskjellen i andel som har full opptjening i tjenstepensjonsordningen ved uttak av AFP mellom KLP og SPK er trolig en del av forklaringen på hvorfor det var en langt større andel som tok ut tjenstepensjonsberegnet AFP i SPK enn i KLP fra 65 år, jf. punkt 3.5.

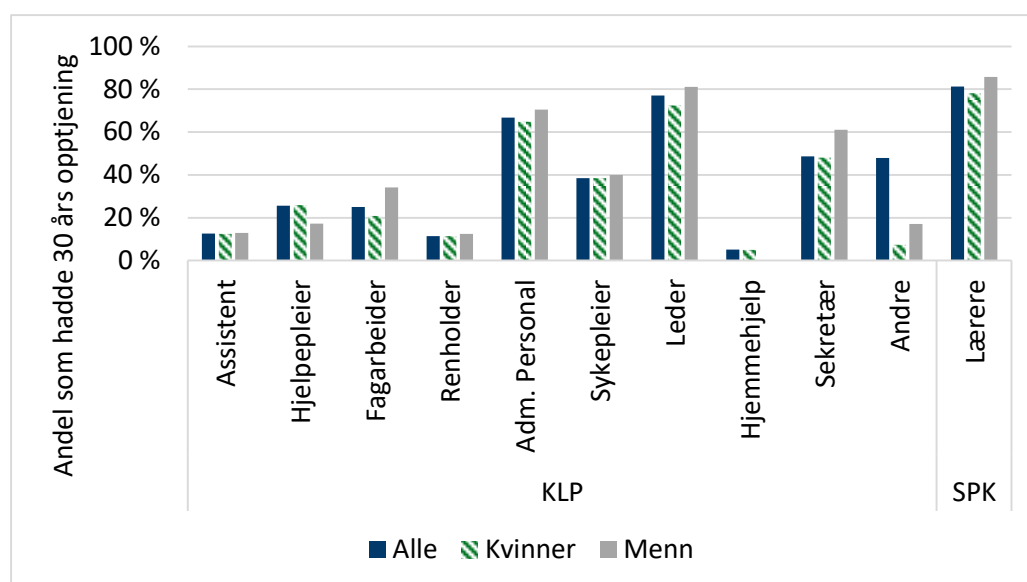
Tabell 13 Gjennomsnittlig opptjeningstid og andel med minst 30 års opptjening i tjenstepensjonsordningen ved uttak av AFP

	Antall	Gjennomsnittlig opptjeningstid	Andel som hadde 30 år ved uttak av AFP
Alle i KLP	7 933	23,8	38,5 %
Alle i SPK	8 841	28,7	81,3 %
KLP – medlemmer med 65 års aldersgrense	1 935	22,1	22,4 %
KLP – medlemmer med 70 års aldersgrense	5 997	24,3	43,7 %
SPK – medlemmer med 65 års aldersgrense	3	24,7	33,3 %
SPK – medlemmer med 70 års aldersgrense	8 838	28,7	81,3 %
Fellesordninger i KLP			
- Fylkeskommuner	732	24,9	50,1 %
- Sykepleierordningen	393	25,4	48,9 %
- Kommuner og kommunale bedrifter	6 808	23,6	36,7 %

Hvor lang tjenestetid medlemmene har ved uttak av AFP påvirker for øvrig også størrelsen på den offentlige tjenstepensjonsordningen medlemmene vil få når de går fra AFP til tjenstepensjon ved 67 år. Denne problemstillingen drøftes ikke nærmere i denne rapporten.

Figur 18 viser hvor stor andel av AFP-pensjonistene i ulike yrkesgrupper som hadde minst 30 års opptjening. Figuren viser at det er store forskjeller mellom ulike grupper. For eksempel var det om lag 10 prosent av assistentene og i underkant av 80 prosent av ledere i KLP som hadde full opptjening. Yrkesgruppen ledere i KLP hadde med andre ord nesten i like stor grad som lærerne i SPK full opptjening. Videre viser figuren at det gjennomgående er flere menn enn kvinner innenfor de ulike yrkesgruppene som har full opptjening.

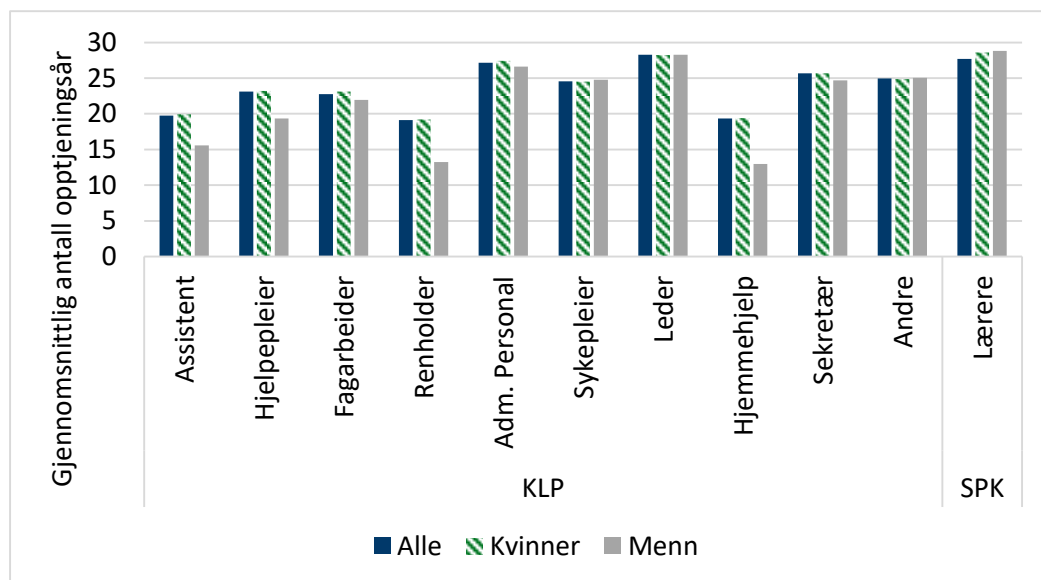
Figur 18 Andel av AFP-pensjonister som hadde minst 30 års opptjening i tjenstepensjonsordningen

Tabell 27 i vedlegg gir informasjon om andeler med 30 års opptjening i flere yrkesgrupper.

Figur 19 viser gjennomsnittlige opptjeningstider for ulike yrkesgrupper. Som beskrevet er trolig de reelle gjennomsnittene en del høyere enn figuren viser, men i ulik grad, siden alle som hadde mer enn 30 års opptjening kun har fått medregnet 30 år i beregningen.

Figur 19 Gjennomsnittlig opptjeningsår i tjenestepensjonsordningen for AFP-pensjonister

Tabell 28 i vedlegg gir informasjon om gjennomsnittlig opptjeningsår i flere yrkesgrupper.

3.6.7 Uttaksgrad ved første AFP-uttak

Uttaksdataene som er innhentet viser kun pensjonsstatus ved *første pensjonsuttak*. Det vil si at for personer som for eksempel har startet med delvis uttak av AFP, men som senere har tatt ut full pensjon, inneholder dataene kun informasjon om hvor stort uttaket var da uttaket av AFP startet første gang.

Tabell 14 viser hva den gjennomsnittlige uttaksgraden var for henholdsvis alle som har tatt ut AFP blant medlemmene i KLP og SPK, medlemmer med ulike aldersgrenser i de to selskapene, og medlemmer i ulike fellesordninger i KLP. Det er som tabellen viser en viss forskjell mellom gjennomsnittlig uttaksgrad i KLP og SPK. I KLP ligger gjennomsnittlig uttaksgrad på 80 prosent, mens den i SPK er på 72,1 prosent. Ellers er det kun mindre forskjeller i gjennomsnittlig uttaksgrad for medlemmer i KLP med ulik aldersgrense, samt for medlemmene i de ulike fellesordningene i KLP.

Tabell 14 Gjennomsnittlig uttaksgrad ved første AFP-uttak for ulike grupper

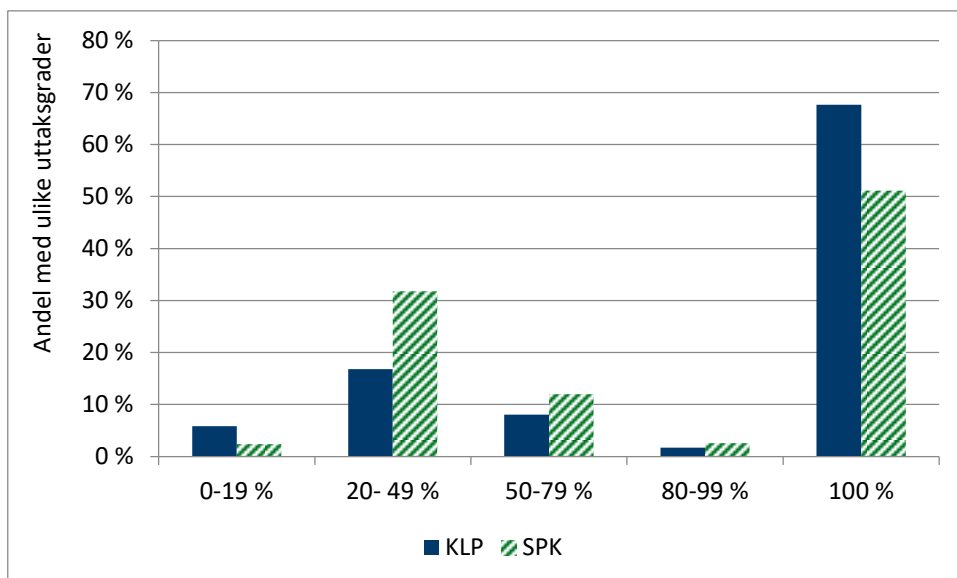
	Antall	Gjennomsnittlig uttaksgrad
Alle i KLP	7 933	80,0
Alle i SPK	8 841	72,1
KLP – medlemmer med 65 års aldersgrense	1 935	81,6
KLP – medlemmer med 70 års aldersgrense	5 997	79,5
SPK – medlemmer med 65 års aldersgrense	3	68,0
SPK – medlemmer med 70 års aldersgrense	8 838	72,1
Fellesordninger i KLP		
- Fylkeskommuner	732	79,8
- Sykepleierordningen	393	77,7
- Kommuner og kommunale bedrifter	6 808	80,1

Tabell 15 viser hvor mange medlemmer i KLP og SPK, fordelt på kvinner og menn, som har valgt ulike uttaksgrader av AFP. Figur 20 viser grafisk hvordan uttaksgradene fordeler seg for alle medlemmer som har tatt ut AFP i henholdsvis KLP og SPK. Uttaksmønsteret er som figuren ikke helt likt i KLP og SPK. I KLP tar nærmere 70 prosent ut full pensjon ved første uttak. I SPK er tilsvarende andel om lag 50 prosent. I SPK er det imidlertid en større andel enn i KLP som tar ut mindre enn 50 prosent AFP.

Tabell 15 Medlemmer som har tatt ut AFP fordelt etter uttaksgrad ved første uttak

Uttaksgrad	KLP			SPK		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
100 %	4 043	1 322	5 365	2 580	1 944	4 524
80-99 %	111	26	137	164	67	231
50-79 %	509	129	638	673	390	1 063
20-49 %	1 000	333	1 333	1 657	1 155	2 812
0-19 %	417	25	442	154	57	211

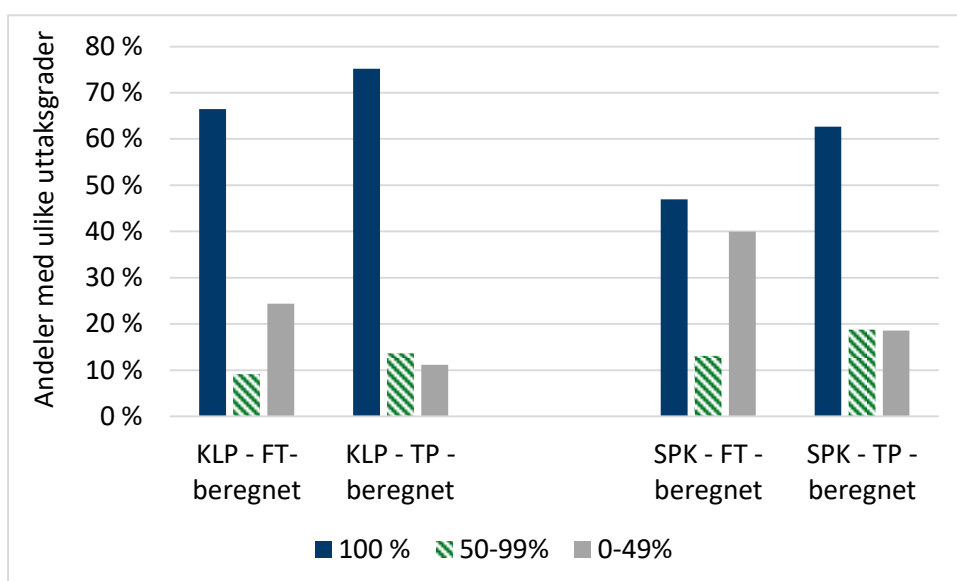
Figur 20 Uttaksgrad ved første pensjonsuttak

Det er også analysert hvordan uttaksgradene varierer mellom de som har tatt ut henholdsvis folketrygdberegnet og tjenstepensjonsberegnet AFP.

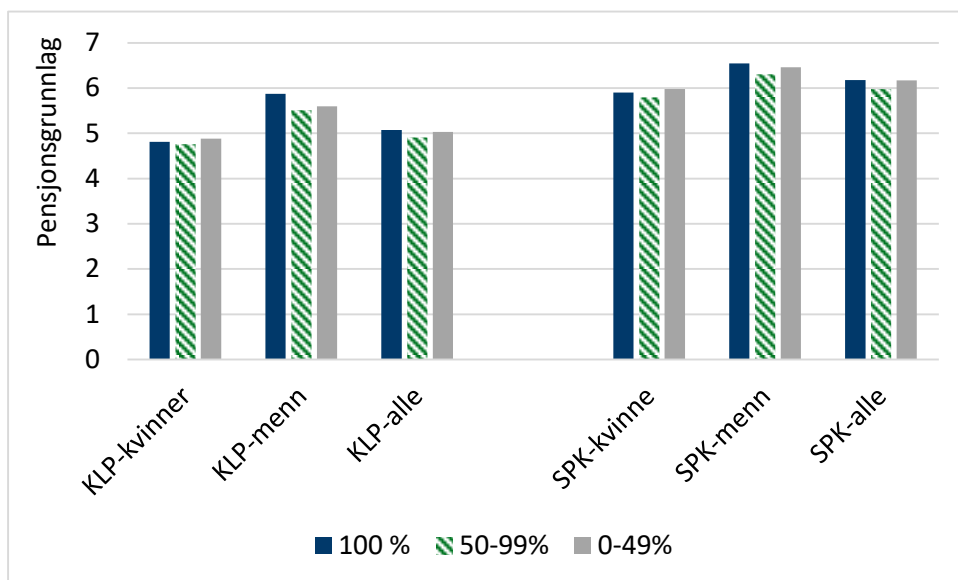
Figur 21 viser at i KLP har et klart flertall av både de som har valgt folketrygdberegnet og de som har valgt tjenstepensjonsberegnet AFP tatt ut full pensjon ved første pensjonsuttak. Andelen som har tatt ut full pensjon er størst for de som har valgt tjenstepensjonsberegnet AFP. Også i SPK er andelen som tok ut full AFP størst i gruppen som tok ut tjenstepensjonsberegnet AFP.

Figur 21 Uttaksgrader for medlemmer med folketrygdberegnet og tjenstepensjonsberegnet AFP

Figur 22 viser hvordan gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag varierte mellom de som tok ut full pensjon, og de som tok ut gradert pensjon. Figuren viser at det var relativt små lønnsforskjeller, men at det likevel var slik, både i KLP og SPK, at de som tok ut full pensjon i gjennomsnitt hadde noe høyere lønn enn de som tok ut gradert pensjon.

Figur 22 Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag i antall G for medlemmer med ulike uttaksgrader

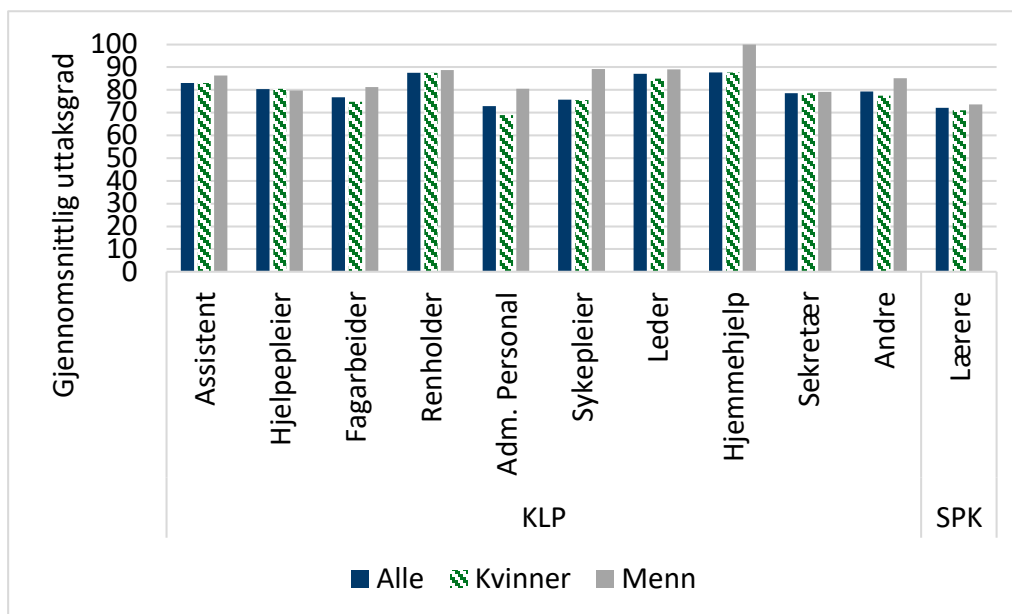

Forutsetninger: Pensjonsgrunnlag i 100 prosent stilling

Figur 23 viser hvordan gjennomsnittlig uttaksgrad varierer mellom ulike yrkesgrupper. Det later ikke til å være veldig store forskjeller mellom de ulike gruppene. Gruppen med den laveste gjennomsnittlige uttaksgraden i KLP, administrativt personale, ligger om lag på samme nivå som gjennomsnittet for lærerne i SPK.

Det ser ellers ut til at menn gjennomgående har valgt noe høyere uttaksgrader enn kvinner innenfor samme yrkesgruppe.

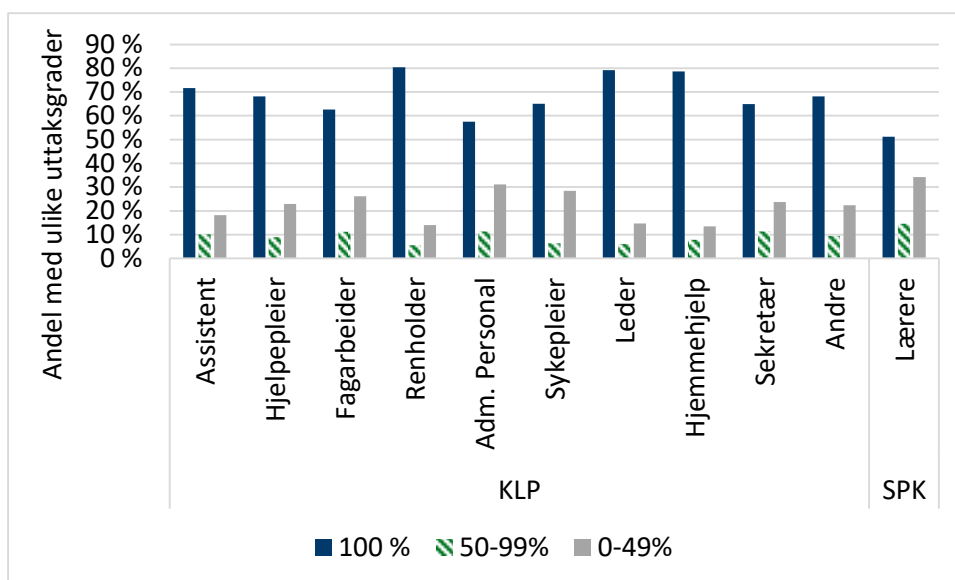
Figur 23 Gjennomsnittlig uttaksgrad ved første pensjonsuttak for ulike grupper

Se også Tabell 25 i vedlegg 1 som gir mer detaljert informasjon om gjennomsnittlig uttaksgrad i ulike stillingskategorier i kommunal sektor.

Figur 24 viser hvor stor andel av ulike grupper ansatte som tok ut henholdsvis full og delvis pensjon. Det er en viss forskjell mellom de ulike yrkesgruppene innad i KLP.

Figur 24 Andeler med henholdsvis fullt og delvis uttak av AFP i ulike yrkesgrupper

Se også Tabell 26 i vedlegg som gir mer detaljert informasjon om uttaksgrader i ulike yrkesgrupper.

3.6.8 Alder ved uttak av AFP

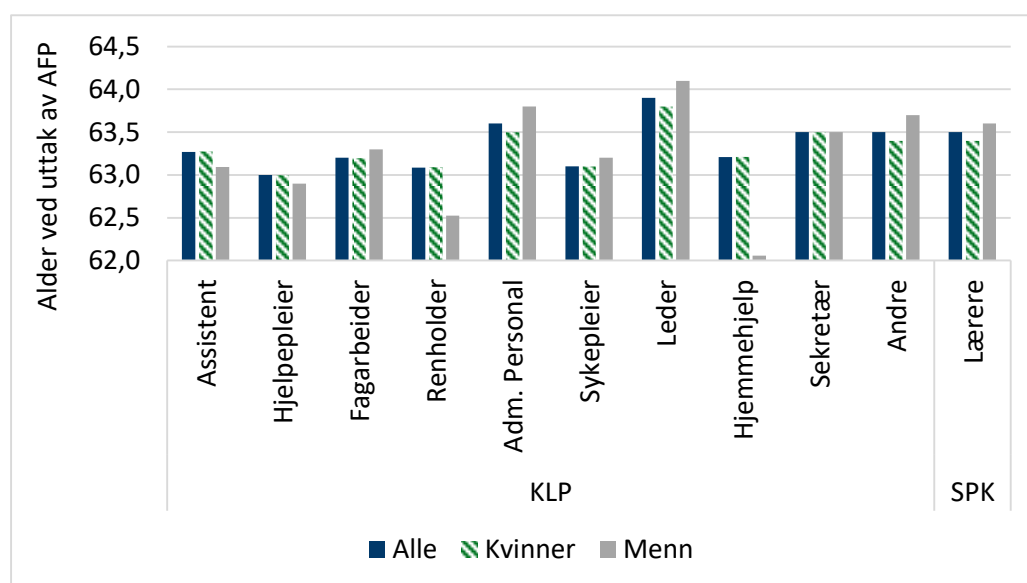
I punkt 3.3 ble det vist hvordan uttaket av AFP har fordelt seg på ulike uttakaldere. Tabell 16 viser gjennomsnittlige uttakaldere i henholdsvis KLP og SPK, blant medlemmer med særaldersgrense eller ordinær aldersgrense, og i ulike fellesordninger i KLP. Tabellen viser at det er små forskjeller med hensyn til fra hvilken alder AFP i gjennomsnitt tas ut.

Tabell 16 Gjennomsnittlig alder ved uttak av AFP

	Antall	Gjennomsnittlig alder ved uttak av AFP
Alle i KLP	7 933	63,4
Alle i SPK	8 841	63,5
KLP – medlemmer med 65 års aldersgrense	1 935	63,1
KLP – medlemmer med 70 års aldersgrense	5 997	63,5
SPK – medlemmer med 65 års aldersgrense	3	63,0
SPK – medlemmer med 70 års aldersgrense	8 838	63,5
Fellesordninger i KLP		
- Fylkeskommuner	732	63,6
- Sykepleierordningen	393	63,3
- Kommuner og kommunale bedrifter	6 808	63,6

Figur 25 viser gjennomsnittlig uttaksalder for ulike yrkesgrupper. Gruppen som i gjennomsnitt tar ut AFP tidligst er hjelpepleiere, mens det er ledere som i gjennomsnitt venter lengst med å ta ut pensjon. Innad i hver gruppe er det i de fleste tilfeller relativt små forskjeller mellom kvinner og menn.

Figur 25 Gjennomsnittlig alder ved første uttak av AFP

Tabell 29 i vedlegg gir mer informasjon om gjennomsnittlige uttakaldere i ulike yrkesgrupper.

3.6.9 Hvor mange var delvis uføre ved uttak av AFP

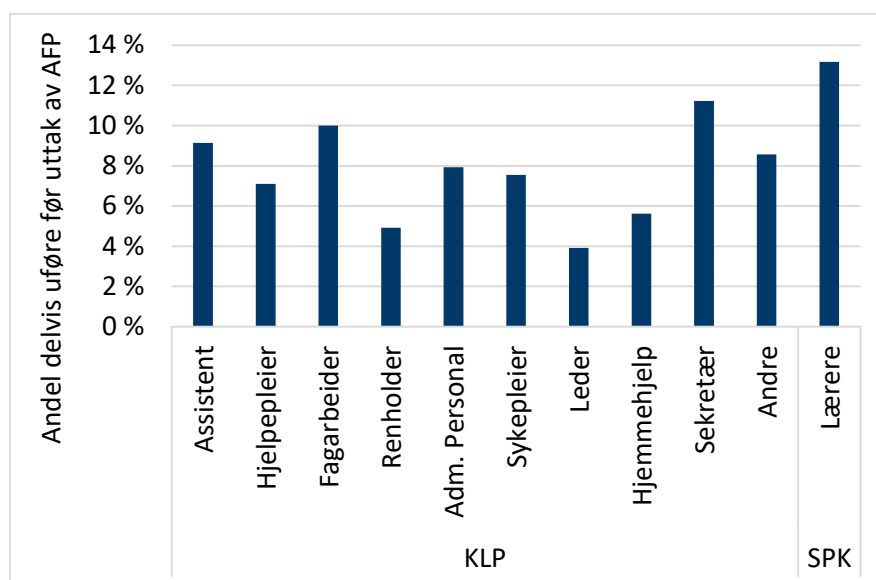
Det er mulig å kombinere delvis uførepensjon med delvis AFP. Tabell 17 viser hvor stor andel av de som tok ut AFP i 2011 til 2015 som mottok delvis uførepensjon da de startet uttaket av AFP. Tabellen viser at 8 prosent av medlemmene i KLP og 13 prosent av medlemmene i SPK var delvis uføre. I begge selskap var det relativt sett flere kvinner enn menn som var delvis uføre da de startet uttaket av AFP.

Tabell 17 Andel av nye AFP-pensjonister som var delvis uføre ved uttak av AFP

	KLP			SPK		
	Kvinner	Menn	Totalt	Kvinner	Menn	Totalt
Var delvis ufør	9 %	5 %	8 %	16 %	9 %	13 %
Var ikke delvis ufør	91 %	95 %	92 %	84 %	91 %	87 %

Figur 26 viser hvor mange som var delvis uføre ved uttak av AFP i ulike yrkesgrupper. Figuren viser at det var forholdsvis flest lærere som var delvis uføre ved uttaket, med om lag 13 prosent, mens yrkesgruppen ledere i KLP var gruppen der den minste andelen var uføre, med kun 4 prosent.

Figur 26 Andeler delvis uføre ved uttak av AFP i ulike yrkesgrupper

Tabell 30 i vedlegg gir informasjon om andelen uføre i flere stillingskategorier.

4 Mulige konsekvenser ved overgang til privat AFP

4.1 Innledning

Det er mange som har tatt til orde for at dagens system, med ulike AFP-ordninger i offentlig og privat sektor er uhensiktsmessig. Blant annet blir det pekt på at ulike ordninger kan være uheldig for mobiliteten i arbeidsmarkedet. En mulig omlegging av den offentlige AFP-ordningen til en AFP-ordning etter modell av privat AFP har videre ofte blitt sett i sammenheng med en mulig fremtidig omlegging av alderspensjonsordningen i offentlige tjenstepensjonsordninger. En slik løsning ble for eksempel foreslått i en rapport om en mulig fremtidig pensjonsordning for offentlige ansatte fra en arbeidsgruppe i Arbeids- og sosialdepartementet som ble lagt frem i desember 2015⁴.

Som gjennomgangen av kvalifikasjonsreglene for henholdsvis offentlig og privat AFP i kapittel 2 viste, er det store forskjeller i kravene som stilles for å få AFP i de to ordningene. En interessant problemstilling med tanke på en eventuell omlegging av AFP-ordningen i offentlig sektor er da hvorvidt de som ville fått AFP med dagens offentlige AFP-ordning også ville fått rett til AFP dersom de private kvalifikasjonsreglene ble innført.

I dette kapittelet presenteres tall som søker å illustrere hvor stor andel av de som har tatt ut offentlig AFP i kommunesektoren i 2011-2015 som også ville hatt rett på AFP dersom kvalifikasjonsreglene hadde vært som i den private AFP-ordningen.

4.2 Metode

Det er som beskrevet i punkt 2.2.2 en rekke krav som må tilfredsstilles for å ha rett til å ta ut privat AFP. Det stilles både krav om at medlemmet må ha vært tilsluttet ordningen en viss periode på uttakstidspunktet (uavhengig av om dette er ved 62 år eller senere), og det stilles krav om tilslutning/ansiennitetsperiode i årene før fylte 62 år. I tillegg er det regler om forbud mot å motta visse ytelser uten motsvarende arbeidsplicht, regler om at det ikke er tillatt å motta uførepensjon samtidig med AFP, og til slutt at den som ønsker å ta ut AFP må ta ut folketrygd samtidig.

Flere av disse kravene har det ut fra tilgjengelige data ikke vært mulig å teste om ville vært tilfredsstilt for de som har tatt ut offentlig AFP i perioden 2011-2015. Det datagrunnlaget har gitt mulighet til å analysere, fullt ut eller ved en tilnærming, er om de som har tatt ut slik pensjon

1. ville hatt rett til å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra samme alder
2. har vært tilsluttet AFP-ordningen i tilstrekkelig lang tid før uttakstidspunktet og før 62 år
3. har mottatt delvis uførepensjon før 62 år.

⁴ «Nye pensjonsordninger i offentlig sektor - Rapport fra en arbeidsgruppe», lagt frem 17.12.2015

Det er et krav for å få privat AFP at den som får pensjonen samtidig tar ut alderspensjon fra folketrygden. Det er imidlertid visse krav til opptjening i folketrygden som må tilfredsstilles for å ha rett til å ta ut alderspensjon før 67 år. NAV har bistått med å kontrollere når retten til å ta ut alderspensjon inntraff for det enkelte medlem. Ytelsen de ville fått fra privat AFP inngår i beregningen av om kravet om tilstrekkelig høy pensjonsopptjening for å ha rett til å ta ut alderspensjon er oppfylt⁵.

NAV har for øvrig benyttet faktiske opplysninger om det enkelte medlems opptjeningshistorikk i folketrygden til og med 2014 i beregningene. For de i utvalget som også har hatt opptjening i 2015, har NAV beregnet opptjeningen ved hjelp av sin mikrosimuleringsmodell TRIM.

Kravet i privat AFP om samtidig uttak av folketrygd sier ikke noe om hvor stor andel av folketrygdpensjonen som må tas ut. Det vil si at det i utgangspunktet er tilstrekkelig å ta ut 20 prosent av full pensjon. I denne analysen er det likevel, i samråd med oppdragsgiver, valgt å undersøke når medlemmene ville hatt rett til å ta ut *full* folketrygdpensjon. Det ville trolig vært flere som hadde tilfredsstilt dette kravet dersom det ble lagt til grunn at 20 prosent pensjonsgrad var tilstrekkelig.

Bakgrunnen for at det er undersøkt om medlemmene ville hatt rett på full folketrygd og ikke 20 prosent pensjon, er at den samlede pensjonen medlemmene ville mottatt før 67 år dersom de hadde fått privat AFP i kombinasjon med for eksempel 20 prosent alderspensjon fra folketrygden, ville vært vesentlig lavere enn offentlig AFP. Ytelsene ville trolig for mange blitt for lave til å kunne dekke løpende utgifter. Det ville dermed vært behov for å supplere pensjonen med arbeidsinntekt. Det har vært ønskelig å sammenlikne AFP-ordninger som ville gjort det mulig for medlemmet å slutte å jobbe ved den aktuelle alderen.

Modellen NAV har benyttet for å beregne om vilkårene for å ta ut folketrygd er tilfredsstilt, beregner første tillatte uttaksalder i hele år. I praksis gjøres dette ved at uttaksalderen har blitt avrundet oppover til nærmeste alder i hele år. For personer som for eksempel har blitt registrert med at vilkåret er oppfylt ved 63 år har derfor i realiteten oppfylt vilkåret ved en alder som er mellom 62 år og 1 måned og 63 år og 0 måneder.

Kravet om tilslutningsperiode er testet ved å undersøke hvor mange år det var fra innmeldingsdato i den offentlige tjenstepensjonsordningen til 62 år. Dette antallet år er så sjekket opp mot kravet i privat AFP om et visst antall års tilslutning før fylte 62 år. Som kjent er det et krav for å få offentlig AFP at medlemmet står i stilling når pensjonen skal tas ut. Det kan dermed legges til grunn at de som tilfredsstiller kravet i privat AFP om tilslutning ved 62 år og har tatt ut offentlig AFP etter fylte 62 år har vært medlem i perioden fra 62 år til uttakstidspunktet. Dermed virker det rimelig å legge til grunn at de også ville ha tilfredsstilt

⁵ Jf. lov om folketrygd § 19-11, tredje ledd, der det blant annet heter følgende om hvordan vilkåret for å kunne ta ut alderspensjon fra folketrygden før 67 år skal vurderes: «*Dersom vedkommende mottar avtalefestet pensjon med statstilskott [dvs. privat AFP], skal den delen som er livsvarig og gjenstand for regulering medregnes i beregningene*».

kravet i privat AFP om at arbeidstakeren må være ansatt og reell arbeidstaker i tilsluttet foretak på uttakstidspunktet og sammenhengende i de siste tre årene før uttak. Det er ikke kontrollert ytterligere om dette kravet ville blitt tilfredsstilt (dette har heller ikke vært mulig med det foreliggende datagrunnlaget).

En viss andel av de som har tatt ut offentlig AFP mottok delvis/gradert uførepensjon fra den offentlige tjenstepensjonsordningen *før* fylte 62 år. Som beskrevet i punkt 2.2.2 vil man medlemmet ikke ha rett på privat AFP dersom det mottar motta uførepensjon *etter* fylte 62 år. I analysene er det lagt til grunn at de som mottok delvis uførepensjon før fylte 62 år ville beholdt denne pensjonen også etter 62 år, og følgelig ikke er kvalifisert til privat AFP. Det kan diskuteres om dette er en rimelig antagelse. Det kan tenkes at en del, og kanskje særlig de som hadde de laveste uføregradene, ville valgt å si fra seg uførepensjonen for å få rett på privat AFP.

Så er det trolig rimelig å legge til grunn at en del av de som tilfredsstiller alle kvalifikasjonsreglene i privat AFP ikke ville tilfredsstilt en eller flere av de andre kvalifikasjonsreglene. Siden det ikke har vært mulig å teste samtlige regler i den private AFP-ordningen, er det derfor trolig rimelig å legge til grunn at tallene som presenteres i dette kapitlet *overestimerer* hvor mange som kan ta ut privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP.

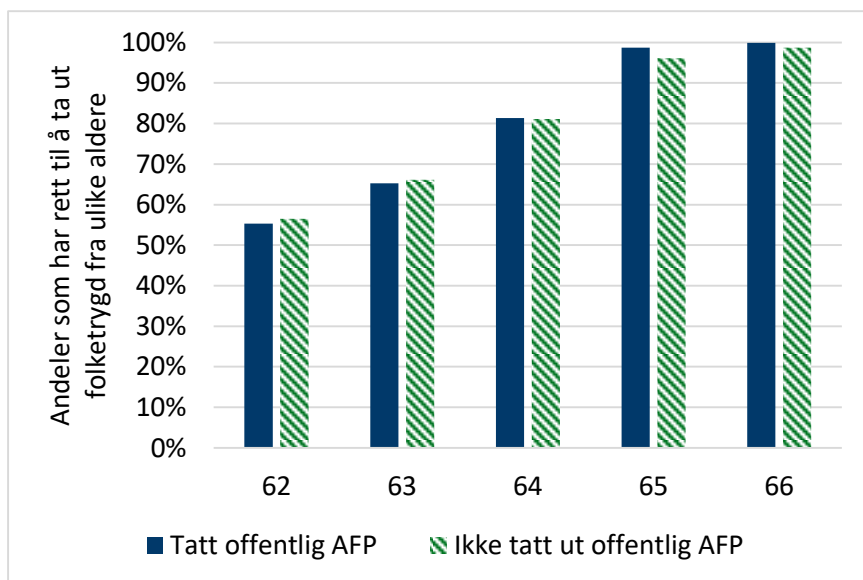
4.3 Første tillatte alder for å kunne ta ut folketrygd

NAV har beregnet første tillatte uttaksalder for å kunne ta ut full (100 %) alderspensjon fra folketrygden for alle medlemmer i KLP og SPK som har vært i en alder der de kunne ha tatt ut AFP i årene 2011 til 2015. Det vil si de samme medlemmene som dannet grunnlaget for analysene i kapittel 3.

Figur 27 og Figur 28 viser, for KLP og SPK, hvor store andeler av de som har tatt ut og de som ikke har tatt ut AFP, som ville hatt rett til å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra ulike aldere. For eksempel viser Figur 27 at i KLP var det om lag 55 prosent av både de som tok ut AFP og de som ikke tok ut AFP som kunne tatt ut folketrygd fra 62 år. Denne andelen steg med om lag 10 prosentpoeng til om lag 65 prosent ved 63 år.

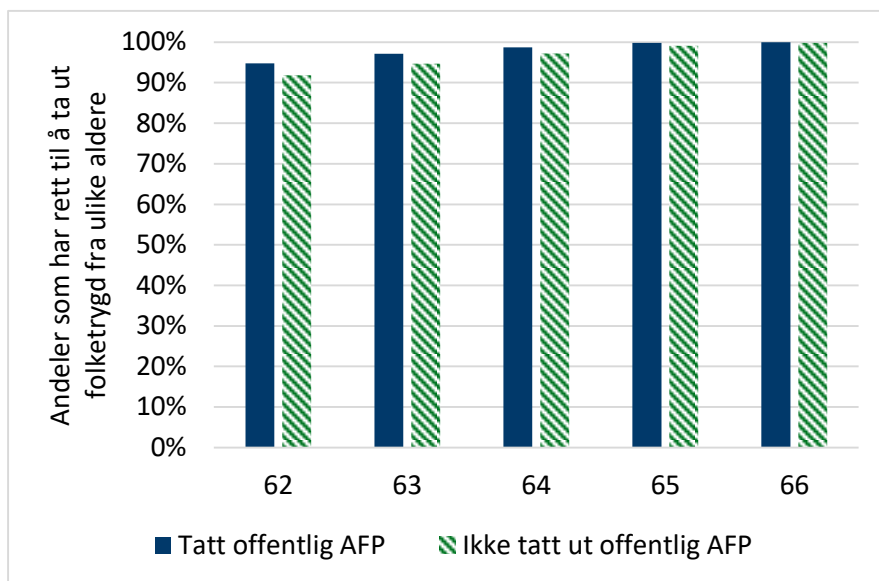
Både i KLP og SPK er det relativt liten forskjell på gruppen som har tatt ut offentlig AFP og de som ikke har tatt ut AFP med hensyn til når de kunne tatt ut folketrygd. Det er imidlertid stor forskjell på medlemmene i KLP og medlemmene i SPK. I SPK kunne i overkant av 90 prosent tatt ut folketrygd allerede ved 62 år. Dette er en mye større andel enn i KLP, der det først er fra 65 år at over 90 prosent av medlemmene ville kunne tatt ut folketrygd.

Figur 27 Andel av medlemmer i KLP som kunne tatt ut folketrygd fra ulike aldre

Kilde: NAV

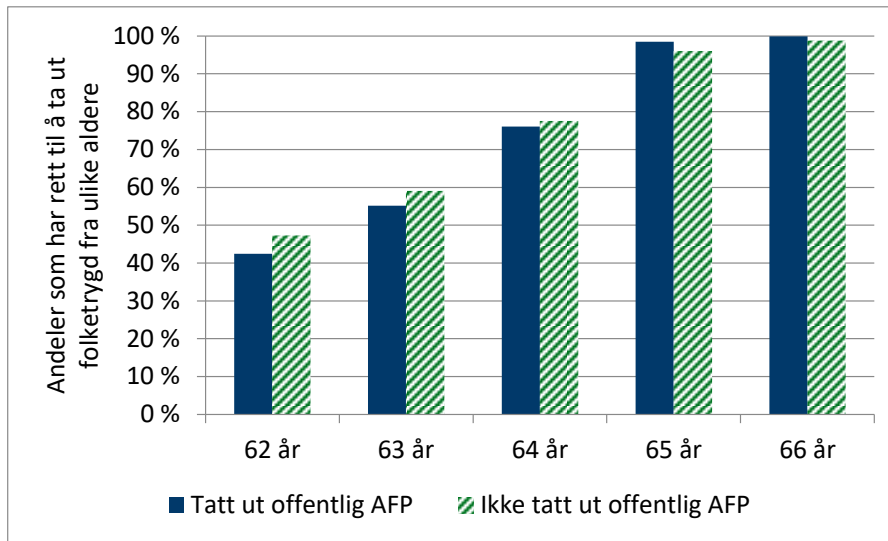
Figur 28 Andel av medlemmer i SPK som kunne tatt ut folketrygd fra ulike aldre

Kilde: NAV

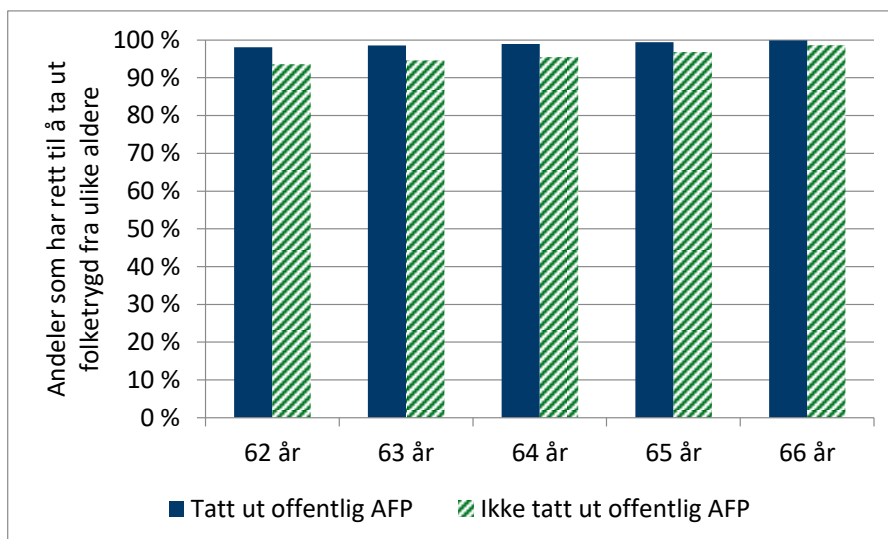
Det er en større andel kvinner enn menn som ikke ville hatt rett til å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år. Figur 29-32 viser hvordan andelene varierer når utvalget er henholdsvis kvinner og menn.

Figur 29 Andel av **kvinner** i KLP som kunne tatt ut folketrygd fra ulike aldre

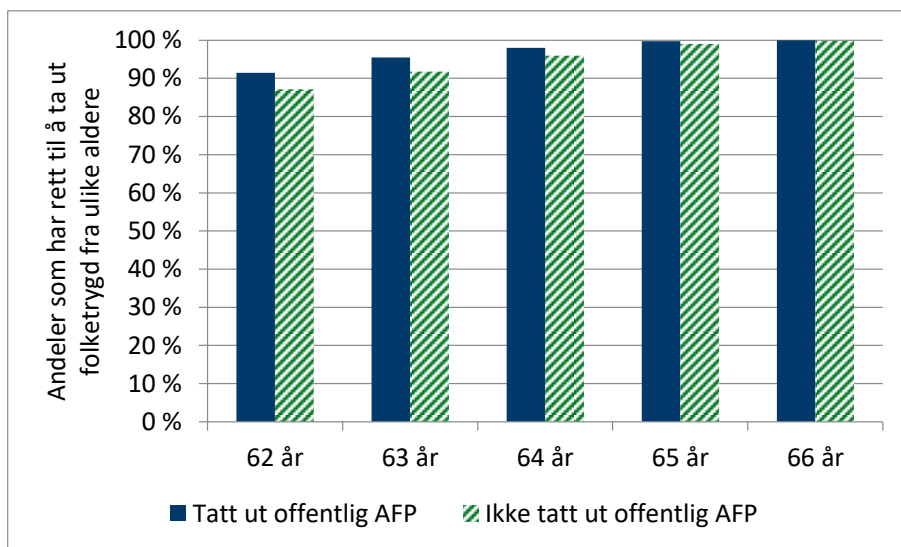

Kilde: NAV

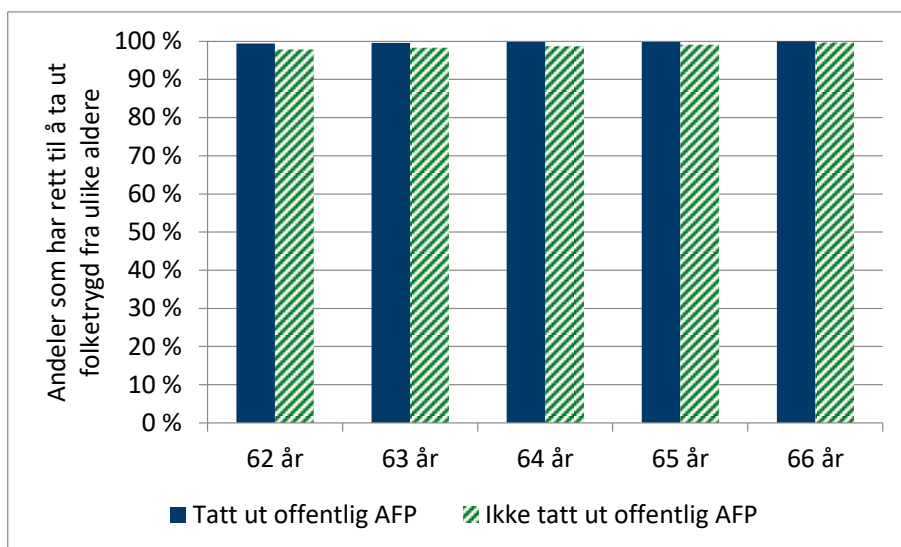
Figur 30 Andel av **menn** i KLP som kunne tatt ut folketrygd fra ulike aldre

Kilde: NAV

Figur 31 Andel av **kvinner** i SPK som kunne tatt ut folketrygd fra ulike aldre

Kilde: NAV

Figur 32 Andel av **menn** i SPK som kunne tatt ut folketrygd fra ulike aldre

Kilde: NAV

4.4 Hvor mange ville ikke fått privat AFP fra samme alder

Beregningene fra NAV som ble presentert i punkt 4.3 viste at det ville vært mange, særlig i KLP, som ikke ville hatt rett på å ta ut privat AFP fra 62 år. Det er imidlertid langt fra alle som har tatt ut offentlig AFP som har tatt denne pensjonen så tidlig som fra 62 år. I dette punktet vises det hvor mange som ikke ville fått privat AFP dersom de skulle tatt ut en slik pensjon fra den *samme* alderen som de tok ut offentlig AFP.

Det er kun de som faktisk har tatt ut offentlig AFP som inngår i analysene i dette punktet. I tillegg til å sjekke om de som har tatt ut offentlig AFP ville hatt rett til alderspensjon fra

folketrygden fra den samme alderen som de har tatt ut pensjon, kontrolleres det her også for om medlemmene ville tilfredsstilt tilslutningskravet og kravet om ikke å motta uførepensjon i privat AFP etter fylte 62 år.

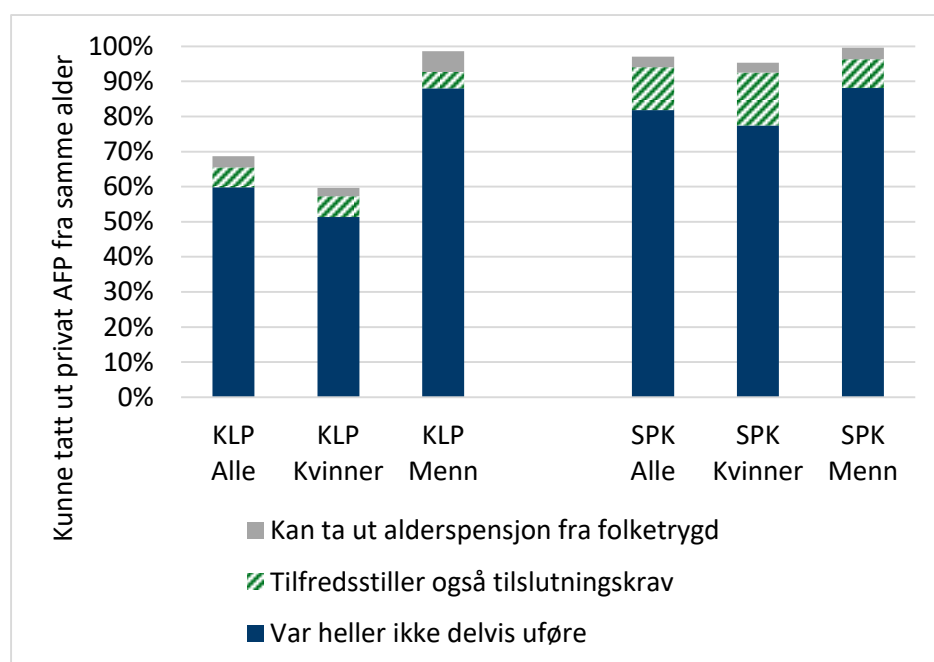
Figur 33 viser hvor stor andel i henholdsvis KLP og SPK som ville hatt rett til privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP. Andelene er beregnet på følgende måte:

- **Krav 1:** Først er det kontrollert hvor stor andel som ville tilfredsstilt kravet om å kunne ta ut alderspensjon fra folketrygden fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP
- **Krav 2:** For medlemmene i gruppen som tilfredsstiller krav 1, er det så kontrollert om de ville tilfredsstilt kravet om tilslutning til den private AFP-ordningen før uttak av pensjon, jf. beskrivelse over.
- **Krav 3:** For medlemmer som tilfredsstiller både krav 1 og krav 2, er det så kontrollert om de var delvis uføre ved uttak av offentlig AFP.

Figuren må ut fra dette leses på følgende måte:

- Andelen som tilfredsstiller **krav 1** er lik summen av den blå, den grønne stiplede og den grå søylen.
- Andelen som tilfredsstiller **krav 1 og 2**, er lik summen av den blå og den grønne stiplede søylen.
- Andelen som tilfredsstiller **krav 1, 2 og 3**, er lik den blå søylen.

Figur 33 Andeler som ville fått privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP

Figur 33 viser at særlig blant de kvinnelige medlemmene i KLP, ville det vært mange som ikke ville kunne tatt ut privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP. Om lag halvparten av kvinnene i KLP (51,4 prosent) ville ikke hatt rett til å ta ut privat AFP fordi de ikke ville tilfredsstilt et eller flere av kvalifikasjonskravene. Til sammenlikning ville 88 prosent av mennene i KLP kunne tatt ut privat AFP.

Hovedgrunnen til at kvinnene i KLP ikke ville kunne tatt ut privat AFP, er at de ikke ville hatt rett til å ta ut alderspensjon fra folketrygden. Dette gjelder om lag 40 prosent av kvinnene som har tatt ut offentlig AFP i KLP. Ytterligere om lag 10 prosentpoeng av kvinnene ville dessuten falt utenfor enten på grunn av at de hadde vært tilsluttet ordningen i for kort tid, eller fordi de var delvis uføre på uttakstidspunktet.

Også i SPK ville en større andel menn enn kvinner kunne tatt ut privat AFP. Forskjellen mellom kjønnene er imidlertid ikke like stor som i KLP.

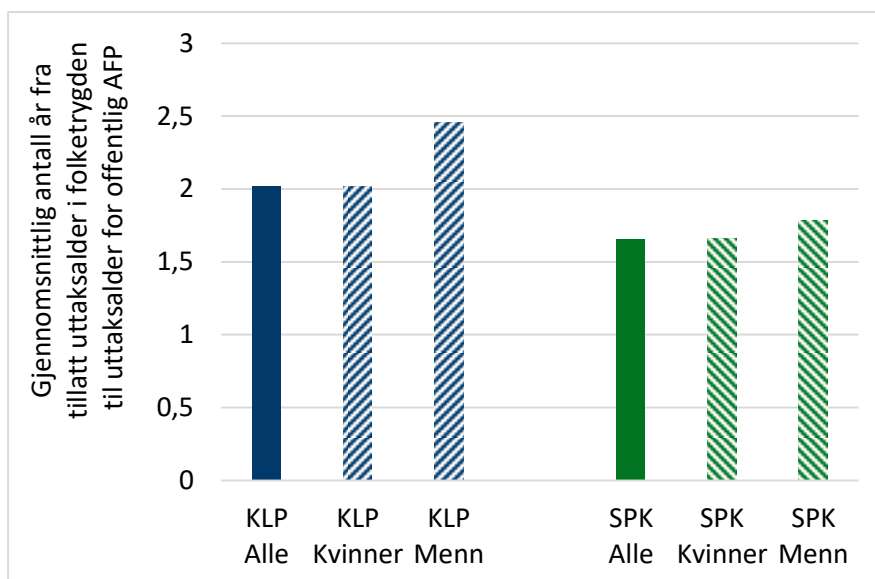
Samlet sett ville 60 prosent av de som har tatt ut AFP i KLP hatt rett på privat AFP fra samme alder, mens tilsvarende andel for SPK-medlemmene er 82 prosent.

Det ville trolig vært en god del flere som ville kunne tatt ut privat AFP dersom det i stedet hadde vært testet et lavere uttakskrav i folketrygden enn full pensjon. Dersom NAV for eksempel i stedet hadde testet hvor mange som kunne tatt ut 20 prosent alderspensjon fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP ville trolig de aller fleste ha tilfredsstilt krav 1 over. Kun 20 prosent alderspensjon fra folketrygden i kombinasjon med privat AFP ville imidlertid gitt en dramatisk lavere samlet pensjonsytelse enn de mottar i dag.

For de som ikke tilfredsstiller kravet om å kunne ta ut folketrygd fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP vil det naturligvis variere hvor lenge de hadde måttet ventet med å ta ut pensjon. Figur 34 viser gjennomsnittlig forskjell mellom uttaksalder for offentlig AFP og første mulige uttak av alderspensjon fra folketrygden for de som har tatt ut offentlig AFP og *ikke* tilfredsstiller kravet om å kunne ta ut alderspensjon fra samme alder. Medlemmene i KLP som ikke kunne tatt ut AFP, måtte som figuren viser ha ventet i to år i gjennomsnitt for å kunne ta ut pensjon, mens medlemmene i SPK måtte ha ventet noe kortere, med i overkant av 1,5 år i gjennomsnitt.

I både KLP og SPK måtte menn i gjennomsnitt ha ventet noe lenger enn kvinner. Det er imidlertid svært få menn med i datagrunnlaget (i KLP er det for eksempel kun 1 % som er menn), så disse resultatene må tolkes med forsiktighet.

Figur 34 Gjennomsnittlig antall år fra uttak av offentlig AFP til tillatt uttaksalder for alderspensjon fra folketrygden

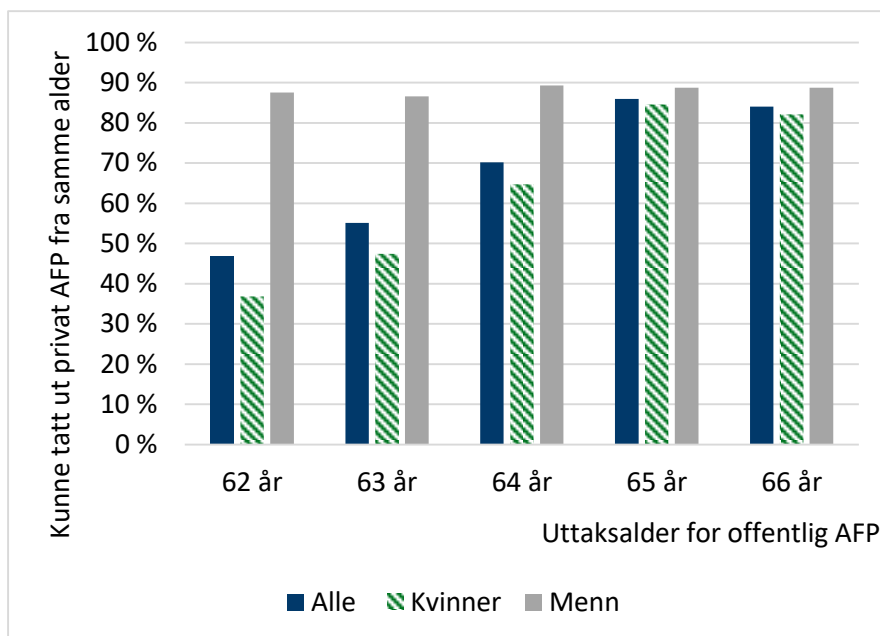

Forutsetninger: Kun de som ikke tilfredsstiller kravet om å kunne ta ut alderspensjon fra folketrygden fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP inngår i datagrunnlaget.

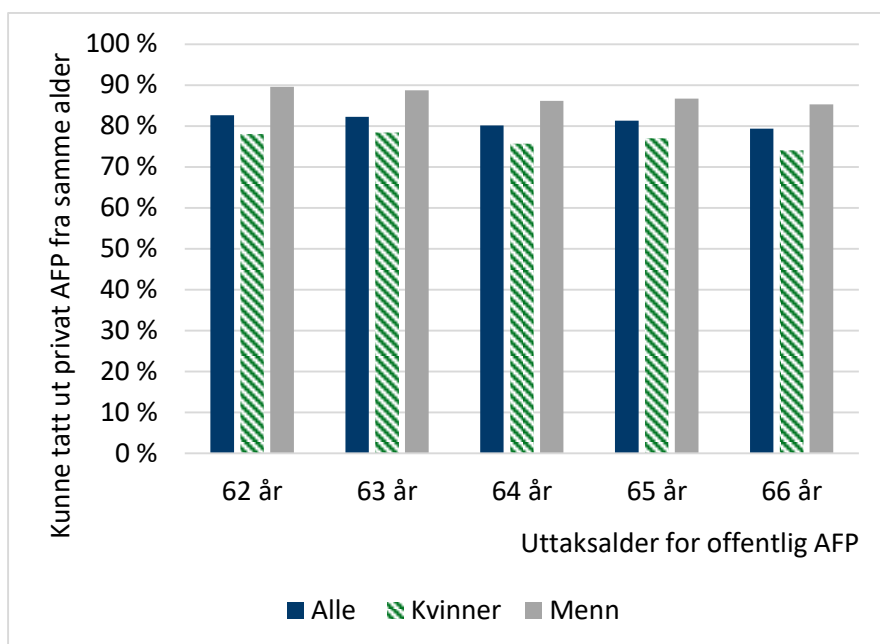
Det kan tenkes at medlemmene som har tatt ut offentlig AFP tidligst ville hatt størst problemer med å kunne ta ut privat AFP fra samme alder siden de ville hatt størst problemer med å tilfredsstille kravet om å kunne ta ut alderspensjon fra folketrygden. Figur 35 og Figur 36 viser for henholdsvis KLP og SPK, hvor stor andel av de som har tatt ut offentlig AFP i ulike aldre som ville tilfredsstilt alle de tre kravene som er testet.

Figurene viser at i KLP ville andelen som hadde fått privat AFP ha vært høyere for de som tok ut offentlig AFP sent enn for de som tok offentlig AFP tidlig. I SPK er tendensen motsatt. Der ville andelen som kunne tatt ut privat AFP ha falt litt for de som tok ut sent.

Figur 35 KLP: Andeler som kunne tatt ut privat AFP for ulike uttaksaldere

Figur 36 SPK: Andeler som kunne tatt ut privat AFP for ulike uttaksaldere

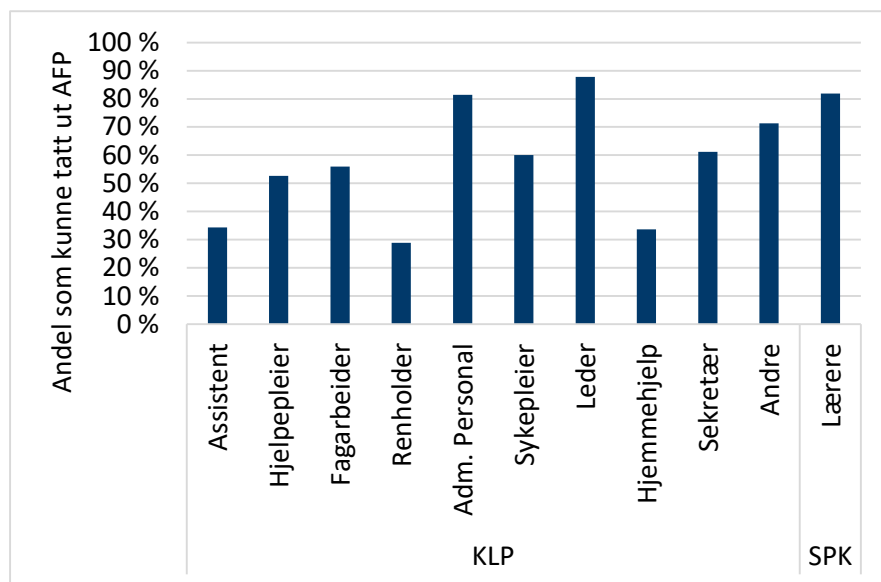

4.4.1 Muligheten til å ta ut privat AFP varierer mellom yrkesgrupper

Figur 37 viser hvordan andelen som ville hatt rett til å ta ut privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP varierer mellom ulike yrkesgrupper. Det er som figuren viser store forskjeller mellom de ulike yrkesgruppene. I gruppene assistent, renholder og hjemmehjelp ville ikke mer enn om lag 30 prosent kunne tatt ut privat AFP. Blant

administrativt personaler, ledere og lærere ville derimot over 80 prosent kunne tatt ut privat AFP.

Figur 37 Andel medlemmer i ulike yrkesgrupper som ville hatt rett på privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP

4.4.2 Hva skiller de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut

Generelt viser analysene at de som kunne tatt ut privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP har både høyere gjennomsnittslønn, lengre opptjening i tjenstepensjonsordningen, har jobbet mindre deltid, og har høyere gjennomsnittlig deltid enn de som ikke kunne tatt ut privat AFP fra samme alder. Tabell 18 viser hva gjennomsnittene for disse variablene var i KLP og SPK for henholdsvis de som ville hatt rett på privat AFP og de som ikke ville hatt rett på privat AFP.

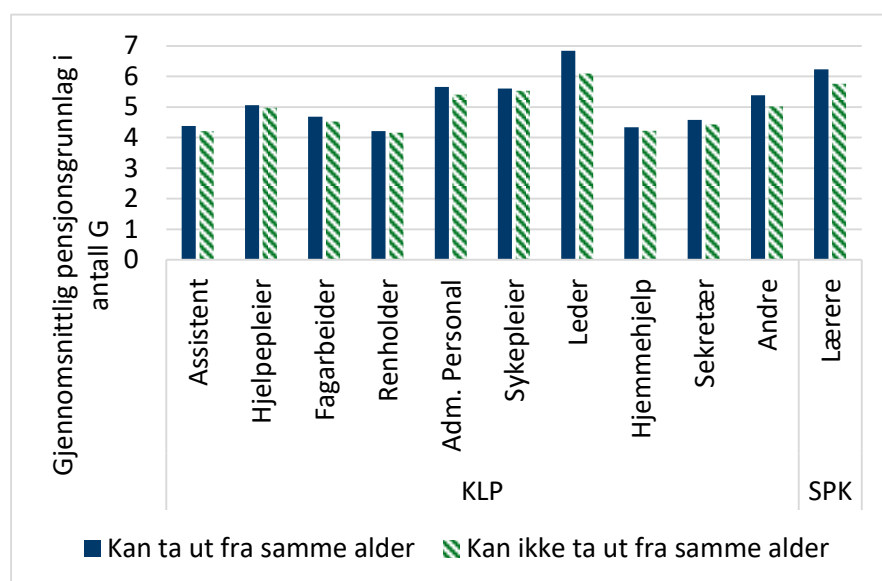
Tabell 18 Kjennetegn ved de som ville og ikke ville hatt rett på privat AFP – gjennomsnitt

	KLP		SPK	
	Ville hatt rett på privat AFP	Ville ikke hatt rett på privat AFP	Ville hatt rett på privat AFP	Ville ikke hatt rett på privat AFP
Pensjonsgrunnlag	5,3	4,7	6,2	5,8
Opptjeningsstid i tjenstepensjonsordning	25,3	21,5	29,0	27,6
Stillingsandel ved uttak	91,7 %	71,1 %	97,5 %	67,6 %
Gjennomsnittlig deltid i tjenstepensjonsordning	90,1 %	76,3 %	97,0 %	93,8 %

Forutsetninger: Pensjonsgrunnlag oppjustert til grunnlag i 100 % stilling for de som jobbet deltid. Gjennomsnittene er beregnet med utgangspunkt i de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015. Gruppen «Ville hatt rett på privat AFP» er de som tilfredsstiller alle krav om rett til uttak av folketrygd, tilslutningstid og ikke samtidig uførepensjon.

Det varierer også mellom ulike yrkesgrupper med hensyn til hvor store forskjeller det er mellom medlemmene som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut privat AFP. Figur 38 viser hvordan gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag gjennomgående var noe høyere for de som kunne tatt ut privat AFP. Figuren viser imidlertid at i enkelte grupper, som for eksempel hjelpepleiere, renholdere og sykepleiere, var forskjellen liten. I andre grupper, eksempelvis for ledere, hadde de som kunne tatt ut privat AFP derimot nesten 1 G høyere gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag enn de som ikke kunne tatt ut privat AFP.

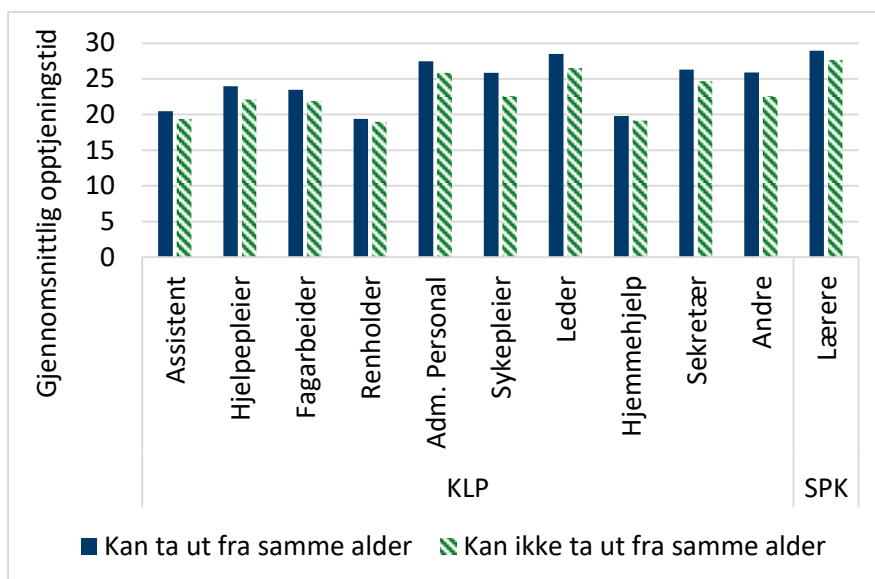
Figur 38 Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut privat AFP i ulike yrkesgrupper

Forutsetninger: Pensjonsgrunnlag oppjustert til grunnlag i 100 % stilling for de som jobbet deltid. Utvalget er de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015. Gruppen «Kan ta ut fra samme alder» er de som tilfredsstiller alle krav om rett til uttak av folketrygd, tilslutningstid og ikke samtidig uførepensjon.

Figur 39 viser hvordan gjennomsnittlig opptjeningstid varierer mellom de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut privat AFP i ulike yrkesgrupper. Som beskrevet i punkt 3.6.6 er disse gjennomsnittene trolig lavere enn de reelle, men dette gjelder både for de som kunne tatt ut og de som ikke kunne tatt ut privat AFP. Dermed er det likevel interessant å se at differansen i gjennomsnittlig opptjeningstid varierer mellom yrkesgruppene. Igjen er det små forskjeller for renholdere, mens sykepleiere nå er gruppen med størst forskjell blant medlemmene i KLP.

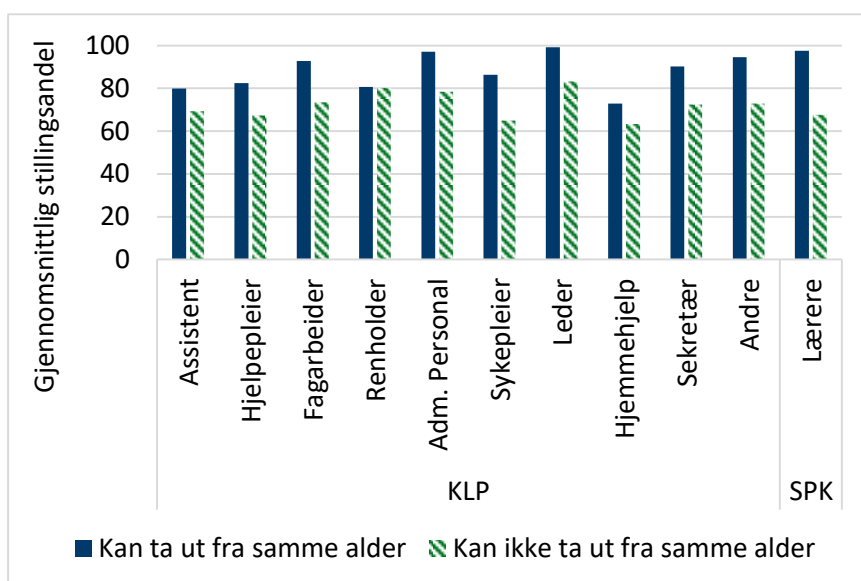
Figur 39 Gjennomsnittlig opptjeningsstid for de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut privat AFP i ulike yrkesgrupper

Forutsetninger: Utvalget er de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015. Gruppen «Kan ta ut fra samme alder» er de som tilfredsstiller alle krav om rett til uttak av folketrygd, tilslutningstid og ikke samtidig uførepensjon.

Figur 40 viser hvordan gjennomsnittlig stillingsstørrelse ved uttak av AFP er ulik for de som kunne tatt ut og de som ikke kunne tatt ut privat AFP. De som kunne tatt ut privat AFP fra samme alder har gjennomgående vesentlig større stillinger enn de som ikke kunne tatt ut.

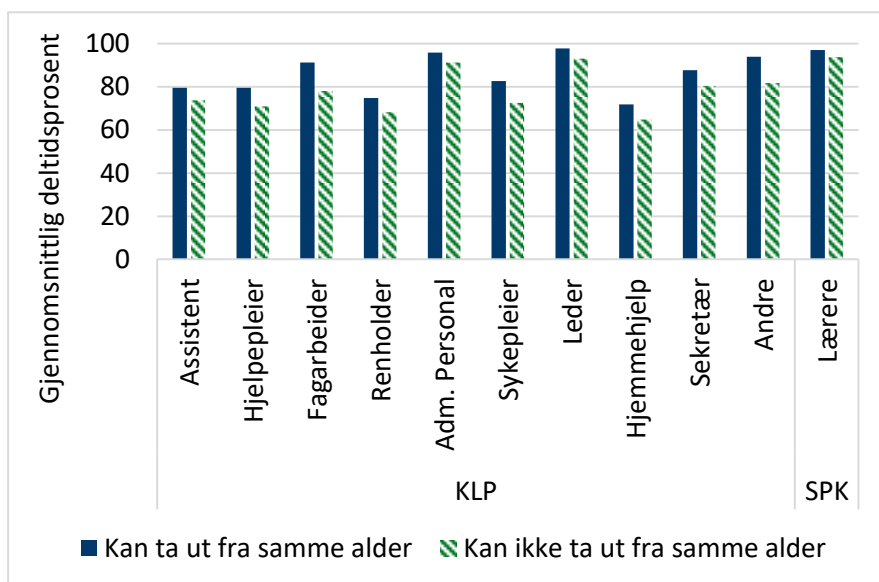
Figur 40 Stillingsstørrelse ved uttak av offentlig AFP for de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut privat AFP i ulike yrkesgrupper, gjennomsnitt

Forutsetninger: Utvalget er de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015. Gruppen «Kan ta ut fra samme alder» er de som tilfredsstiller alle krav om rett til uttak av folketrygd, tilslutningstid og ikke samtidig uførepensjon.

Figur 41 viser hvordan gjennomsnittlig deltid i tjenstepensjonsordningen på uttakstidspunktet varierer. Også på dette punktet er gjennomsnittet for de som kunne tatt ut privat AFP høyere enn for de som ikke kunne tatt ut privat AFP.

Figur 41 Gjennomsnittlig deltid i tjenstepensjonsordningen for de som kunne tatt ut privat AFP og de som ikke kunne tatt ut privat AFP i ulike yrkesgrupper, gjennomsnitt

Forutsetninger: Utvalget er de som har tatt ut offentlig AFP i 2011-2015. Gruppen «Kan ta ut fra samme alder» er de som tilfredsstiller alle krav om rett til uttak av folketrygd, tilslutningstid og ikke samtidig uførepensjon.

5 Kan flere kommunalt ansatte ta ut privat AFP fra 62 år i fremtiden?

5.1 Innledning

I kapittel 4 ble det presentert beregninger fra NAV som viste at henholdsvis 60 og 82 prosent av de som har tatt ut offentlig AFP i 2011 til 2015 i KLP og SPK, ikke ville ha hatt rett til å ta ut privat AFP fra samme alder som de har tatt ut offentlig AFP.

Dersom vi ser på hvor mange av de som har tatt ut offentlig AFP som kunne tatt ut privat AFP fra 62 år, viste beregningene fra NAV at andelen var henholdsvis 55 og 95 prosent i KLP og SPK (det er da ikke testet for om andre krav enn retten til alderspensjon fra folketrygden er oppfylt).

Det er med andre ord en stor andel av de som har tatt ut offentlig AFP, og særlig i KLP, som ikke ville hatt rett på privat AFP. En eventuell fremtidig overgang fra dagens offentlige AFP-ordning til en AFP-ordning etter modell av privat AFP vil imidlertid ikke ha betydning for de som allerede har tatt ut offentlig AFP. Det kan tenkes at fremtidige pensjonister fra kommunal sektor har mer opptjening i folketrygden, og dermed i større grad ville fått rett på privat AFP.

I dette kapitlet presenteres beregninger som viser anslag på hvor store andeler av fremtidige pensjonister fra kommunal sektor som ville ha rett på AFP dersom ordningen blir lik privat AFP. NAV har beregnet hvor mange av de som fyller 62 år mellom 2020 og 2030 og som er aktive i dagens bestand i KLP og blant lærerne i SPK, som ville hatt rett på privat AFP fra 62 år. Beregningene gjelder med andre ord aktive medlemmer født i årene 1958-1968.

5.2 Datagrunnlag

Det er innhentet opplysninger fra KLP og SPK (undervisningspersonale) om aktive medlemmer som fyller 62 år i 2020 til 2030, det vil si at de er født i 1958 til og med 1967. Utvalget er avgrenset på følgende måte:

- Kun medlemmer som var aktive (i jobb) på uttrekkstidspunktet inngår, det vil si ikke helt eller delvis uføre
- Medlemmer med lavere aldersgrense enn 65 år inngår ikke.
- Dersom et medlem er registrert med flere ansettelsesforhold i enten KLP eller SPK, er disse slått sammen til ett arbeidsforhold.

Tabell 19 viser at utvalget inneholder opplysninger om i overkant av 8 500 personer i hvert årskull, hvorav omtrent $\frac{3}{4}$ er i datauttrekket fra KLP. Tabellen viser også andelen kvinner i det enkelte årskull, som er relativt stabil mellom årskullene.

Tabell 19 Aktive medlemmer i KLP og undervisningspersonell i SPK født i 1958-1967

	KLP		SPK	
	Antall	Andel kvinner	Antall	Andel kvinner
1958	6 519	80,6 %	2 162	68,0 %
1959	6 662	80,4 %	2 206	68,9 %
1960	6 542	80,5 %	2 119	70,6 %
1961	6 673	80,8 %	1 999	70,4 %
1962	6 716	80,2 %	1 986	70,7 %
1963	6 919	82,0 %	2 097	67,7 %
1964	7 175	80,3 %	2 147	69,4 %
1965	7 150	79,9 %	2 245	67,7 %
1966	7 075	80,3 %	2 477	71,0 %
1967	7 124	80,3 %	2 651	69,4 %

KLP og SPK har sendt personnumrene for de aktuelle medlemmene til NAV, som har beregnet om medlemmene antas å ville få rett til å ta ut alderspensjon fra folketrygden fra 62 år. Ytelsen fra privat AFP er medregnet når kravet om rett til alderspensjon er testet.

NAV har benyttet historisk pensjonsopptjening til og med 2014. Etter dette er opptjeningen frem til 62 år fremskrevet ved hjelp av NAVs mikrosimuleringsmodell TRIM.

TRIM beregner ikke trygdetid, og beregningene er derfor foretatt som om alle hadde 40 års trygdetid ved 62 år. Det er ikke mulig å si om dette har påvirket resultatene ettersom trygdetid påvirker både beregningen av alderspensjon fra folketrygden og minste pensjonsnivå i folketrygden.

Ellers er beregningene foretatt med utgangspunkt i prognoser for fremtidig levealdersjustering pr. 01.07.2017, og det er tatt hensyn til at minste pensjonsnivå for enslige vil bli økt fra 01.09.2016. Det sistnevnte vil for øvrig gjøre det litt vanskeligere å få rett på privat AFP før 67 år.

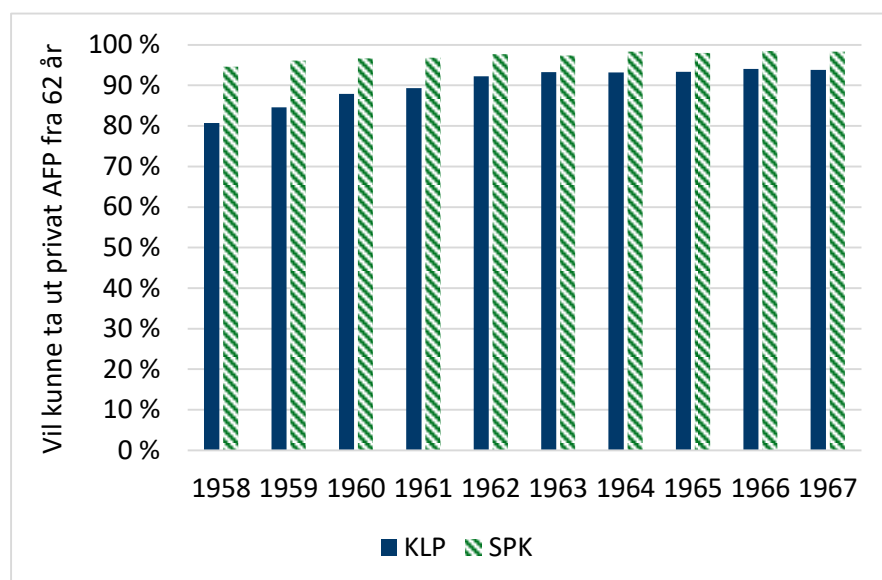
5.3 Hvor mange kunne tatt ut privat AFP fra 62 år

Figur 42 viser hvor stor andel av medlemmene i KLP og blant undervisningspersonalet i SPK som er født i 1958-1967 som er beregnet å ville kunne ta ut privat AFP fra 62 år. Figuren viser at i KLP vil om lag 80 prosent av de som er født i 1958 kunne ta ut privat AFP, og at andelen stiger for yngre årskull frem til og med 1963. Deretter ligger andelen som kan ta ut om lag konstant på i overkant av 90 prosent.

I SPK er andelen som kan ta ut også stigende frem til 1963-kullet, men her er veksten fra årskull til årskull langt lavere enn i KLP.

1963-kullet er for øvrig det første årskullet som får ny alderspensjon fra folketrygden beregnet fullt ut etter de nye beregningsreglene som ble innført i 2011. Kullene fra 1958-1962 har en kombinasjon av ny og gammel alderspensjon (en økende andel ny alderspensjon).

Figur 42 Andeler som vil kunne ta ut privat AFP fra 62 år i ulike årskull

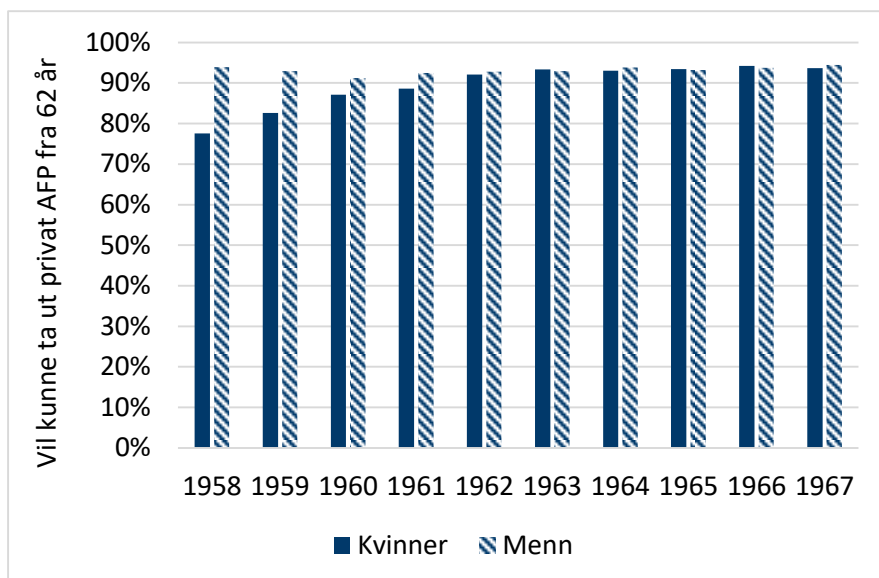

Kilde: NAV

Sammenliknet med årskullene som tok ut AFP i 2011 til 2015 er disse andelene som kan ta ut privat AFP fra 62 år langt høyere for medlemmer i KLP, mens det for medlemmer i SPK ligger på om lag samme nivå, se Figur 27 og Figur 28.

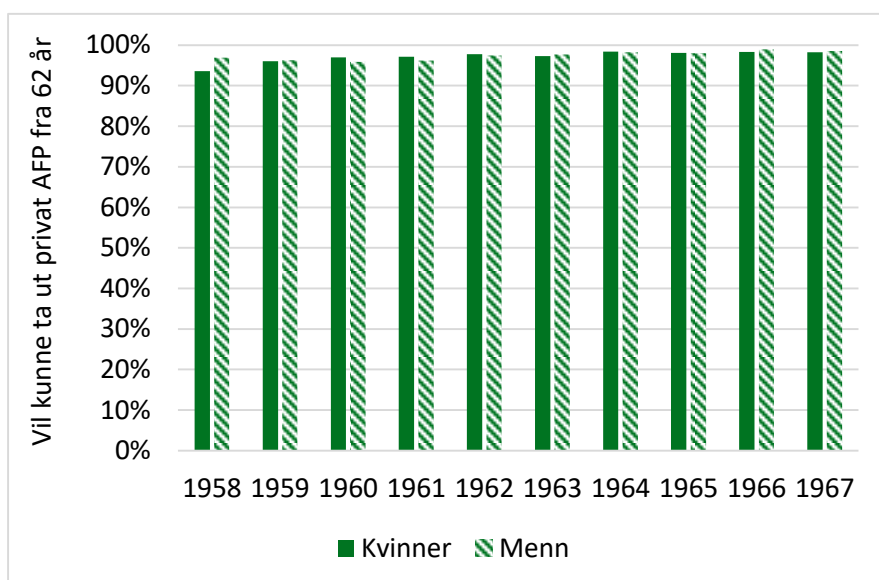
Figur 43 viser hvordan andelene som er beregnet å kunne ta ut privat AFP i de ulike årskullene varierer mellom kvinner og menn i KLP. Figuren viser at det er først og fremst er for kvinner at andelen som ikke kan ta ut er relativt høy for de eldste kullene. Over 90 prosent av mennene i datagrunnlaget fra KLP kan allerede fra 1958-kullet ta ut privat AFP i henhold til NAVs beregninger.

Figur 43 KLP: Andeler kvinner og menn som vil kunne ta ut privat AFP fra 62 år i ulike årskull

Figur 44 viser hvor store andeler av dagens aktive kvinner og menn i undervisningspersonalet i SPK som er født i 1958-1967 som forventes å kunne ta ut privat AFP fra 62 år. Som i KLP er det en større andel menn enn kvinner som forventes å kunne ta ut privat AFP, men allerede for 1958-kullet er det over 90 prosent av kvinnene som forventes å kvalifisere.

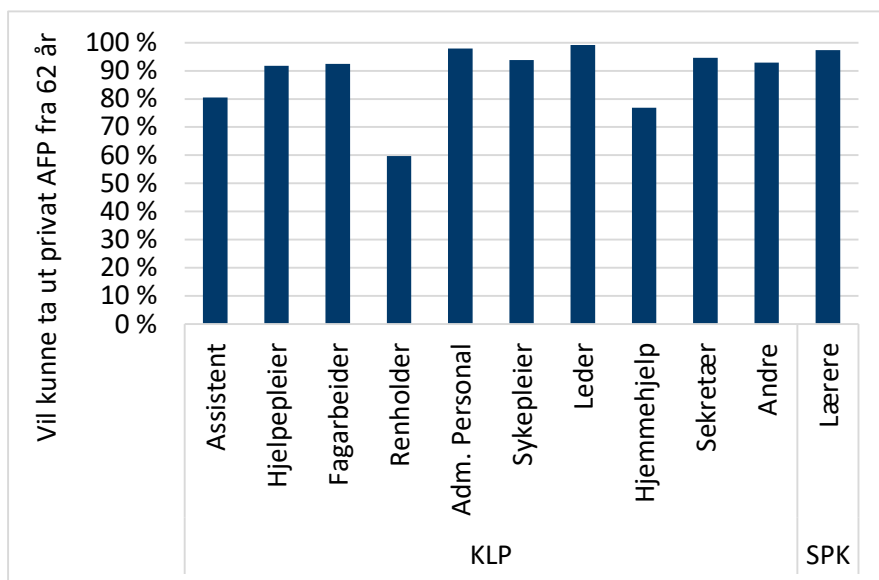
Figur 44 SPK: Andeler kvinner og menn som vil kunne ta ut privat AFP fra 62 år i ulike årskull

Figur 45 viser hvordan muligheten til å ta ut privat AFP forventes å variere mellom medlemmer i ulike yrkesgrupper. Alle årskull er slått sammen i figuren. Det vil som figuren viser være store forskjeller mellom de ulike yrkesgruppene med hensyn til om de kan ta ut privat AFP eller ikke. I gruppen «renholder» er det kun 60 prosent som forventes å

kvalifisere, mens det i gruppen «hjemmehjelp» er i underkant av 80 prosent. I de øvrige gruppene er det over 80 prosent av medlemmene som vil kunne ta ut privat AFP.

Figur 45 Andeler i ulike yrkesgrupper som vil kunne ta ut privat AFP

Forutsetninger: Alle årskull inngår.

Se også Tabell 31 som viser andelene som anslås å kunne ta ut privat AFP i en del flere stillingskategorier.

6 Uttak av alderspensjon for ansatte med særaldersgrense

6.1 Innledning

Medlemmer med særaldersgrense kan som beskrevet i punkt 2.4 ta ut pensjon inntil tre år før særaldersgrensen dersom summen av alder og opptjeningstid er minst 85 år. De kan dessuten velge å ta ut AFP dersom de ønsker det i stedet for å ta ut tjenestepensjon.

I dette kapitlet beskrives uttaksmønsteret for medlemmer med særaldersgrense i kommunal sektor som i årene 2011 til og med 2015 har vært i en alder der de har hatt mulighet til å ta ut pensjon. Herunder vises det hvor store andeler som har valgt henholdsvis alderspensjon fra aldersgrensen, alderspensjon etter 85-årsregelen og AFP.

Det er tatt utgangspunkt en del avgrensede yrkesgrupper i KLPs bestand, og det vises hvordan ulike kjennetegn ved de som har tatt ut pensjon i disse gruppene varierer, herunder blant annet kjønn, pensjonsgrunnlag, stillingsprosent, opptjeningstid og om de var uføre før uttak av pensjon. Videre beskrives det hvor lenge de som har tatt ut pensjon etter 85-årsregelen i gjennomsnitt venter med å ta ut pensjon etter at de første gang kunne tatt ut pensjon.

Avslutningsvis drøftes mulige konsekvenser for medlemmer med særaldersgrense dersom de i en eventuell ny offentlig tjenestepensjonsordning ikke får rett på privat AFP.

6.2 Datagrunnlag

Analysene er avgrenset til et utvalg yrkesgrupper fastsatt av Pensjonskontoret. Hvilke grupper som inngår i analysene og hvordan de er avgrenset, fremgår av Tabell 20.

Tabell 20 Definisjon av utvalget analysene bygger på

	<i>Stillingskode(r)</i>	<i>Avgrensning av utvalget</i>
Sykepleier		Alle i sykepleierordningen med særaldersgrense 65 år, og som har kommunal arbeidsgiver
Brann	7237	Må ha aldersgrense 60 år og
	7003	må jobbe over 50 % deltid
Hjelpepleier	7076	Må ha aldersgrense 65 år
Vernepleier/miljøterapeut	6455	Må ha aldersgrense 65 år
	6675	
Fysioterapeut	7066	Må ha aldersgrense 65 år
	7617	
Renholder	7210	Må ha aldersgrense 65 år
Hjemmehjelp	6190	Må ha aldersgrense 65 år
Tannlege	8301	Må ha aldersgrense 65 år

Utvalget inneholder opplysninger om alle personer som var medlemmer i KLP fra og med 2011 til og med 2015, og som i denne perioden var i en alder kunne ta ut alderspensjon fra KLP. Personer med oppsatt pensjon er ikke med.

Den valgte metoden for å avgrense utvalget innebærer at det er mange i datagrunnlaget som ikke tok ut pensjon i den aktuelle perioden. Dette kan for eksempel være medlemmer med 65 års aldersgrense som fylte 62 år i løpet av 2015, og som kunne tatt ut pensjon etter 85-årsregelen, men som valgte å ikke ta ut pensjon i løpet av dette kalenderåret.

Det er totalt 11 345 medlemmer i utvalget. Tabell 21 viser hvordan medlemmene fordeler seg mellom de ulike yrkesgruppene, samt hvordan kjønnsfordelingen er.

Tabell 21 Antall personer i utvalget i ulike yrkesgrupper

	<i>Antall totalt</i>	<i>Kvinner</i>	<i>Menn</i>
Sykepleier	2 611	2 509	102
Brann	204	35	169
Hjelpepleier	4 957	4 798	159
Vernepleier/miljøterapeut	373	288	85
Fysioterapeut	55	47	8
Renholder	2 112	2 050	62
Hjemmehjelp	900	886	14
Tannlege	133	55	78

Over halvparten av utvalget, 6 328 personer, har *ikke* tatt ut alderspensjon eller AFP i de fem årene vi ser på. Det er med andre ord totalt 5 017 observerte pensjonsuttak i datagrunnlaget. Av disse var det 1 152 personer som tok ut alderspensjon fra aldersgrensen og var 100 prosent uføre.

Helt uføre personer vil åpenbart vente med å gå fra uførepensjon til alderspensjon til de når aldersgrensen, og de kan ikke på samme måte som andre medlemmer velge når de skal ta ut alderspensjon. Denne gruppen er derfor holdt utenfor analysene i denne rapporten.

Det vil si at analysene baserer seg på 3 865 registrerte uttak av alderspensjon eller AFP for personer som ikke var 100 prosent uføre på uttakstidspunktet.

6.3 Hva slags pensjon velger ansatte med særaldersgrense

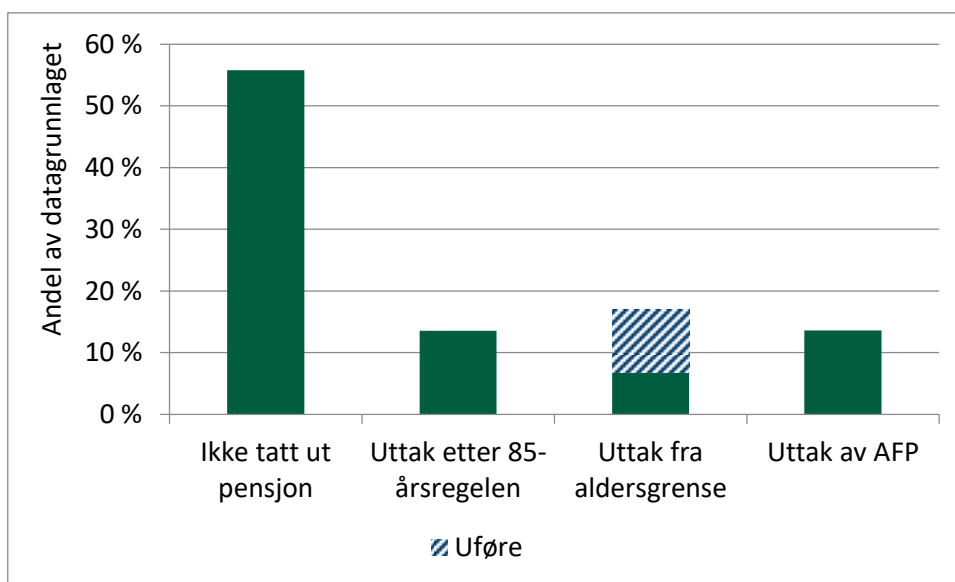
Alle personer det er innhentet opplysninger om har blitt klassifisert av KLP i en av følgende fire kategorier:

1. Har ikke tatt ut pensjon
2. Har tatt ut tjenstepensjon etter 85-årsregelen
(definert som tatt ut pensjon i et av de siste tre årene før oppnådd aldersgrense)
3. Har tatt ut tjenstepensjon ved aldersgrense
4. Har tatt ut AFP

I gruppen som tok ut alderspensjon ved aldersgrensen er det som omtalt over en stor andel som kom fra 100 prosent uførepensjon. Figur 46 viser hvordan medlemmene i utvalget fordeler seg på de fire kategoriene, der kategorien «uttak ved aldersgrense» er delt mellom tidligere uføre og de som ikke var 100 prosent uføre.

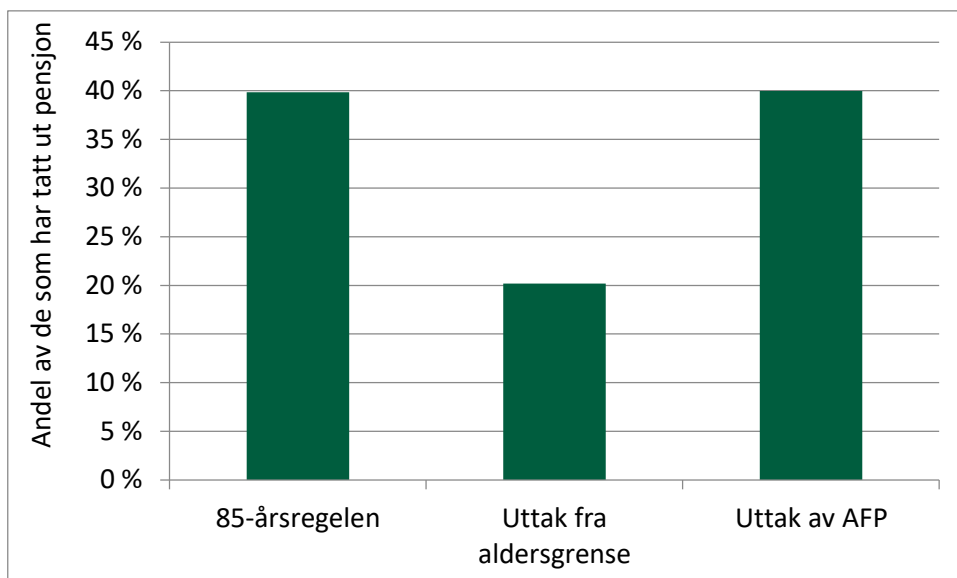
Figuren viser at andelen som ikke har tatt ut pensjon er i overkant av 50 prosent. Av de som ikke hadde tatt ut pensjon, fylte 92 prosent enten 62, 63, 64 eller 65 år i 2015, altså det siste kalenderåret det er innhentet data for. De aller fleste av de som ikke har tatt ut pensjon er altså personer som ikke har nådd aldersgrensen. Dette kan både være aktive medlemmer som ikke tatt ut pensjon fra første mulig alder, og det kan være medlemmer som er 100 prosent uføre, men som ennå ikke har nådd aldersgrensen. Over halvparten av de som tok ut pensjon fra aldersgrensen var 100 prosent uføre.

Figur 46 Fordeling av medlemmer

For de som har tatt ut pensjon, men ikke var 100 prosent uføre på uttakstidspunktet, viser Figur 47 at andelen det er om lag like mange medlemmer som har tatt ut pensjon etter 85-årsregelen som det er medlemmer som har tatt ut AFP. Kun 20 prosent av de som ikke var 100 prosent uføre ventet helt til aldersgrensen med å ta ut pensjon.

Figur 47 Fordeling av medlemmer i utvalget etter valgt pensjon ved uttak

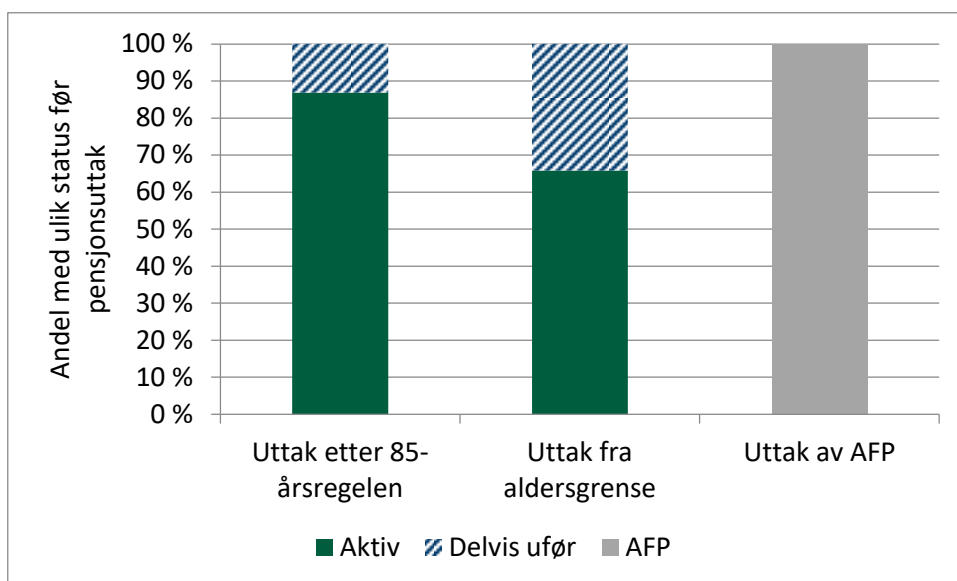

Forutsetninger: Datagrunnlaget er medlemmer som har tatt ut pensjon, men som ikke var 100 prosent uføre på uttakstidspunktet.

Figur 48 viser hvilken status de som tok ut ulike typer pensjon hadde før uttak. I gruppen som tok ut tjenestepensjon etter 85-årsregelen var i underkant av 90 prosent aktive medlemmer (altså i jobb) før de tok ut pensjon. Videre var i om lag 10 prosent delvis uføre.

De som tok ut alderspensjon fra aldersgrensen var i langt mindre grad helt aktive på uttakstidspunktet. Om lag 35 prosent i denne gruppen var delvis uføre. Status før uttak av AFP for de som har valgt AFP i stedet for tjenestepensjon fremgår ikke av datagrunnlaget.

Figur 48 Status før uttak for medlemmer som har tatt ut ulike typer pensjon

Forutsetninger: Datagrunnlaget er medlemmer som har tatt ut pensjon, men som ikke var 100 prosent uføre på uttakstidspunktet.

6.3.1 Valg av pensjonstype i ulike yrkesgrupper

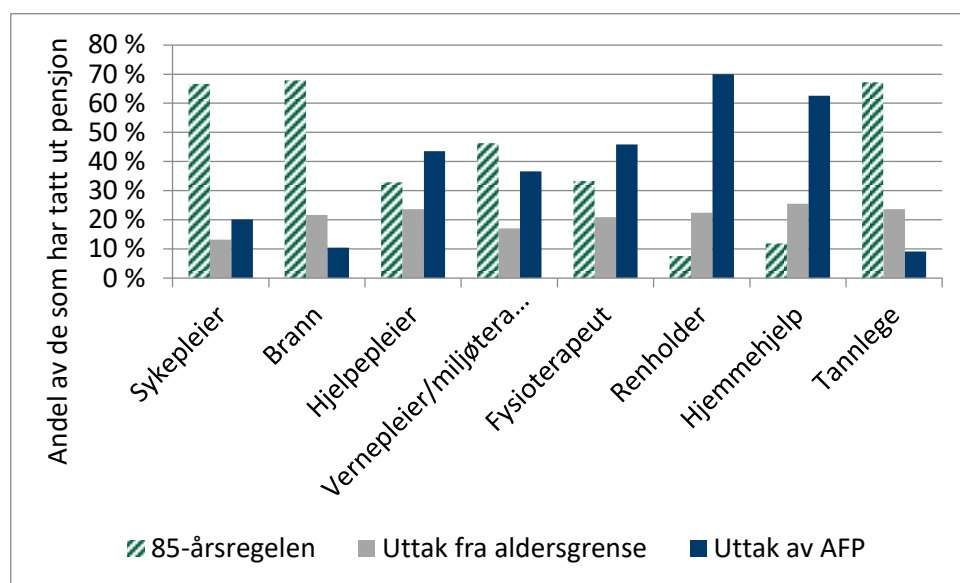
Figurene over viser et overordnet bilde for pensjonsuttak for alle medlemmer som har tatt ut pensjon, uavhengig av hvilken jobb de har hatt. Figur 49 viser hvordan bildet ser ut i hver av de åtte yrkesgruppene vi har innhentet data for. Som det går frem av figuren er det relativt stor variasjon mellom gruppene med hensyn hvilken pensjonstype de som har tatt ut har valgt.

Figuren viser at det blant sykepleiere, brannmenn og tannleger er klart flest som velger å ta ut tjenstepensjon før aldersgrensen. Også et flertall av vernepleiere/miljøterapeuter har valgt tjenstepensjon etter 85-årsregelen, men her er det også en stor andel som enten har tatt ut AFP eller har ventet til aldersgrensen med å ta ut pensjon.

I gruppene hjemmehjelp og renholder er det derimot en svært liten andel som har tatt ut tjenstepensjon etter 85-årsregelen. I disse gruppene er det flest som tatt ut AFP.

Også i gruppen fysioterapeuter er det flest som har valgt AFP. Andelen som har valgt AFP er minst i gruppene brann og tannlege.

Figur 49 Valg av pensjonstype i ulike stillingskategorier

Forutsetninger: Datagrunnlaget er medlemmer som har tatt ut pensjon, men som ikke var 100 prosent uføre på uttakstidspunktet.

I punkt 6.4 presenteres gjennomsnittstall for pensjonsgrunnlag, opptjeningstid, mv. for medlemmene som har tatt ut pensjon i de ulike yrkesgruppene. Disse statistikkene kan trolig bidra til å vise hvorfor ulike yrkesgrupper har valgt ulike pensjonstyper.

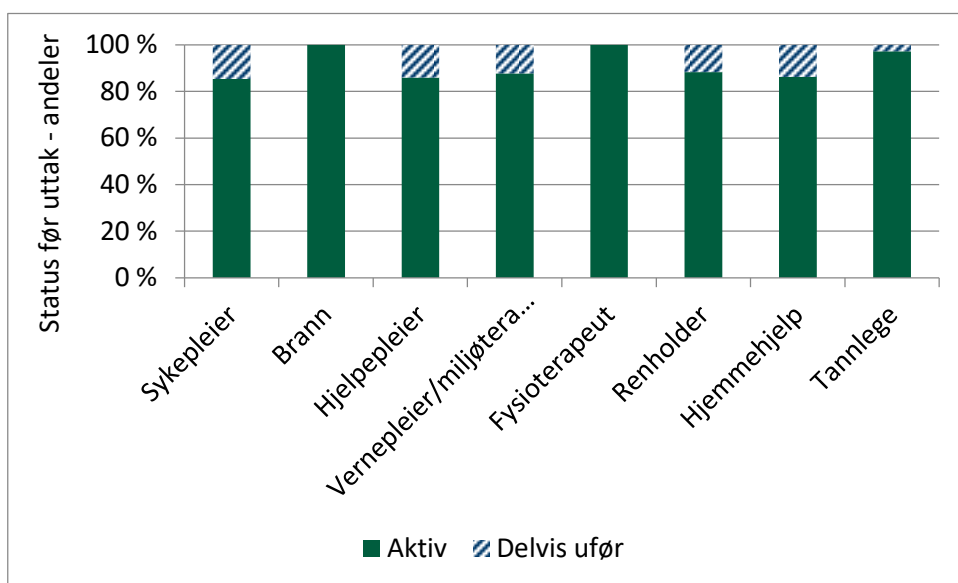
6.3.2 Status før pensjonsuttak for de som tok ut tjenstepensjon

Nye pensjonister kan som omtalt over ha vært enten aktive eller helt eller delvis uføre ved overgangen til alderspensjon fra tjenstepensjonsordningen. I dette punktet viser vi hvilken

status de som tok ut tjenestepensjon, men ikke var 100 prosent uføre, hadde før de tok ut enten pensjon etter 85-årsregelen eller pensjon fra aldersgrensen.

Figur 50 viser hvor stor andel av medlemmene som tok ut pensjon etter 85-årsregelen som var henholdsvis aktive eller delvis uføre før overgangen. Figuren viser at det er en del variasjon mellom de ulike gruppene, men at i alle yrkesgrupper var minst 80 prosent av de nye pensjonistene i denne gruppen kun aktive.

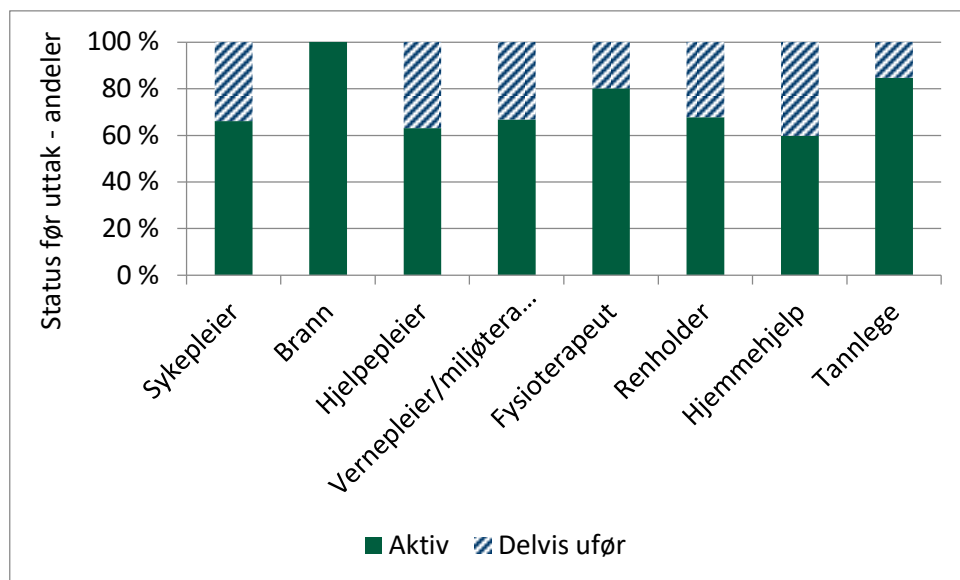
Figur 50 Medlemmer som har tatt ut pensjon etter 85-årsregelen, status før pensjonsuttak

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

Bildet er annerledes for de som har tatt ut pensjon fra aldersgrensen. Figur 51 viser at det for disse var langt vanligere å motta delvis uførepensjon. I enkelte grupper, som hjemmehjelp, var over 40 prosent av de nye alderspensjonistene som tok ut pensjon først ved aldersgrensen delvis uføre. I andre grupper, som brannmenn, fysioterapeuter og tannleger var andelen delvis uføre langt lavere.

Figur 51 Medlemmer som har tatt ut pensjon fra aldersgrensen, status før pensjonsuttak

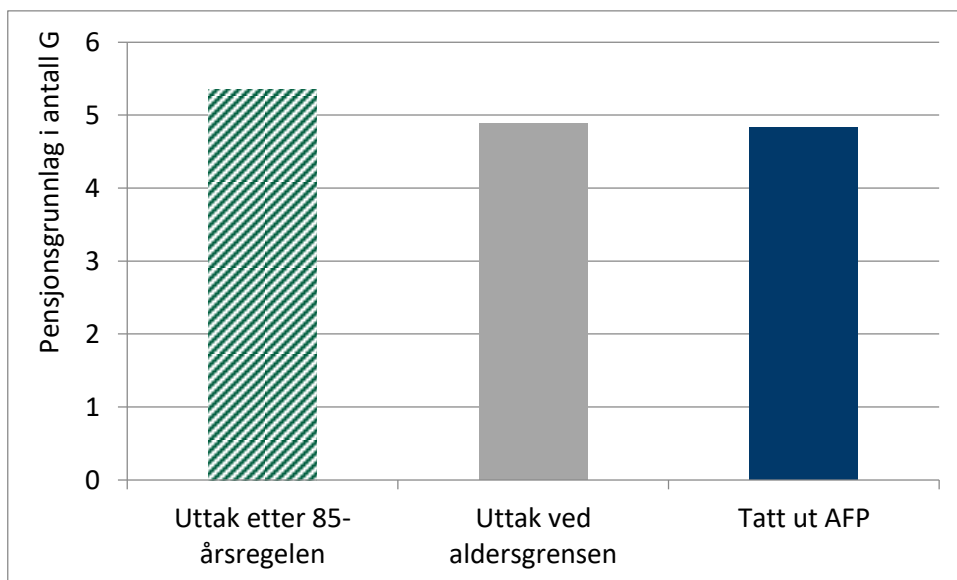
Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

6.4 Hva kjennetegner de som har valgt ulik type pensjon

Medlemmene som har tatt ut alderspensjon etter 85-årsregelen hadde gjennomgående høyere pensjonsgrunnlag enn de som tok ut AFP eller de som ventet til aldersgrensen med å ta ut tjenstepensjon. Figur 52 viser at de som tok ut pensjon etter 85-årsregelen i gjennomsnitt hadde et pensjonsgrunnlag (i 100 prosent stilling) på 5,3 G. Dette var omtrent 9 prosent høyere enn gjennomsnittet for medlemmer som ventet til aldersgrensen. Denne gruppen hadde gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag på 4,9 G.

Et høyt pensjonsgrunnlag, alt annet likt, gir naturligvis høyere tjenstepensjon enn lavere pensjonsgrunnlag. Dette kan bidra til forklare hvorfor de som valgte å ta ut pensjon før aldersgrensen gjennomgående hadde høyere pensjonsgrunnlag, det vil si at det var de som fikk tilstrekkelig høy pensjon til å kunne leve av den.

Figur 52 Pensjonsgrunnlag, gjennomsnitt

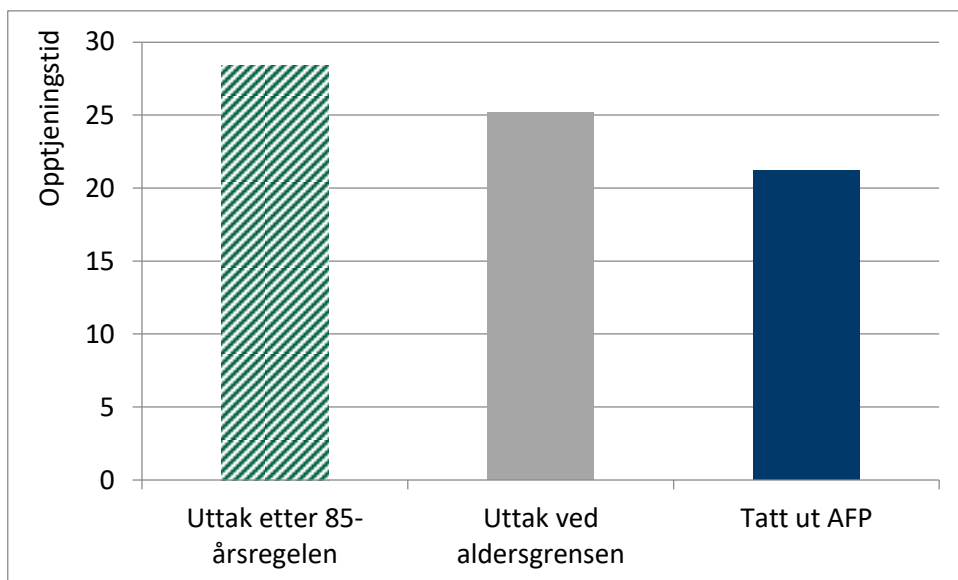

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

De som har tatt ut tjenstepensjon før ordinær aldersgrense har også gjennomgående hatt flere opptjeningsår ved uttak av pensjon enn de som har valgt annen type pensjon, og de som ikke har tatt ut pensjon. Flere opptjeningsår gir også høyere tjenstepensjon enn færre opptjeningsår, og kan dermed bidra til å gjøre det mer aktuelt å ta ut tjenstepensjon før aldersgrensen.

Figur 53 viser at de som tok ut pensjon etter 85-årsregelen i gjennomsnitt hadde over 3 år lengre opptjeningstid enn de som ventet til aldersgrensen med å ta ut pensjon. Datagrunnlaget er her opptjeningstiden i KLP, som kan være høyere enn 30 år for de som har hatt så lang opptjeningstid. AFP-pensjonister har enda lavere gjennomsnittlig opptjeningstid enn de som tok ut pensjon ved aldersgrensen. Dette kan antagelig skyldes at mange av de som har valgt AFP ville ha fått vesentlig lavere pensjon om de hadde valgt tjenstepensjon etter 85-årsregelen på grunn av kort opptjeningstid (dersom de i det hele tatt hadde tilfredsstilt kravet for å få ta ut slik pensjon).

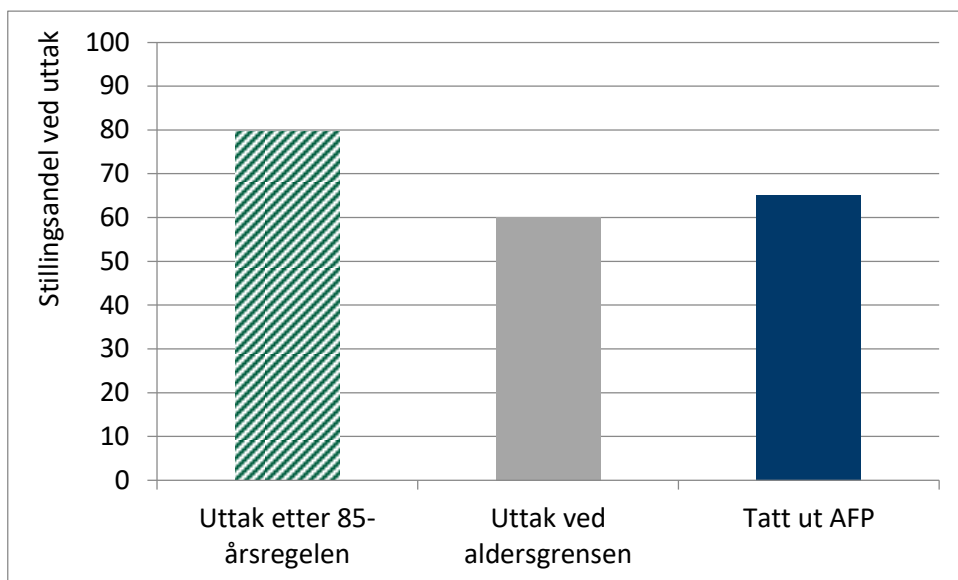
Figur 53 Opptjeningstid, gjennomsnitt

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

Figur 54 viser at det også er stor variasjon i hvor høy den stillingsandelen ved uttak var i gjennomsnitt i de ulike uttaksgruppene. De som har tatt ut tjenestepensjon etter 85-årsregelen har vesentlig høyere stillingsandel enn de to andre gruppene.

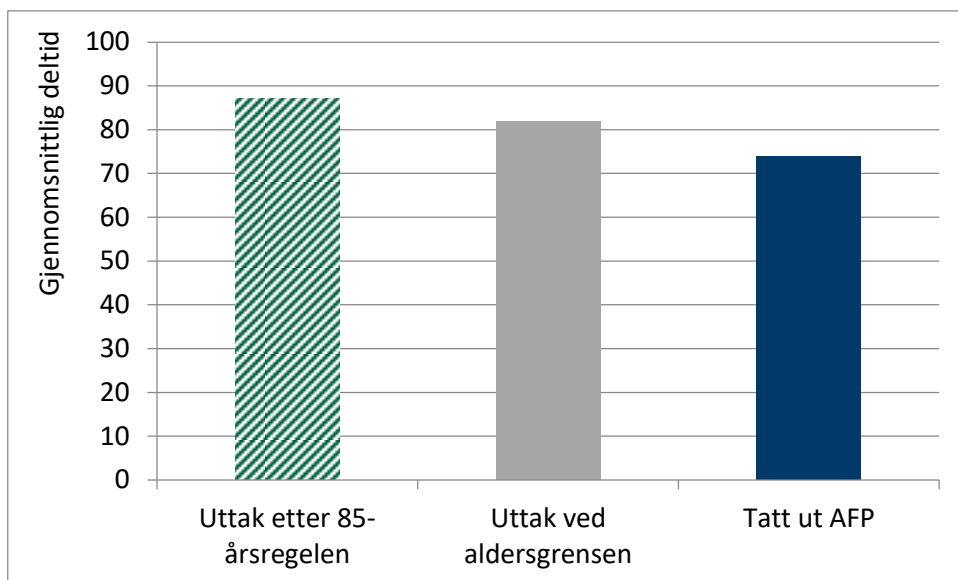
Figur 54 Stillingsandel ved uttak, gjennomsnitt

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

Også gjennomsnittlig deltid ved pensjonsuttak var høyest i gruppen som har tatt ut alderspensjon etter 85-årsregelen. Forskjellene var, som vist i Figur 55, imidlertid ikke like store som for stillingsandelen på uttakstidspunktet.

Figur 55 Gjennomsnittlig deltid, gjennomsnitt

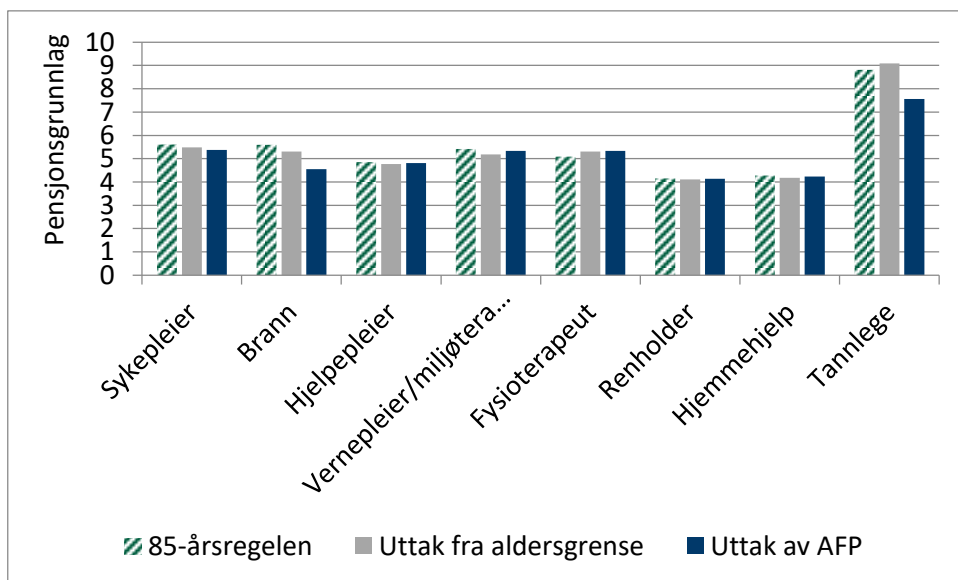
Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

6.4.1 Kjennetegn i ulike yrkesgrupper

Størrelsen på gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag, gjennomsnittlig opptjeningstid, gjennomsnittlig deltid, mv. varierer også mellom ulike yrkesgrupper.

Figur 56 viser at tannleger skiller seg ut med et vesentlig høyere gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag/lønnsnivå enn de øvrige gruppene. Figuren viser videre at det i de fleste yrkesgruppene kun er mindre forskjeller i lønnsnivået mellom de som tok ut pensjon etter 85-årsregelen, de som tok ut fra aldersgrensen, og de som har tatt ut AFP. Unntakene er gruppene brannmenn og tannlege, der de som har tatt ut AFP hadde en god del lavere pensjonsgrunnlag enn de som har valgt tjenestepensjon.

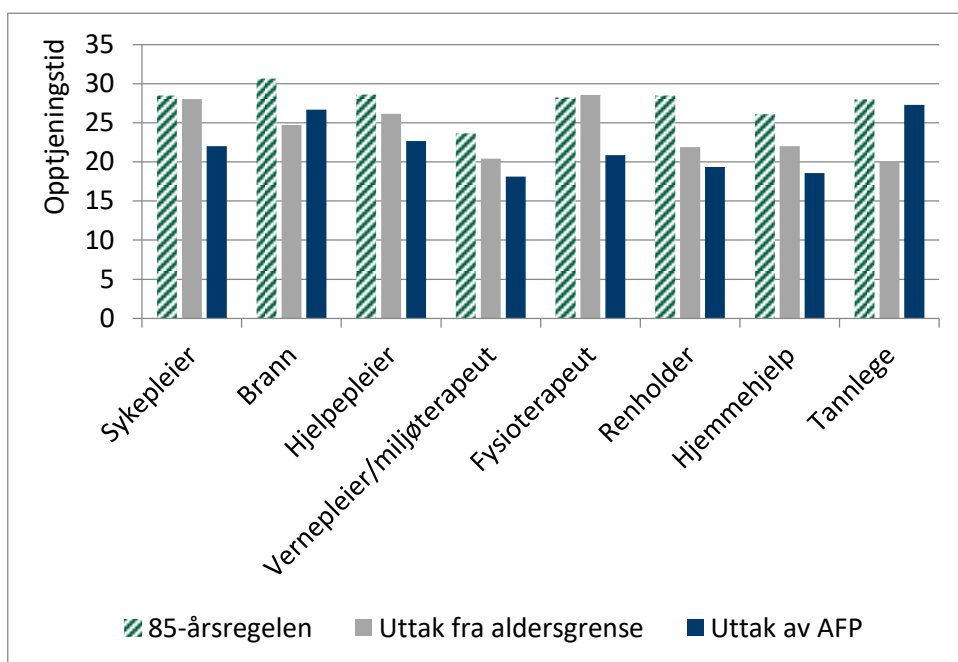
Figur 56 Pensjonsgrunnlag, gjennomsnitt i ulike yrkesgrupper

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

Da er det er større forskjeller i gjennomsnittlig opptjeningsstid. Figur 57 viser at det i de fleste gruppene, ikke uventet, er slik at de som har tatt ut etter 85-årsregelen hadde vesentlig flere opptjeningsår i gjennomsnitt enn de som tok ut enten fra aldersgrensen eller tok ut AFP. I gruppen «brann», hadde de fleste som tok ut etter 85-årsregelen full opptjening, slik at gjennomsnittet her var over 30 år.

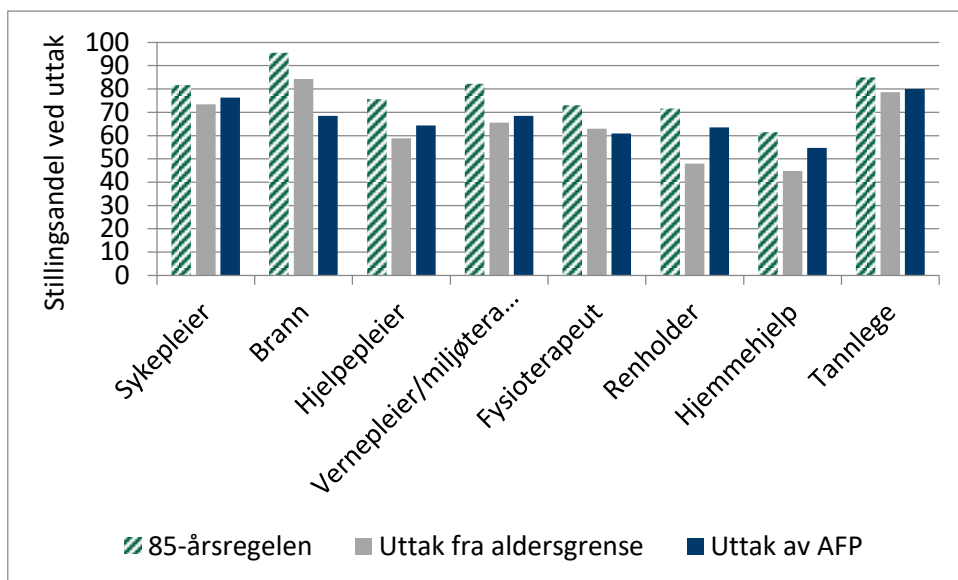
Figur 57 Opptjeningsstid, gjennomsnitt i ulike yrkesgrupper

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

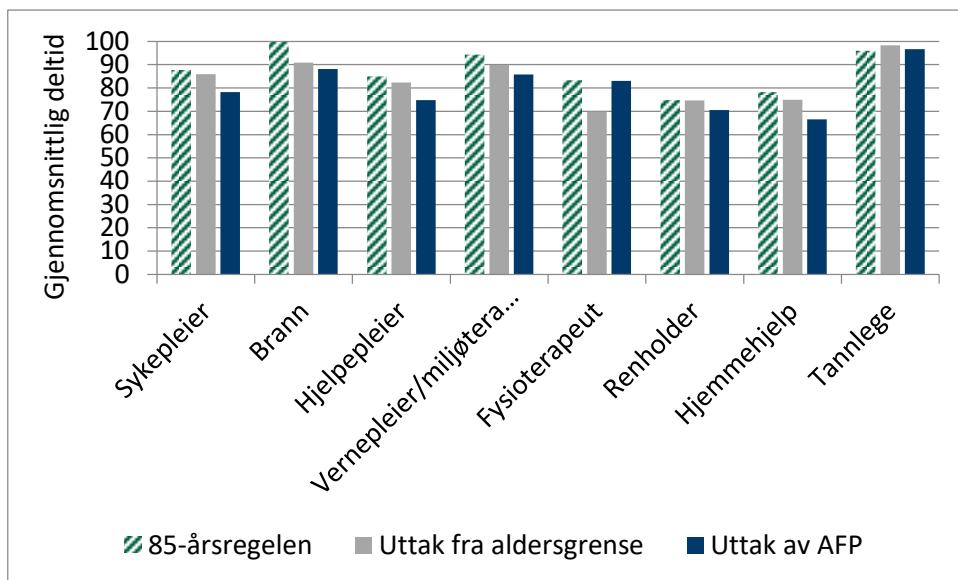
Figur 58 og Figur 59 viser hvordan henholdsvis stillingsandel ved uttak og gjennomsnittlig deltid varierer mellom de ulike yrkesgruppene og mellom de som tok ut ulike typer pensjon.

Figur 58 Stillingsandel ved uttak, gjennomsnitt i ulike yrkesgrupper

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

Figur 59 Gjennomsnittlig deltid, gjennomsnitt i ulike yrkesgrupper

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

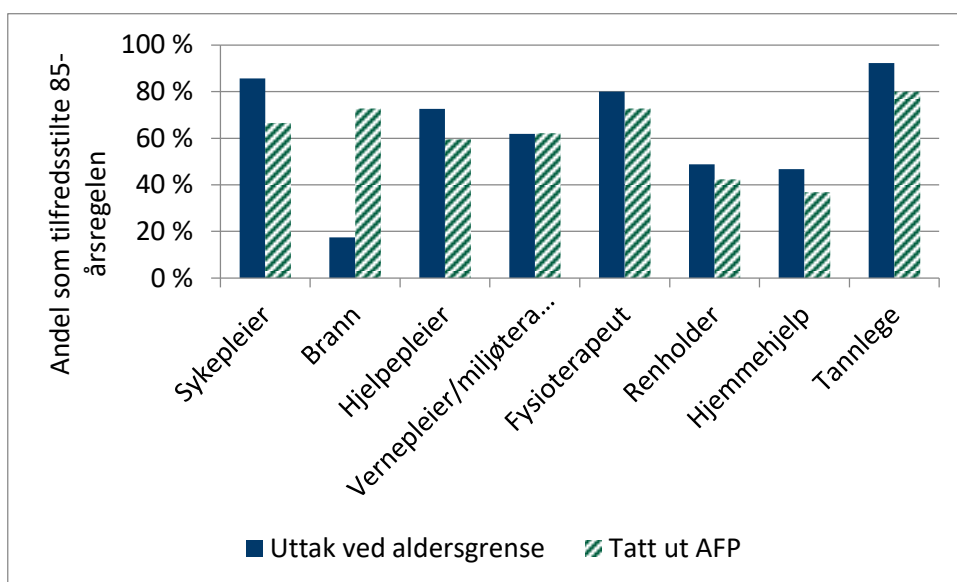
6.5 Hvor lenge venter de med å ta ut pensjon

Tidligere i dette kapitlet er det vist at relativt mange av medlemmene med særaldersgrense har valgt å ta ut enten AFP eller har valgt å vente til aldersgrensen med å ta ut tjenestepensjon. Det kan da stilles spørsmål ved om det at de ikke har tatt ut pensjon etter 85-årsregelen skyldes at de ikke tilfredsstilte vilkårene for å kunne ta ut alderspensjon tidlig.

Videre er det et spørsmål om de som har tatt ut etter 85-årsregelen har tatt ut pensjon så raskt de har kunnet, eller om de har ventet en viss periode før de har startet pensjonsuttaket. Disse spørsmålene behandles i dette punktet.

Figur 60 viser hvor stor andel av de som tok ut henholdsvis tjenestepensjon først fra aldersgrensen eller tok ut AFP, som tilfredsstilte 85-årsregelen tre år før aldersgrensen. Figuren viser at i de fleste yrkesgrupper var det en stor andel som hadde tilstrekkelig lang opptjening til at de kunne ha tatt ut tjenestepensjon tre år før aldersgrensen. Unntaket er brannmenn, der kun 17 prosent av de som ventet til aldersgrensen kunne tatt ut tre år tidligere.

Figur 60 Andeler som tilfredsstilte 85-årsregelen 3 år før aldersgrensen

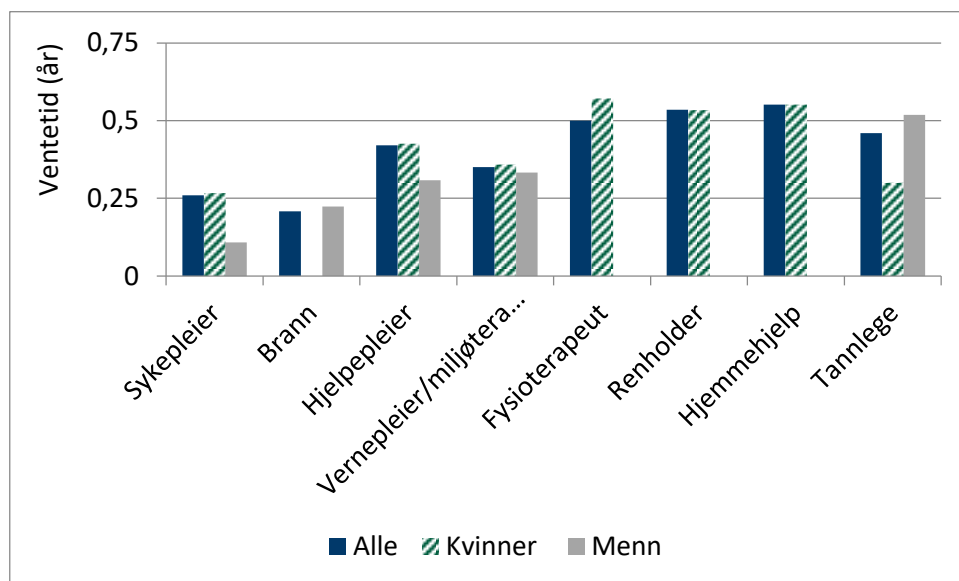

Forutsetninger: 100 % utføre inngår ikke i datagrunnlaget.

Når det gjelder de som faktisk tok ut pensjon etter 85-årsregelen, så tok de fleste ut pensjon så fort de fikk mulighet til det. Figur 61 viser et grovt anslag på hvor lenge medlemmer i ulike yrkesgrupper i gjennomsnitt ventet med å ta ut pensjon etter at de tilfredsstilte 85-årsregelen. Særlig menn har i flere av yrkesgruppene ventetid lik null i figuren. Dette kan både skyldes at alle mennene som tok ut pensjon startet uttaket når de fikk muligheten, men det kan også skyldes at det ikke var noen menn i den aktuelle yrkesgruppen.

Figuren viser at gjennomsnittlig ventetid er under et halvt år fra første tillatte alder for alle grupper bortsett fra fysioterapeuter og mannlige tannleger, som begge har en ventetid på like over et halvt år i snitt.

Figur 61 Antall år etter første tillatte uttaksalder ulike yrkesgrupper ventet med å ta ut pensjon, gjennomsnitt

Forutsetninger: 100 % uføre inngår ikke i datagrunnlaget.

6.6 Mulige konsekvenser dersom medlemmer med særaldersgrense ikke får privat AFP i en ny offentlig tjenstepensjonsordning

En arbeidsgruppe i Arbeids- og sosialdepartementet la i desember 2015 frem et forslag til en ny pensjonsordning for offentlig ansatte⁶. Arbeidsgruppens utredning skulle danne grunnlag for å vurdere om partene i offentlig sektor sammen skulle arbeide for å bli enige om en ny pensjonsordning. Utredningen inneholdt derfor ikke et konkret forslag, men beskrev i stedet «et mulighetsrom som en ny ordning kan utformes innenfor». Det viste seg utover våren 2016 at partene i offentlig sektor ikke klarte å bli enige om å arbeide videre med å lage en ny pensjonsordning, så dette arbeidet er, i alle fall inntil videre, stilt i bero.

I utredningen ble det foreslått at dagens offentlige AFP og tjenstepensjonsordning skulle erstattes av en såkalt «påslagsordning» som har mange likhetstrekk med innskuddspensjon og hybridpensjon i privat sektor, i kombinasjon med en ny AFP-ordning etter modell av privat AFP. De mest sentrale egenskapene ved den foreslåtte påslagsordningen er:

- Alleårsopptjening: Hvert år i offentlig sektor skal det settes av en viss andel av lønn til en pensjonsrettbeholdning. Det er ikke tatt stilling til hvor høy den årlige opptjeningen bør være i rapporten.
- Opptjent pensjonsrettbeholdning skal reguleres i takt med G-veksten frem til pensjonsuttak
- Valgfritt, fleksibelt uttak fra 62 år
- Livsvarig utbetaling

⁶ «Nye pensjonsordninger i offentlig sektor - Rapport fra en arbeidsgruppe», lagt frem 17.12.2015

- Ved pensjonsuttak deles pensjonsrettbeholdningen på folketrygdens delingstall for å fastsette en livsvarig årlig pensjon

Når det gjelder AFP, så ble det altså foreslått at denne ikke lenger skulle være en ren tidligpensjonsordning fra 62 til 67 år for de som da slutter å arbeide, men i stedet bli et livsvarig tillegg til folketrygd og tjenestepensjon for alle.

Det er i det følgende gjort et forsøk på å illustrere konsekvenser for medlemmer i kommunal sektor med særaldersgrense dersom de ikke får rett til en slik ny AFP-pensjon. For å illustrere slike mulige konsekvenser, er det her tatt som utgangspunkt at dagens pensjonsordning erstattes av en ny pensjonsordning i tråd med forslaget i rapporten fra arbeidsgruppen i Arbeids- og sosialdepartementet. Det er i denne forbindelse benyttet samme opptjeningssatser i en ny påslagsordning som de som er benyttet i typeeksempelberegninger i rapporten, det vil si 5 prosent av lønn inntil 7,1 G og 23,1 prosent av lønn mellom 7,1 og 12 G.

Dersom gruppene som i dag har særaldersgrenser skal beholde disse lavere aldersgrensene også med en pensjonsordning, vil de komme i en dårligere situasjon enn andre medlemmer. Dette skyldes at den foreslåtte nye pensjonsordningen gir mer opptjening jo lengre en står i jobb, samtidig som tidlig pensjonsuttak gir lavere årlig pensjon enn sent pensjonsuttak (gitt lik opptjening). Medlemmer med særaldersgrense har som kjent plikt til å fratre tidlig, og har dermed ikke de samme mulighetene som andre medlemmer til å utsette pensjonsuttaket, og på den måten sikre seg en høyere pensjon.

I tillegg er det slik at medlemmer med særaldersgrense i dag, gitt at de har tilstrekkelig opptjening, kan ta ut tjenestepensjon inntil tre år før aldersgrensen. Pensjonen skal videre ikke levealdersjusteres før ved 67 år. Dermed er pensjon fra dagens ordning uavhengig av fødselsår frem til 67 år.

I den foreslåtte nye ordningen må medlemmer som ønsker å ta ut pensjon tidlig (men ikke før 62 år), ta ut tjenestepensjon i kombinasjon med AFP og folketrygd for å få et pensjonsnivå som er i nærheten av det de får fra tidligpensjonsordningen i dag.

I det følgende sammenliknes alderspensjon fra tjenestepensjonsordningen fra 62 år med pensjonsnivåer fra en ny ordning fra 62 år. Tjenestepensjonen fra dagens ordning skal som kjent samordnes med folketrygd fra 67 år. Det er ikke gjort sammenlikninger av pensjonsnivåer i ny og gammel ordning fra 67 år.

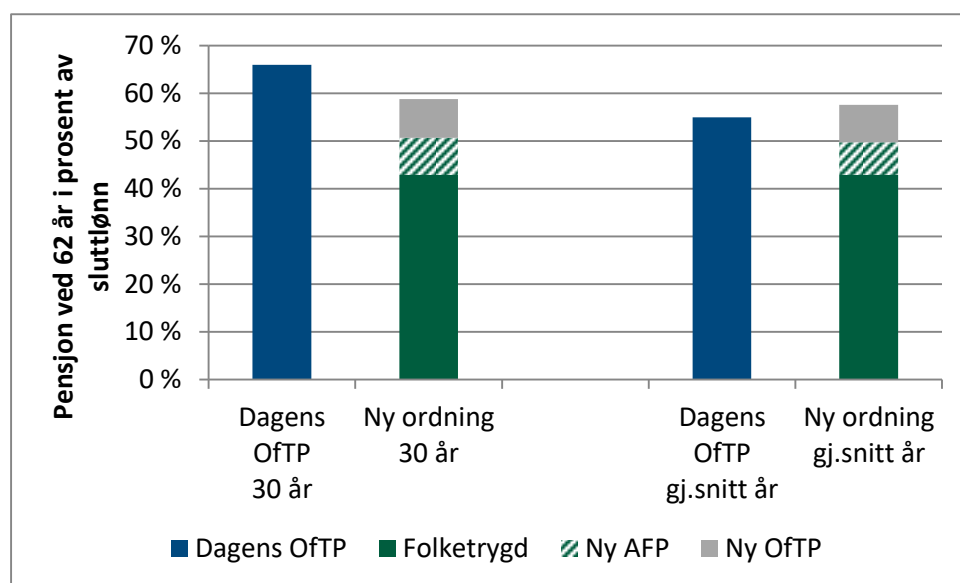
Figur 62 viser hvordan overgangen til en ny pensjonsordning kan slå ut for en sykepleier født i 1954. Det er lagt til grunn uttak av pensjon fra 62 år, et pensjonsgrunnlag i tråd med gjennomsnittet for de som inngår i utvalget fra KLP som er omtalt tidligere i kapittelet, samt henholdsvis 30 års opptjening og opptjening lik gjennomsnittet i utvalget. Videre er det for sammenlikningens skyld lagt til grunn at sykepleieren har hatt ny ordning og ny folketrygd i hele karrieren. Opptjeningen i folketrygden og AFP er antatt å ha startet ved 27 år.

Figuren viser at sykepleieren med full opptjening ville fått om lag 7 prosentpoeng lavere pensjon fra 62 år selv når ny AFP inkluderes. Dersom vedkommende ikke hadde fått ny AFP ville årlig pensjon blitt om lag 8 prosentpoeng lavere, og pensjonsnivået ville da blitt i overkant av 50 prosent av tidligere inntekt.

Dersom det i tillegg til gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag også legges til grunn gjennomsnittlig opptjeningstid (de to søylene til høyre i figuren), blir resultatet noe annerledes. Pensjonen fra dagens ordning blir da lavere enn 66 prosent, og den blir noe lavere enn pensjonen fra ny ordning dersom ny AFP medregnes. Det siste skyldes at når opptjeningstiden reduseres i tjenstepensjonsordningen, så påvirkes ikke pensjonen fra folketrygd og ny AFP. Det er med andre ord kun ny offentlig tjenstepensjon som blir redusert i den nye ordningen.

Dersom eksempelpersonen ikke hadde fått privat AFP, viser figuren at ny pensjon også i dette tilfellet blitt lavere.

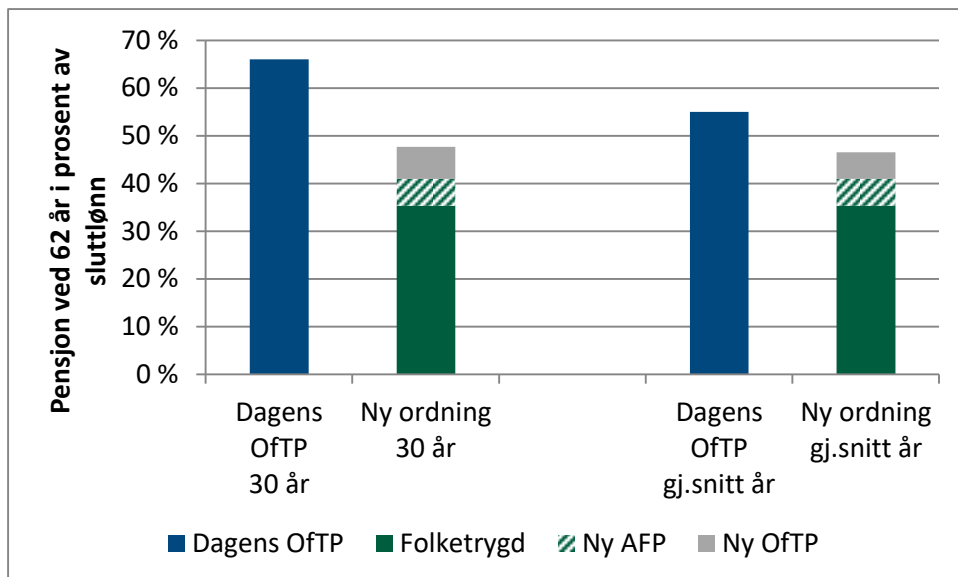
Figur 62 Eksempel på pensjon fra 62 år fra dagens og ny ordning med 30 års opptjening og gjennomsnittlig opptjeningstid, sykepleier født 1954

Forutsetninger: Opptjening i folketrygd og ny AFP fra 27 år, ny alderspensjon i folketrygden, levealdersjustering i tråd med faktorer fastsatt av NAV, ny AFP og ny offentlig tjenstepensjon (OfTP), lønnsutvikling i takt med G-vekst, ny AFP beregnet uten to-nivåuttak, gjennomsnittlig opptjeningstid i OfTP lik 25 år.

Sykepleieren i det forrige eksempelet var født i 1954, og var således i relativt liten grad berørt av levealdersjustering. I Figur 63 vises det hvordan pensjonene fra ny ordning ville blitt for et medlem som er 20 år i 2016, og som trolig vil få langt strengere levealdersjustering av pensjonene fra ny ordning. Figuren viser at pensjonen fra dagens ordning ikke ville blitt endret, men at alle pensjonene fra ny ordning ville blitt vesentlig lavere. Uten privat AFP ville pensjonsnivået nærmet seg 40 prosent av tidligere inntekt, både med full opptjening og med gjennomsnittlig opptjening. Dette er åpenbart vesentlig lavere enn dagens pensjonsnivå fra 62 år.

Figur 63 Eksempel på pensjon fra 62 år fra dagens og ny ordning med 30 års opptjening og gjennomsnittlig opptjeningstid, sykepleier født 1996

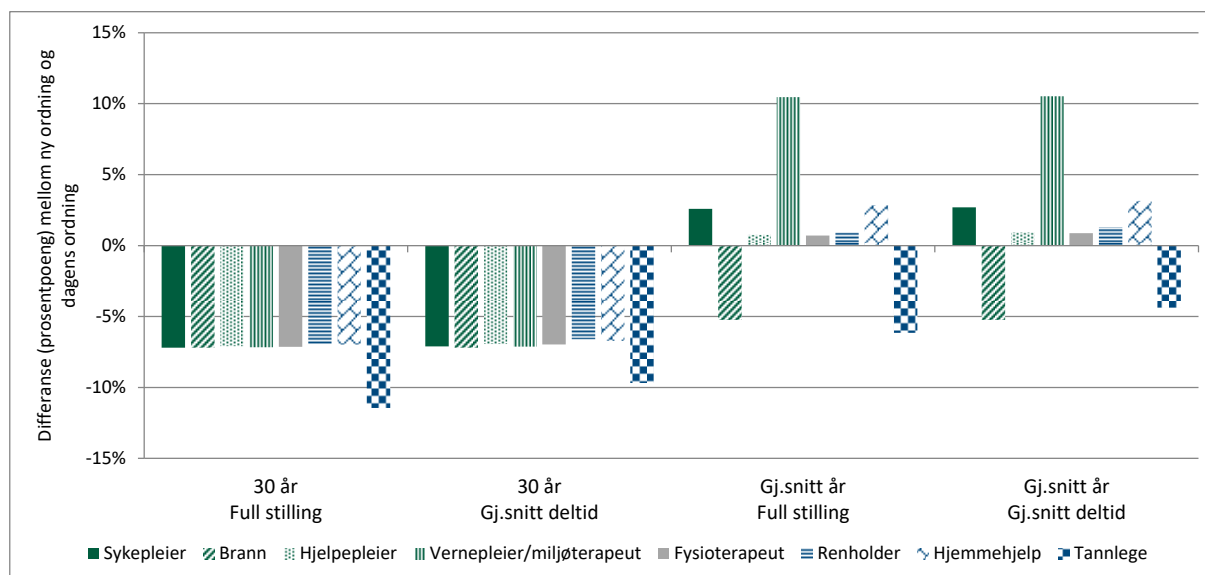

Forutsetninger: Opptjening i folketrygd og ny AFP fra 27 år, ny alderspensjon i folketrygden, levealdersjustering i tråd med prognoser på faktorer fastsatt av NAV, ny AFP og ny offentlig tjenstepensjon (OfTP), lønnsutvikling i takt med G-vekst, ny AFP beregnet uten to-nivåuttak, gjennomsnittlig opptjeningstid i OfTP lik 25 år.

Effektene som er beskrevet i de to foregående figurene er illustrerende for effektene også i de andre yrkesgruppene med særaldersgrense som er analysert i dette kapitlet. Figur 64 og Figur 65 viser beregnet differanse i pensjon fra 62 år for de samme to årskullene og med samme beregningsforutsetninger som over for alle yrkesgruppene det er sett nærmere på her. Ny AFP inngår i ny ordning.

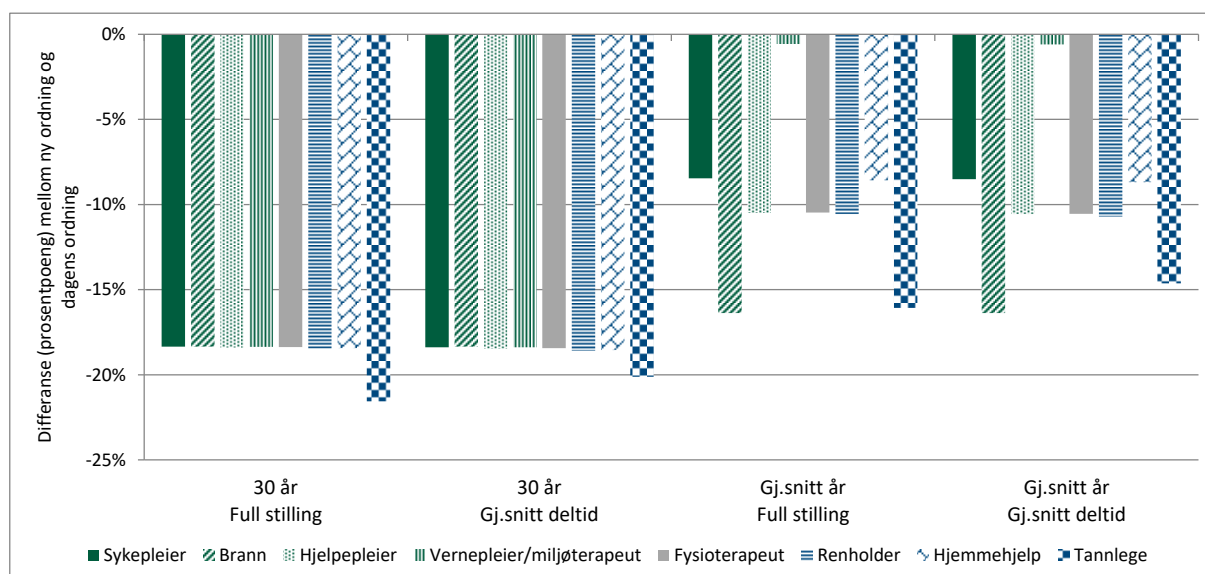
Hovedbildet er at dagens ordning vil gi høyere pensjon fra 62 år i alle yrkesgrupper for medlemmer som har full opptjening, samt for yngre årskull som ikke har full opptjening. De eldste (som riktignok ikke vil kunne få full opptjening i en ny pensjonsordning) som ikke har full opptjening, kan få noe høyere pensjon fra ny ordning dersom ny AFP regnes med.

Figur 64 1954-kullet: Differanse i pensjon mellom ny ordning og dagens ordning fra 62 år for ulike yrkesgrupper, inklusive ny AFP, prosentpoeng

Forutsetninger: Opptjening i folketrygd og ny AFP fra 27 år, ny alderspensjon i folketrygden, levealdersjustering i tråd med prognoser på faktorer fastsatt av NAV, ny AFP og ny offentlig tjenestepensjon, lønnsutvikling i takt med G-vekst, ny AFP beregnet uten to-nivåuttak.

Figur 65 1996-kullet: Differanse i pensjon mellom ny ordning og dagens ordning fra 62 år for ulike yrkesgrupper, inklusive ny AFP, prosentpoeng

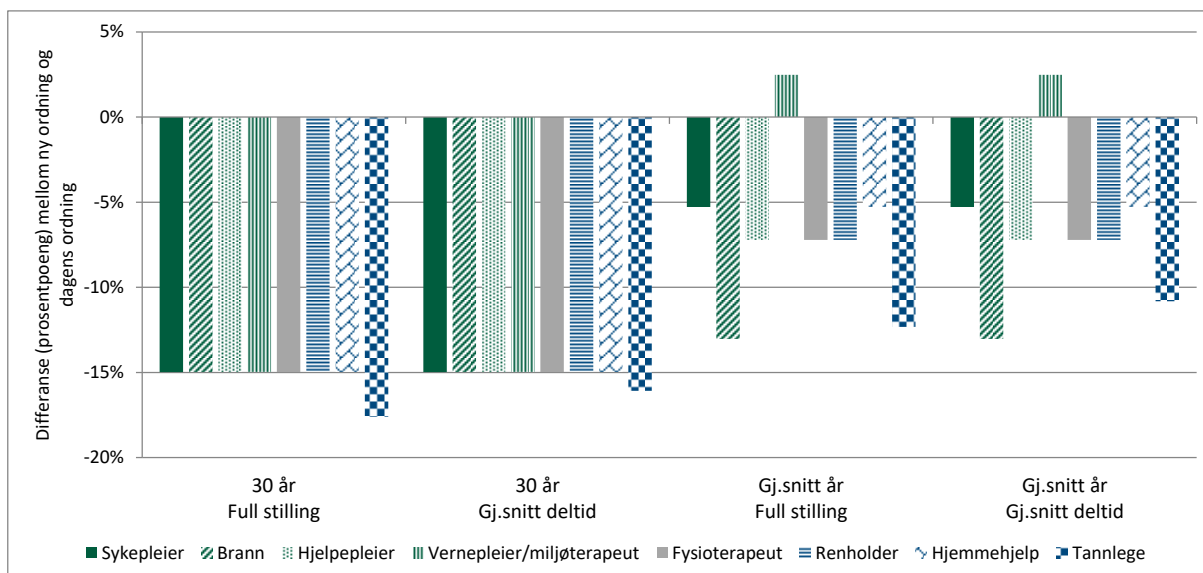

Forutsetninger: Opptjening i folketrygd og ny AFP fra 27 år, ny alderspensjon i folketrygden, levealdersjustering i tråd med prognoser på faktorer fastsatt av NAV, ny AFP og ny offentlig tjenestepensjon, lønnsutvikling i takt med G-vekst, ny AFP beregnet uten to-nivåuttak.

Dersom medlemmene ikke tilfredsstiller kravene for ny AFP, vil de, som vist i Figur 66 og Figur 67, komme dårligere ut med en ny pensjonsordning i alle tilfeller det er gjort beregninger for her, med unntak av de eldste vernepleierne/miljøterapeutene med

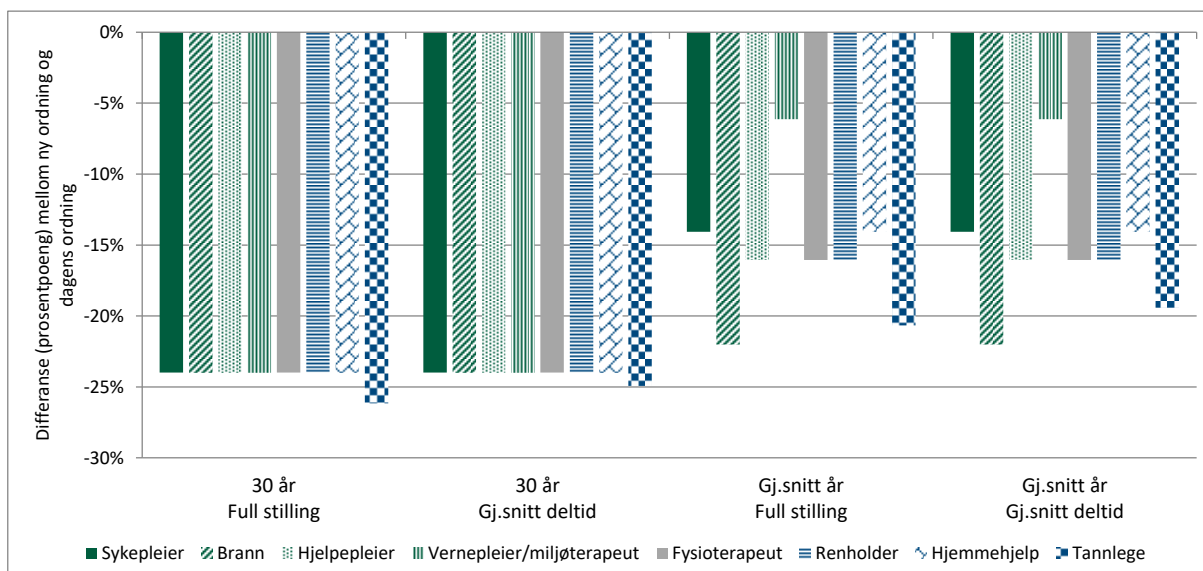
gjennomsnittlig antall opptjeningsår. Det siste skyldes at denne gruppen har få opptjeningsår og dermed ville fått lite pensjon fra dagens ordning⁷.

Figur 66 1954-kullet: Differanse i pensjon mellom ny ordning og dagens ordning fra 62 år for ulike yrkesgrupper, eksklusive ny AFP, prosentpoeng

Forutsetninger: Opptjening i folketrygd og ny AFP fra 27 år, ny alderspensjon i folketrygden, levealdersjustering i tråd med prognoser på faktorer fastsatt av NAV, ny offentlig tjenestepensjon, lønnsutvikling i takt med G-vekst, eksklusive ny AFP.

Figur 67 1996-kullet: Differanse i pensjon mellom ny ordning og dagens ordning fra 62 år for ulike yrkesgrupper, eksklusive ny AFP, prosentpoeng

Forutsetninger: Opptjening i folketrygd og ny AFP fra 27 år, ny alderspensjon i folketrygden, levealdersjustering i tråd med prognoser på faktorer fastsatt av NAV, ny offentlig tjenestepensjon, lønnsutvikling i takt med G-vekst, eksklusive ny AFP.

⁷ Strengt tatt oppfyller ikke denne gruppen 85-årsregelen ved 62 år på grunn av for få opptjeningsår. Det er likevel gjort en pensjonsberegning for dem for sammenlikningens skyld.

Vedlegg – Bakgrunnsdata for yrkesgrupper

I dette vedlegget er det tatt inn bakgrunnsdata for en rekke figurer i rapporten. Det er henvist til tabellene her under de enkelte figurene.

Tabell 22 Gjennomsnittlig pensjonsgrunnlag for ulike grupper AFP-pensjonister målt i antall G

		Stillings- kode	Antall personer	Alle	Kvinner	Menn
KLP	Assistent	6572	1 280	4,3	4,3	4,6
	Hjelpepleier	7076	719	5,0	5,0	4,9
	Fagarbeider	7517	853	4,6	4,6	4,6
	Renholder	7210	427	4,2	4,2	4,2
	Konsulent	6559	608	5,0	4,9	5,4
	Sykepleier	7174	180	5,6	5,6	5,6
	Rådgiver	8530	401	6,5	6,3	6,7
	Leder kap. 3.4	9451	343	7,3	6,9	7,6
	Hjemmehjelp	6190	178	4,3	4,3	4,7
	Sekretær	6863	295	4,5	4,5	4,9
	Spesialhjelpepleier	7681	115	5,1	5,1	5,2
	Pleiemedarbeider	6583	139	4,7	4,7	4,9
	Spesialsykepleier	7523	68	5,7	5,7	5,5
	Arbeidsleder	7003	207	4,9	4,8	5,0
	Leder kap. 4B	7451	133	5,7	5,6	6,0
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	4,5	4,4	4,8
	Førstesekretær	7520	195	4,6	4,6	4,8
	Leder kap. 5	8451	163	6,5	6,0	6,8
	Ingeniør	8084	158	6,2	5,4	6,3
	Saksbehandler	7531	160	5,1	5,0	5,6
	Vaktmester	6541	113	4,4	4,2	4,4
	Helsesøster	6185	30	5,3	5,3	-
	Andre stillinger		1 021	5,4	5,2	6,0
SPK	Grunnskole		6 237	6,0	5,8	6,4
	Videregående skole		2 549	6,5	6,4	6,7
	Både grunnskole og videregående skole		55	6,2	6,0	6,4

Forutsetninger: Pensjonsgrunnlag i 100 % stilling

Tabell 23 *Stillingsstørrelse ved pensjonsuttak for ulike grupper AFP-pensjonister, gjennomsnitt, prosent*

		<i>Stillings- kode</i>	<i>Antall personer</i>	<i>Alle</i>	<i>Kvinner</i>	<i>Menn</i>
KLP	Assistent	6572	1 280	73,0	72,8	78,5
	Hjelpepleier	7076	719	74,6	74,3	82,8
	Fagarbeider	7517	853	83,9	78,4	95,5
	Renholder	7210	427	73,3	73,1	80,5
	Konsulent	6559	608	92,4	91,5	96,0
	Sykepleier	7174	180	73,2	72,9	91,8
	Rådgiver	8530	401	95,5	93,8	96,7
	Leder kap. 3.4	9451	343	98,4	98,0	98,7
	Hjemmehjelp	6190	178	66,6	66,5	75,4
	Sekretær	6863	295	81,4	81,0	92,4
	Spesialhjelpepleier	7681	115	79,7	79,5	100,0
	Pleiemedarbeider	6583	139	68,5	68,0	78,7
	Spesialsykepleier	7523	68	85,6	85,2	100,0
	Arbeidsleder	7003	207	93,8	89,1	97,4
	Leder kap. 4B	7451	133	93,5	91,0	98,1
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	86,6	83,1	96,3
	Førstesekretær	7520	195	86,2	86,3	84,3
	Leder kap. 5	8451	163	98,0	96,9	98,8
	Ingeniør	8084	158	96,9	91,6	97,1
	Saksbehandler	7531	160	93,2	92,8	96,1
	Vaktmester	6541	113	96,1	80,0	96,2
	Helsesøster	6185	30	87,7	87,7	-
	Andre stillinger		1 021	87,0	84,0	93,8
SPK	Grunnskole		6 237	91,2	89,6	94,5
	Videregående skole		2 549	94,1	91,8	95,7
	Både grunnskole og videregående skole		55	90,8	87,3	94,7

Tabell 24 Gjennomsnittlig deltid for ulike grupper AFP-pensjonister, prosent

		Stillings- kode	Antall personer	Alle	Kvinner	Menn
KLP	Assistent	6572	1 280	75,7	75,3	85,5
	Hjelpepleier	7076	719	75,0	74,4	90,8
	Fagarbeider	7517	853	85,8	79,8	98,2
	Renholder	7210	427	70,1	70,0	77,8
	Konsulent	6559	608	93,0	91,5	98,9
	Sykepleier	7174	180	75,8	75,6	87,6
	Rådgiver	8530	401	97,8	95,8	99,3
	Leder kap. 3.4	9451	343	98,1	96,3	99,6
	Hjemmehjelp	6190	178	67,3	67,2	82,4
	Sekretær	6863	295	82,7	82,3	92,6
	Spesialhjelpepleier	7681	115	78,5	78,3	93,5
	Pleiemedarbeider	6583	139	70,4	69,8	80,5
	Spesialsykepleier	7523	68	83,7	83,3	94,0
	Arbeidsleder	7003	207	94,7	87,6	100,0
	Leder kap. 4B	7451	133	94,2	91,3	99,4
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	83,5	77,9	99,1
	Førstesekretær	7520	195	88,2	88,0	93,6
	Leder kap. 5	8451	163	97,4	93,7	99,9
	Ingeniør	8084	158	98,7	81,9	99,3
	Saksbehandler	7531	160	92,9	92,1	97,9
	Vaktmester	6541	113	96,8	89,6	96,9
	Helsesøster	6185	30	84,3	84,3	-
	Andre stillinger		1 021	89,8	86,5	97,4
SPK	Grunnskole		6 237	95,9	94,2	99,5
	Videregående skole		2 549	97,7	95,5	99,1
	Både grunnskole og videregående skole		55	95,6	93,3	98,3

Tabell 25 Gjennomsnittlig uttaksgrad ved første uttak av AFP for ulike grupper

		Stillings- kode	Antall personer	Alle	Kvinner	Menn
KLP	Assistent	6572	1 280	83,1	83,0	86,4
	Hjelpepleier	7076	719	81,4	81,4	82,1
	Fagarbeider	7517	853	76,4	74,1	81,3
	Renholder	7210	427	87,5	87,5	88,8
	Konsulent	6559	608	72,6	70,8	79,7
	Sykepleier	7174	180	84,1	83,8	100,0
	Rådgiver	8530	401	73,4	63,5	80,9
	Leder kap. 3.4	9451	343	91,5	91,8	91,3
	Hjemmehjelp	6190	178	87,7	87,6	100,0
	Sekretær	6863	295	79,0	79,1	76,6
	Spesialhjelpepleier	7681	115	74,2	74,7	15,0
	Pleiemedarbeider	6583	139	90,7	90,2	100,0
	Spesialsykepleier	7523	68	66,4	66,2	73,0
	Arbeidsleder	7003	207	85,1	81,4	87,9
	Leder kap. 4B	7451	133	81,3	80,1	83,4
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	79,1	78,3	81,3
	Førstesekretær	7520	195	77,9	77,7	83,1
	Leder kap. 5	8451	163	82,6	75,3	87,4
	Ingeniør	8084	158	79,3	75,2	79,5
	Saksbehandler	7531	160	74,1	72,8	82,6
	Vaktmester	6541	113	77,6	55,0	77,8
	Helsesøster	6185	30	46,9	46,9	-
	Andre stillinger		1 021	77,5	75,4	82,4
SPK	Grunnskole		6 237	72,4	71,7	73,8
	Videregående skole		2 549	71,2	68,1	73,3
	Både grunnskole og videregående skole		55	75,1	75,6	74,5

Tabell 26 Andeler med ulike uttaksgrader ved første AFP-uttak i ulike yrkesgrupper

		Stillings- kode	Antall personer	Uttaksgrad 0-49 %	Uttaksgrad 50-99 %	Uttaksgrad 100 %
KLP	Assistent	6572	1 280	18,2 %	10,2 %	71,6 %
	Hjelpepleier	7076	719	21,4 %	9,2 %	69,4 %
	Fagarbeider	7517	853	26,6 %	11,6 %	61,8 %
	Renholder	7210	427	14,1 %	5,6 %	80,3 %
	Konsulent	6559	608	30,4 %	13,0 %	56,6 %
	Sykepleier	7174	180	18,9 %	5,6 %	75,6 %
	Rådgiver	8530	401	32,2 %	9,0 %	58,9 %
	Leder kap. 3.4	9451	343	9,6 %	5,0 %	85,4 %
	Hjemmehjelp	6190	178	13,5 %	7,9 %	78,7 %
	Sekretær	6863	295	22,7 %	12,5 %	64,7 %
	Spesialhjelpepleier	7681	115	32,2 %	7,8 %	60,0 %
	Pleiemedarbeider	6583	139	10,8 %	5,0 %	84,2 %
	Spesialsykepleier	7523	68	38,2 %	10,3 %	51,5 %
	Arbeidsleder	7003	207	16,9 %	9,2 %	73,9 %
	Leder kap. 4B	7451	133	18,0 %	14,3 %	67,7 %
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	23,8 %	8,8 %	67,3 %
	Førstesekretær	7520	195	25,1 %	9,7 %	65,1 %
	Leder kap. 5	8451	163	22,7 %	1,8 %	75,5 %
	Ingeniør	8084	158	24,1 %	7,0 %	69,0 %
	Saksbehandler	7531	160	29,4 %	11,9 %	58,8 %
	Vaktmester	6541	113	26,5 %	9,7 %	63,7 %
	Helsesøster	6185	30	63,3 %	3,3 %	33,3 %
	Andre stillinger		1 021	23,3 %	10,7 %	65,9 %
SPK	Grunnskole		6 237	33,2 %	14,5 %	52,3 %
	Videregående skole		2 549	36,9 %	14,8 %	48,4 %
	Både grunnskole og videregående skole		55	27,3 %	21,8 %	50,9 %

Tabell 27 Andeler med 30 års opptjening i tjenestepensjonsordningen ved uttak av AFP i ulike yrkesgrupper

		Stillings- kode	Antall personer	Alle	Kvinner	Menn
KLP	Assistent	6572	1 280	13 %	13 %	13 %
	Hjelpepleier	7076	719	23 %	24 %	18 %
	Fagarbeider	7517	853	26 %	21 %	35 %
	Renholder	7210	427	11 %	11 %	13 %
	Konsulent	6559	608	62 %	60 %	66 %
	Sykepleier	7174	180	34 %	33 %	67 %
	Rådgiver	8530	401	75 %	77 %	73 %
	Leder kap. 3.4	9451	343	82 %	76 %	87 %
	Hjemmehjelp	6190	178	5 %	5 %	0 %
	Sekretær	6863	295	42 %	42 %	55 %
	Spesialhjelpepleier	7681	115	40 %	40 %	0 %
	Pleiemedarbeider	6583	139	9 %	9 %	14 %
	Spesialsykepleier	7523	68	35 %	36 %	0 %
	Arbeidsleder	7003	207	48 %	38 %	56 %
	Leder kap. 4B	7451	133	68 %	67 %	69 %
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	22 %	19 %	28 %
	Førstesekretær	7520	195	58 %	57 %	71 %
	Leder kap. 5	8451	163	74 %	72 %	75 %
	Ingeniør	8084	158	73 %	100 %	72 %
	Saksbehandler	7531	160	57 %	54 %	73 %
	Vaktmester	6541	113	19 %	0 %	19 %
	Helsesøster	6185	30	73 %	73 %	0 %
	Andre stillinger		1 021	51 %	6 %	9 %
SPK	Grunnskole		6 237	84 %	79 %	94 %
	Videregående skole		2 549	75 %	76 %	75 %
	Både grunnskole og videregående skole		55	67 %	62 %	73 %

Tabell 28 Gjennomsnittlig opptjeningsstid i tjenstepensjonsordningen i ulike yrkesgrupper

		Stillings- kode	Antall personer	Alle	Kvinner	Menn
KLP	Assistent	6572	1 280	19,8	19,9	15,6
	Hjelpepleier	7076	719	22,7	22,8	19,3
	Fagarbeider	7517	853	22,8	23,2	22,0
	Renholder	7210	427	19,1	19,2	13,3
	Konsulent	6559	608	26,9	27,1	26,0
	Sykepleier	7174	180	23,9	23,9	25,3
	Rådgiver	8530	401	27,5	28,3	27,0
	Leder kap. 3.4	9451	343	28,7	28,6	28,8
	Hjemmehjelp	6190	178	19,4	19,4	13,0
	Sekretær	6863	295	24,9	25,0	23,8
	Spesialhjelpepleier	7681	115	25,7	25,7	20,0
	Pleiemedarbeider	6583	139	17,6	17,9	13,3
	Spesialsykepleier	7523	68	24,6	24,6	24,0
	Arbeidsleder	7003	207	26,0	25,4	26,4
	Leder kap. 4B	7451	133	27,4	27,7	26,9
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	22,4	22,9	21,2
	Førstesekretær	7520	195	26,8	26,8	26,0
	Leder kap. 5	8451	163	28,0	28,2	27,9
	Ingeniør	8084	158	27,3	30,0	27,2
	Saksbehandler	7531	160	26,5	26,5	26,4
	Vaktmester	6541	113	21,4	12,0	21,5
	Helsesøster	6185	30	28,3	28,3	0,0
	Andre stillinger		1 021	25,5	25,8	25,0
SPK	Grunnskole		6 237	28,9	28,6	29,5
	Videregående skole		2 549	28,2	28,6	27,8
	Både grunnskole og videregående skole		55	27,7	27,8	27,7

Tabell 29 Gjennomsnittlig alder ved første uttak av AFP for ulike grupper

		Stillings- kode	Antall personer	Alle	Kvinner	Menn
KLP	Assistent	6572	1 280	63,3	63,3	63,1
	Hjelpepleier	7076	719	63,1	63,1	63,0
	Fagarbeider	7517	853	63,2	63,2	63,2
	Renholder	7210	427	63,1	63,1	62,5
	Konsulent	6559	608	63,5	63,5	63,5
	Sykepleier	7174	180	63,1	63,1	63,6
	Rådgiver	8530	401	63,9	63,7	64,0
	Leder kap. 3.4	9451	343	64,1	64,0	64,1
	Hjemmehjelp	6190	178	63,2	63,2	62,1
	Sekretær	6863	295	63,5	63,5	63,7
	Spesialhjelpepleier	7681	115	62,9	62,9	62,0
	Pleiemedarbeider	6583	139	63,4	63,4	62,8
	Spesialsykepleier	7523	68	63,1	63,1	62,4
	Arbeidsleder	7003	207	63,6	63,6	63,5
	Leder kap. 4B	7451	133	63,7	63,7	63,9
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	63,2	63,1	63,5
	Førstesekretær	7520	195	63,5	63,5	63,3
	Leder kap. 5	8451	163	63,8	63,5	64,1
	Ingeniør	8084	158	64,0	64,0	64,0
	Saksbehandler	7531	160	63,4	63,4	63,5
	Vaktmester	6541	113	63,3	62,1	63,3
	Helsesøster	6185	30	63,3	63,3	0,0
	Andre stillinger		1 021	63,5	63,3	63,8
SPK	Grunnskole		6 237	63,5	63,4	63,6
	Videregående skole		2 549	63,6	63,5	63,6
	Både grunnskole og videregående skole		55	63,5	63,5	63,5

Tabell 30 *Andeler delvis uføre ved første uttak av AFP i ulike stillingskategorier*

		<i>Stillings- kode</i>	<i>Antall personer</i>	<i>Andel delvis uføre</i>
KLP	Assistent	6572	1 280	9,1 %
	Hjelpepleier	7076	719	7,1 %
	Fagarbeider	7517	853	10,2 %
	Renholder	7210	427	4,9 %
	Konsulent	6559	608	9,5 %
	Sykepleier	7174	180	6,7 %
	Rådgiver	8530	401	5,5 %
	Leder kap. 3.4	9451	343	2,3 %
	Hjemmehjelp	6190	178	5,6 %
	Sekretær	6863	295	10,8 %
	Spesialhjelpepleier	7681	115	8,7 %
	Pleiemedarbeider	6583	139	4,3 %
	Spesialsykepleier	7523	68	10,3 %
	Arbeidsleder	7003	207	7,7 %
	Leder kap. 4B	7451	133	11,3 %
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	147	8,8 %
	Førstesekretær	7520	195	11,8 %
	Leder kap. 5	8451	163	1,2 %
	Ingeniør	8084	158	3,8 %
	Saksbehandler	7531	160	10,0 %
	Vaktmester	6541	113	5,3 %
	Helsesøster	6185	30	6,7 %
	Andre stillinger		1 021	13,0 %
SPK	Grunnskole		6 237	14,6 %
	Videregående skole		2 549	9,7 %
	Både grunnskole og videregående skole		55	14,5 %

Tabell 31 *Andel av årskullene 1958-1967 som vil kunne at ut privat AFP*

		<i>Stillings- kode</i>	<i>Antall personer</i>	<i>Andel delvis uføre</i>
KLP	Assistent	6572	10402	80 %
	Hjelpepleier	7076	9566	91 %
	Fagarbeider	7517	8347	93 %
	Renholder	7210	2550	60 %
	Konsulent	6559	3006	97 %
	Sykepleier	7174	4112	92 %
	Rådgiver	8530	2159	99 %
	Leder kap. 3.4	9451	2590	100 %
	Hjemmehjelp	6190	679	77 %
	Sekretær	6863	931	93 %
	Spesialhjelpepleier	7681	1046	98 %
	Pleiemedarbeider	6583	1664	80 %
	Spesialsykepleier	7523	1452	98 %
	Arbeidsleder	7003	1051	97 %
	Leder kap. 4B	7451	1759	99 %
	Fagarbeider med særaldersgrense	6986	1072	89 %
	Førstesekretær	7520	569	97 %
	Leder kap. 5	8451	982	99 %
	Ingeniør	8084	772	97 %
	Saksbehandler	7531	777	98 %
	Vaktmester	6541	487	93 %
	Helsesøster	6185	739	99 %
	Andre stillinger		11843	94 %
SPK	Grunnskole		14328	97 %
	Videregående skole		7118	98 %
	Både grunnskole og videregående skole		643	94 %